

Mislav Omazić

Kvaliteta života i funkcionalna opremljenost Gradske četvrti Stenjevec

Diplomski rad

**Zagreb
2019.**

Mislav Omazić

Kvaliteta života i funkcionalna opremljenost Gradske četvrti Stenjevec

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistra geografije

**Zagreb
2019.**

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: *Prostorno planiranje i regionalni razvoj* na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom prof. dr. sc. Zorana Stiperskog

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Kvaliteta života i funkcionalna opremljenost Gradske četvrti Stenjevec

Mislav Omazić

Izvadak: U radu se istražuje kvaliteta života u Gradskoj četvrti Stenjevec. Rad se sastoji od analize objektivnih i subjektivnih indikatora. Analiza objektivnih indikatora temelji se na prostornoj analizi dostupnosti odabranih varijabli (autobusnih stanica, vrtića, osnovnih školi i sportskih objekata) pri čemu se pokazalo kako u većini četvrti prevladava vrlo dobra dostupnost. S druge strane, anketnim istraživanjem i primjenom subjektivnih indikatora dobivene su korisne informacije o zadovoljstvu i stavovima ispitanika prema četvrti u kojoj žive. Anketno istraživanje provedeno je u studenom 2018. godine na uzorku od 228 ispitanika starijih od 18 godina. Kvaliteta života promatrana je kroz subjektivnu procjenu četiri odabrane domene (okoliš, promet i infrastruktura, dostupnost usluga i sadržaja, i slobodno vrijeme). Rezultati su pokazali da su ispitanici najmanje zadovoljni aspektima prometa i infrastrukture, dok su najveće zadovoljstvo iskazali sa dostupnosti usluga i sadržaja. Također, velika većina ispitanika u skorijoj budućnosti ne namjerava promijeniti trenutačnu adresu stanovanja. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao vrijedan izvor informacija u definiranju razvojnih politika.

62 stranice, 23 grafičkih priloga, 10 tablica, 37 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Gradska četvrt Stenjevec, kvaliteta života, subjektivni pokazatelji, objektivni pokazatelji

Voditelj: prof. dr. sc. Zoran Stiperski

Povjerenstvo: prof. dr. sc. Zoran Stiperski
izv. prof. dr. sc. Aleksandar Lukić
doc. dr. sc. Lana Slavuj Borčić

Tema prihvaćena: 8. 2. 2018.

Rad prihvaćen: 7. 2. 2019.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

Quality of life and functional equipment of the Stenjevec City District

Mislav Omazić

Abstract: The thesis examines the quality of life in City District of Stenjevec. The paper contains the analysis of objective and subjective indicators. The analysis of objective indicators is based on a spatial analysis of the availability of selected variables (bus stations, kindergartens, elementary schools and sports facilities), whereby results indicated that in most of the district prevails very good availability. On the other hand, survey and appliance of subjective indicators have provided useful information about satisfaction and attitudes of respondents about the neighborhood they live in. The survey was conducted in November 2018 on a sample of 228 respondents aged over 18. The quality of life was observed through subjective assessment of four selected domains (environment, traffic and infrastructure, availability of services and content, and leisure time). The results showed that respondents were least satisfied with the aspect of traffic and infrastructure, while the greatest satisfaction was expressed with the availability of services and content. Also, the vast majority of respondents do not intend to change their current home address in the near future. Research results can serve as a valuable source of information in defining developmental policies.

62 pages, 23 figures, 10 tables, 37 references; original in Croatian

Keywords: City District of Stenjevec, quality of life, objective indicators, subjective indicators

Supervisor: Zoran Stiperski, PhD, Full Professor

Reviewers: Zoran Stiperski, PhD, Full Professor
Aleksandar Lukić, PhD, Associate Professor
Lana Slavuj Borčić, PhD, Assistant Professor

Thesis title accepted: 08/02/2018

Thesis accepted: 07/02/2019

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Svrha i predmet istraživanja	2
1.2. Ciljevi i zadaci istraživanja	2
1.3. Osnovne hipoteze	3
1.4. Prostorno-vremenski obuhvat istraživanja	3
1.5. Metodologija istraživanja i izvori podataka	4
1.6. Pregled dosadašnjih istraživanja	6
2. TEORIJSKI PRISTUP	10
2.1. Definiranje pojma kvaliteta života	10
2.2. Koncepti kvalitete života.....	13
2.3. Mjerenje kvalitete života.....	14
2.3.1. Subjektivni i objektivni indikatori	14
2.3.2. Istraživačke domene kvalitete života.....	16
2.4. Kvaliteta života i geografija	17
2.5. Posebnost geografske perspektive.....	19
3. GEOGRAFSKA OBILJEŽJA GRADSKJE ČETVRTI STENJEVEC.....	21
3.1. Historijsko-geografski razvoj.....	21
3.1.1. Administrativno-teritorijalni ustroj	22
3.2. Fizičko-geografska obilježja	23
3.3. Demografska obilježja.....	23
3.3.1. Struktura i gustoća naseljenosti	23
3.3.2. Ukupno (opće) kretanje stanovništva.....	25
3.3.3. Prirodno kretanje stanovništva.....	26
3.3.4. Sastav stanovništva prema spolu i dobi	27
3.3.5. Socioekonomska struktura stanovništva	29
3.3.6. Obrazovna struktura stanovništva.....	29
4. ANALIZA OBJEKTIVNIH POKAZATELJA	31
4.1. Pojedinačna analiza varijabli.....	32
4.1.1. Dostupnost autobusnih stanica.....	32
4.1.2. Dostupnost vrtića i osnovnih škola	33

4.1.3. Dostupnost sportskih objekata	35
4.2. Ukupna analiza varijabli.....	36
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA (ANALIZA SUBJEKTIVNIH POKAZATELJA).....	39
5.1. Uzorak	39
5.2. Ispitanici	40
5.3. Predstavljanje odabranih domena za koncept kvalitete života.....	42
5.3.1. Okoliš.....	43
5.3.2. Promet i infrastruktura	44
5.3.3. Dostupnost usluga i sadržaja.....	48
5.3.4. Slobodno vrijeme	50
5.4. Ukupno prosječno zadovoljstvo ispitanika	52
5.5. Glavne prednosti i nedostaci Gradske četvrti Stenjevec	53
5.6. Mjere za poboljšanje kvalitete života.....	54
5.7. Funkcionalna opremljenost Gradske četvrti Stenjevec	56
5.8. Potencijalna migracija ispitanika	58
6. ZAKLJUČAK.....	60
6.1. Referiranje na hipoteze.....	60
6.2. Opći zaključci.....	60
7. LITERATURA I IZVORI.....	63
7.1. Popis literature.....	63
7.2. Popis izvora	65
PRILOZI	VII
I. Popis tablica	VII
II. Popis slika	VII
III. Anketni upitnik.....	VIII

1. UVOD

Kvaliteta života jest višedimenzionalan i vrlo složen konstrukt koji predstavlja interdisciplinarno područje istraživanja. Mnoštvo znanstvenih disciplina poput sociologije, geografije, ekonomije, medicine, psihologije i dr., sa različitih aspekata pronalaze interes u proučavanju kvalitete života. Geografski interes je u istraživanju kvalitete života stanovništva određenog prostora sa ciljem utvrđivanja i donošenja mjera za unapređenjem kvalitete života stanovnika i njihovog životnog prostora.

Od početka civilizacije, ljudi nastoje pronaći načine za kvalitetnijim životom odnosno teže materijalnom i duhovnom blagostanju. Prvi koji su se dotakli pisanja o sadržaju pojma dobrog života bili su grčki filozofi. Pojam dobrog života preteča je modernog naziva kvalitete života. Tako primjerice Platon raspravlja o tome da se visoka kvaliteta života osigura i za društvo u cjelini, a ne samo za nekolicinu odabranih. Međutim, značajniji razvoj znanstvenih istraživanja i tumačenja koncepta kvalitete života odvija se nakon 1960-ih. Tada, zbog intenzivnijeg procesa urbanizacije i porasta broja gradskog stanovništva dolazi do izraženijih gradskih problema kao što su zagađenja okoliša, prometne gužve, kriminal, socijalna deprivacija i sl. Posljedica tih društvenih uvjeta je i porast interesa za istraživanjem kvalitete života (Rapley, 2003).

Iako još uvijek precizno nedefiniran koncept, kvaliteta života ipak čini jednu od glavnih stavki u dokumentima, planovima i strategijama koje se tiču urbanog planiranja, održivog razvoja i sl. Stoga, iznimno je važno kontinuirano provođenje istraživanja kako bi se mogle donositi potrebne odluke koje će utjecati na poboljšanje života nekog područja. U skladu sa tim, provedeno je terensko istraživanje kvalitete života u Gradskoj četvrti Stenjevec na temelju anketnog upitnika. Točnije, ispitano je stanovništvo o zadovoljstvu kvalitetom života u četvrti gdje žive, te njihovi stavovi prema sadašnjem i budućem stanju četvrti. Pritom trebamo napomenuti kako je težište istraživanja bilo na zadovoljstvu prostorom/četvrti u kojem ispitanici žive kroz četiri odabrane domene (okoliš, promet i infrastruktura, dostupnost sadržaja i usluga, i slobodno vrijeme). U svrhu davanja što realnije slike prostora koji se obrađuje, uz navedene subjektivne pokazatelje kvalitete života, korišteni su i objektivni pokazatelji sukladno raspoloživosti prostornih podataka koji su obrađeni i analizirani u geografskom informacijskom sustavu (GIS-u).

Rad je strukturiran u ukupno šest poglavlja. U uvodnom dijelu se upoznajemo sa tematikom rada, definira se predmet istraživanja, postavljaju osnovne hipoteze i ciljevi, opisuje se prostorno-vremenski obuhvat istraživanja, navode metode rada i daje pregled dosadašnjih istraživanja. Drugo poglavlje bazira se na teorijskim razmatranjima koncepta i definicije kvalitete života. Navode se metode i načini mjerenja kvalitete života te značenje i uloga geografije u kvaliteti života. U trećem poglavlju analiziraju se temeljna geografska obilježja koja su značajna za proučavanu problematiku. Četvrto poglavlje odnosi se na analizu objektivnih pokazatelja na temelju izabranih varijabli, dok se u petom poglavlju analiziraju rezultati provedenog anketnog istraživanja. Na koncu, u zadnjem, šestom poglavlju donose se glavni zaključci rada te se iskazuje valjanost postavljenih hipotezi.

1.1. Svrha i predmet istraživanja

Svrha istraživanja rada je znanstvena spoznaja o kvaliteti života u Gradskoj četvrti Stenjevec. Očekuje se da će provedeno istraživanje i analiza omogućiti bolje razumijevanje samog koncepta kvalitete života u geografiji i njezine veće primjenjivosti i zastupljenosti u politikama, programima i projektima razvoja prostora.

Predmet istraživanja jest kvaliteta života stanovnika Gradske četvrti Stenjevec u Zagrebu i opremljenost funkcijama te iste Četvrti. Drugim riječima, istražuje se odnos između stanovnika i četvrti u kojoj žive. Istraživanje se bazira na subjektivnim i objektivnim pokazateljima. Subjektivni pokazatelji odnose se na provedeno anketno istraživanje o zadovoljstvu i stavovima ispitanika prema četvrti u kojoj žive, dok se objektivni pokazatelji odnose na analizu u geografskom informacijskom sustavu.

1.2. Ciljevi i zadaci istraživanja

Primarni cilj ovog rada jest istražiti kvalitetu života u Gradskoj četvrti Stenjevec na temelju odabranih subjektivnih i objektivnih indikatora.

Prema tome pojedinačni ciljevi su:

- Analizirati prostor četvrti putem objektivnih indikatora relevantnih za utvrđivanje razine kvalitete života

- Ispitati razinu zadovoljstva stanovnika četvrti prema odabranim pojedinostima svrstanih u četiri domene (okoliš, promet i infrastruktura, dostupnost sadržaja i usluga, i slobodno vrijeme)
- Ispitati ukupnu razinu zadovoljstva četvrti kao mjestom za život
- Ispitati stavove o najvećim prednostima i nedostacima četvrti, te prijedlozima ili mjerama poboljšanja kvalitete života
- Ustanoviti razinu opremljenosti funkcija četvrti putem anketnog upitnika
- Na temelju odabranih varijabla izdvojiti najpovoljnija i najnepovoljnija područja za život unutar četvrti

U skladu sa postavljenim ciljevima nužno je obaviti niz zadataka kako bi se navedeni ciljevi ostvarili. Za ostvarivanje analize i obrade objektivnih indikatora, potrebno je prikupiti što veći broj kartografskih i statističkih podataka. S druge strane, subjektivnu procjenu zadovoljstva kvalitetom života stanovnika četvrti nužno je ispitati putem anketnog upitnika.

1.3. Osnovne hipoteze

Na osnovi prethodno postavljenih ciljeva postavljaju se sljedeće hipoteze:

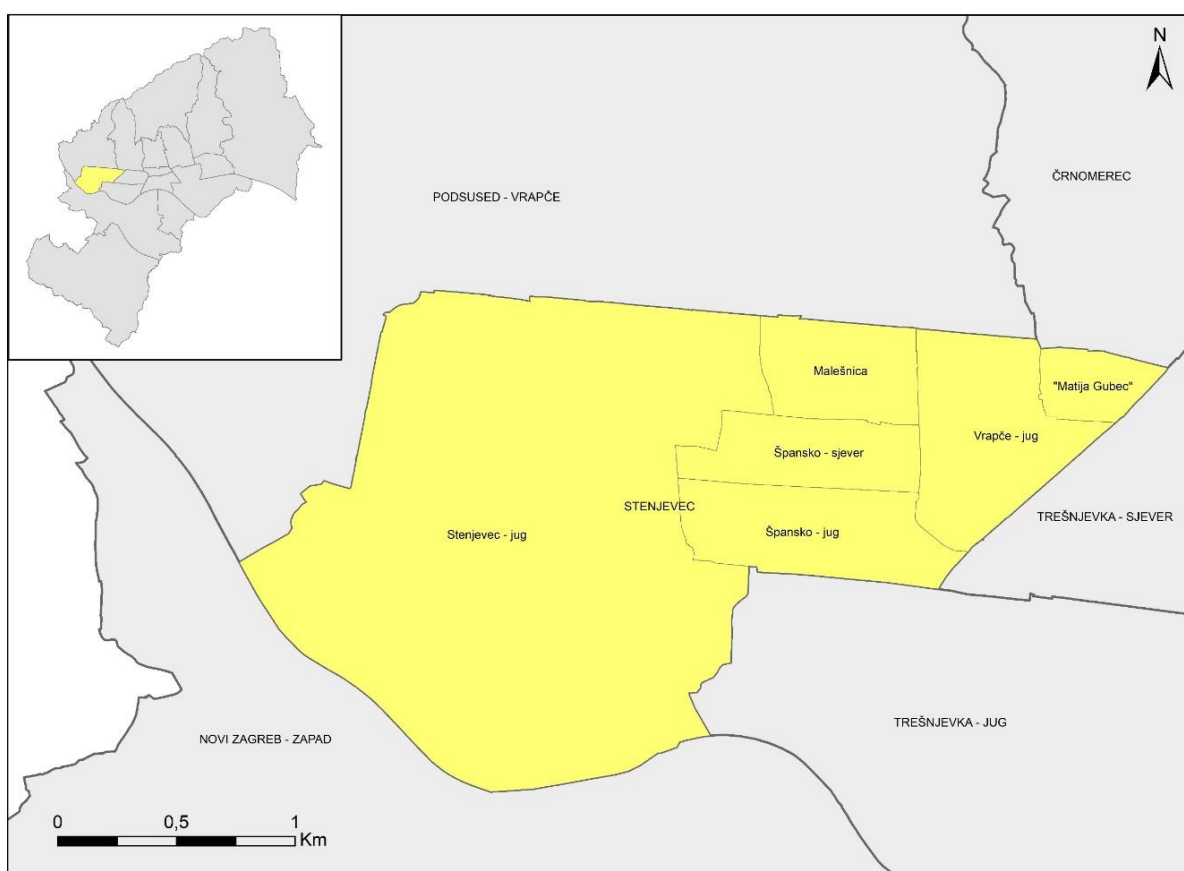
1. Ispitano stanovništvo najmanje je zadovoljno domenom prometa i infrastrukture u odnosu na ostale domene (okoliš, dostupnost usluga i sadržaja, i slobodno vrijeme)
2. Ne postoje značajnije razlike u ukupnom zadovoljstvu kvalitetom života između mjesnih odbora unutar Gradske četvrti Stenjevec
3. Gradska četvrt Stenjevec ima izrazito pogodne uvjete za kvalitetan obiteljski život
4. Obavljanje svakodnevnih potreba ispitanici pretežno ostvaruju unutar granica Gradske četvrti Stenjevec

1.4. Prostorno-vremenski obuhvat istraživanja

Prostorni okvir istraživanja je Gradska četvrt Stenjevec u gradu Zagrebu. Formalni administrativno-teritorijalni ustroj Grada Zagreba čini ukupno 17 gradski četvrti i 218 mjesnih odbora. Gradska četvrt Stenjevec sastoji se od 6 mjesnih odbora. To su redom mjesni odbori: Malešnica, „Matija Gubec“, Stenjevec-jug, Špansko-jug, Špansko-sjever i Vrapče-jug (Grad Zagreb, 2018b). Međutim, neformalna podjela četvrti na kvartove/naselja obuhvaćala bi u

potpunosti naselja Malešnicu, Špansko, Jankomir, južne dijelove Stenjevec, Vrapča i Kustošije (Donja Kustošija).

Vremenski okvir istraživanja obuhvaća trenutno stanje Gradske četvrti Stenjevec. Prvi dio istraživanja odvija se kroz analizu prostornih podataka u GIS-u dobivenih od Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada, a drugi dio kroz provedeno anketno istraživanje u studenom 2018. godine.

Sl. 1. Geografski položaj Gradske četvrti Stenjevec uz pripadajuće mjesne odbore

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

1.5. Metodologija istraživanja i izvori podataka

Metode koje su korištene prilikom izrade diplomskog rada odnose se na metode anketnog upitnika o kvaliteti života stanovnika Gradske četvrti Stenjevec za subjektivnu analizu, te metode prostornih analiza u geografskom informacijskom sustavu za objektivnu analizu. Anketno istraživanje provedeno je u studenom 2018. godine primjenom

neprobabilističkog prigodnog i namjernog uzorka. Podaci za anketno istraživanje prikupljani su na tri načina.. Prigodnim uzorkom, putem obilaska mjesnih odbora gdje je ispitano zatečeno stanovništvo. Objavom u „Facebook“ grupi „Zakaj volim Špansko“ u kojem je prisutno preko 11.000 članova, pretežno stanovnika naselja Špansko, ali i stanovnika ostalih dijelova četvrti Stenjevec. Te na koncu, nekolicina podataka prikupljena je namjernim uzorkom uz pomoć ciljanog ispitivanja poznanika obzirom na lokaciju stanovanja. Svi anketni upitnici predani su na samostalno ispunjavanje, većim dijelom su ispunjeni izravnim kontaktom (lice u lice), dok je manji dio ispunjen uz odsustvo anketara (online). Kriterij za odabir uzorka bilo je mjesto stanovanja, dakle Gradska četvrt Stenjevec i starosna dob od 18 ili više godina. Ukupno je anketirano 228 ispitanika pri čemu je cilj bio prikupiti raspršeni uzorak, odnosno obuhvatiti što različitiije lokacije unutar Četvrti. Pritom je broj ispitanika u uzorku određen prema postavljenim ciljevima istraživanja. Tako se u svakom mjesnom odboru nastojao prikupiti proporcionalni uzorak sukladan broju stanovnika pojedinog mjesnog odbora (2011) u odnosu na ukupni broj stanovnika Gradske četvrti Stenjevec (2011). U ispunjavanju ankete, ispitanicima je zajamčena potpuna anonimnost. Ispunjavanje anketnog upitnika traje oko 10 minuta.

Anketni upitnik sastoji se od ukupno 18 pitanja. Početni dio pitanja odnosi se na opće podatke ispitanika kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, trenutni status, adresa stanovanja i dr. Glavni dio ankete podijeljen je na četiri manje cjeline: I. Okoliš, II. Promet i infrastruktura, III. Dostupnost usluga i sadržaja i IV. Slobodno vrijeme, koje su ujedno i istraživane domene kvalitete života. U tim pitanjima kod kojih se ispitivao stav ispitanika, odnosno stupanj (ne)zadovoljstva, korištena je mjerna (Likertova) skala od pet stupnjeva, čije su vrijednosti određene na sljedeći način: *1 – izrazito nezadovoljan, 2 – uglavnom nezadovoljan, 3 – niti zadovoljan niti nezadovoljan, 4 – uglavnom zadovoljan, 5 – u potpunosti zadovoljan*. U pitanjima o najvećim prednostima i nedostacima četvrti, ispitanicima je ponuđena mogućnost zaokruživanja maksimalno tri odgovora (zatvorenog tipa) uz mogućnost davanja vlastitog odgovora (otvorenog tipa). Dok je u pitanju o prijedlozima/mjerama poboljšanja kvalitete života ispitanicima dana potpuna sloboda u ispunjavanju. Posljednje pitanje odnosilo se potencijalnu promjenu adrese stanovanja ispitanika. Anketni upitnik nalazi se u prilogu III.

Podaci dobiveni istraživanjem obrađuju se primjenom deskriptivne statistike, a rezultati istraživanja prikazani su u obliku postotaka i aritmetičkih sredina. Za potrebe unosa i obrade podataka koristili su se programski alati *Microsoft Office Excel i Google obrazac*.

Osim podataka koji su prikupljeni terenskim istraživanjem, korišten je i Popis stanovništva 2001. i 2011. godine za Grad Zagreb na razini mjesnih odbora i gradskih četvrti, te Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Državnog zavoda za statistiku. Za potrebe objektivne analize korišteni su prostorni podaci u geografskom informacijskom sustavu dobiveni od Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada. Prikupljeni podaci prikazani su odgovarajućim grafičkim i kartografskim prikazima, a za vizualizaciju podataka korišten je ArcGIS 10.4.1. Rezultati istraživanja prikazani su prema redoslijedu pitanja u anketi i shodno tome i obrađeni, a izvor podataka u poglavlju *Rezultati istraživanja* je provedeno anketno istraživanje.

1.6. Pregled dosadašnjih istraživanja

Pregledom domaće geografske literature o kvaliteti života došlo se do zaključka da se o toj temi razmjerno malo pisalo. Izuzev pojedinih vrijednih radova koje je nužno istaknuti.

Za geografska istraživanja o kvaliteti života i za ovaj rad, posebno je bitna doktorska disertacija Slavuj, L. (2011) „*Kvaliteta života u urbanom okolišu - primjer Grada Rijeke*“ u kojem autorica analizira prostornu distribuciju i značajke subjektivnog iskustva kvalitete života u odabranim susjedstvima Grada Rijeke. U teorijskom dijelu raspravlja se o problematici definiranja koncepta te o pristupima u istraživanju koncepta kvalitete života. U analizi su korišteni objektivni indikatori za područje Grada Rijeke koji su poslužili za shvaćanje specifičnih obilježja Grada neovisno o osobnim procjenama, i subjektivni indikatori za odabrana susjedstva, koji su pokazali razinu zadovoljstva ispitanika odabranim domenama. Ukupno je ispitano 365 ljudi te se ustanovilo kako postoje značajne razlike u zadovoljstvu domenama života među ispitanicima u odabranim susjedstvima. Na koncu, rezultati istraživanja mogu poslužiti kao vrlo dobra podloga u definiranju i donošenju odluka u urbanom planiranju u većim ili manjim prostornim jedinicama.

Osim toga, Slavuj-Borčić je u svojim nekoliko radova dala veliki doprinos razumijevanju i definiranju koncepta kvalitete života te položaja i značaja geografije u tim istraživanjima. To se prvenstveno odnosi na rad „*Kvaliteta života kao predmet geografskih istraživanja: osvrt na razvoj interesa i teorijskih modela istraživanja*“ uz koautorstvo prof.dr.sc. Laure Šakaje 2017. godine. Zatim, sljedeći rad Slavuj-Borčić (2014) „*Problem određivanja složenih (objektivnih i*

subjektivnih) indeksa kao cjelovitih mjera kvalitete života“, u kojem se pobliže razmatra o odabiru i određivanju kompleksnih indeksa o kvaliteti života, te se ističu glavne prednosti i mane pojedinih odabranih indeksa. Još je potrebno spomenuti dva rada iste autorice koji se zapravo temelje na njevoj doktorskoj disertaciji iz 2011. te predstavljaju skraćene verzije istog, a radovi su: „*Kvaliteta života u odabranim susjedstvima Grada Rijeke*“, te „*Evaluacija kvalitete urbanoga susjedstva – prednosti i nedostaci neposrednoga životnog prostora*“ iz 2012. godine.

Od domaćih geografskih radova valja još istaknuti rad geografa Lukić, A., Prelogović, V. i Pejnović, D (2005) „*Suburbanizacija i kvaliteta življenja u zagrebačkom zelenom prstenu – primjer općine Bistra*“ u kojem se autori bave obilježjima suburbanizacije i problematikom kvalitete življenja u općini Bistra, smještenom u zapadnom dijelu Zagrebačke socio-ekonomske regije. Anketni upitnik kao osnova istraživanja pokazao je da lokalno stanovništvo kao najveću prednost ističe kvalitetu okoliša, izraženu kroz očuvane prirodne resurse i život u manjoj sredini. S druge strane, najveći nedostaci tiču se nedovoljno razvijene infrastrukture, nedostatka sadržaja, udaljenosti od grada i slabe prometne povezanosti. Autori konačno zaključuju da ovaj kraj još uvijek ima obilježja *rurbana* i da budući razvoj mogu temeljiti na činjenici da se nalaze u Parku prirode Medvednica.

Nadalje, rad *Participatory measurments of sustainble urban development and quality of life in post-socialist Zadar, Croatia* autora Cavrić, B., Toplek, S. i Šijeg, A. (2008) koristan je u pogledu razumijevanja koncepta kvalitete života i u pogledu primjene velikog broja indikatora. Točnije, upotrijebljeno je 59 indikatora kako bi se istražile promjene u strukturi Zadra nakon socijalizma i kvaliteta života stanovnika. Istraživano je ukupno 5 aspekata okoliša, i to redom prirodni, izgrađeni, politički, socijalni i ekonomski. U okviru prirodnog okoliša, ispitanici su najmanje zadovoljni bukom, a najviše kvalitetom zraka. Dok u okviru izgrađenog okoliša, većina ispitanika smatra da je prostor umjereno ili pretjerano izgrađen. Zaključno, autori drže stav da korišteni indikatori mogu izvršno poslužiti kao instrument urbanom planiranju, pri čemu naglasak mora biti na uključivanju građana u proces planiranja.

U sociologiji najviše su se tom temom bavili Vladimir Lay i Dušica Seferagić. Dušica Seferagić (1988) u knjizi *Kvaliteta života i nova stambena naselja* istražuje svakodnevno iskustvo kvalitete života u naseljima kolektivne izgradnje koji se temelji na hipotezi da kolektivna naselja kao jedan od tada novih oblika stanovanja pridonose kvaliteti života svojih

stanovnika. Dok je Lay (1991) razradio strukturu socijalnog blagostanja i mjerio kvalitetu života na temelju šest indikatora: prehrana, stanovanje, uvjeti rada, zdravlje, odmor i rekreacija te obrazovanje.

Osim toga, za potrebe ovog rada nužno je istaknuti Zbornik radova *Živjeti u Zagrebu* (2004) koji detaljno proučava grad i život u njemu, a posebice valja istaknuti rad unutar zbornika pod nazivom: *Urbane aspiracije Zagrepčana* u kojem se ispituje percepcija ispitanika o kvaliteti života u pojedinim gradskim četvrtima. Autori članka Rogić, I., Mišetić, A. i Štambuk, M., putem iscrpnog anketnog upitnika dolaze do rezultata o najvećim prednostima i nedostacima života u gradskim četvrtima; o opremljenosti sadržajima i uslugama pojedinih četvrti, odnosno koje sadržaje koriste u mjestu gdje žive, a koje izvan granica četvrti; kako ukupno ocjenjuju kvalitetu života u četvrti, i sl. Rezultati rada daju detaljan uvid u pojedinosti koje utječu na svakodnevni život i na kvalitetu života u pojedinim četvrtima.

Strana geografska literatura je u odnosu na domaću puno bogatija istraživanjima vezanih uz proučavanje koncepta kvalitete života. Najutjecajnije radove predstavljaju istraživanja koja su 1970-ih proveli David Smith i Paul Knox. Njihova istraživanja odnosila su se na zasebne dimenzije kolektivnog blagostanja kao što su dohodak, imućnost i zaposlenje, izgrađenost okoliša, fizičko i mentalno zdravlje, obrazovanje, socijalna pripadnost te rekreacija i slobodno vrijeme. Smith (1974) je u radu *The geography of social well-being in the United States* analizirao socijalno blagostanje u SAD-u na temelju objektivnih indikatora u 18 metropolitanskih područja SAD-a. Posebno naglašava važnost i potrebu primjene indikatora na nižim geografskim razinama od državne, jer se na državnoj razini ne mogu očitovati razlike među regijama. Knox (1975) u studiji *Social well being: A spatial perspective* analizira prostornu distribuciju i razlike u razini života u 145 administrativnih prostornih jedinica Engleske i Walesa pri čemu koristi 53 varijable kako bi proučio glavne domene koje utječu na razinu života.

Andraško (2009) u radu *The role and status of geography in the quality of life research* je pak značajan jer iznosi teorijske rasprave o ulozi i statusu geografije u istraživanjima kvalitete života. Raspravlja o geografskoj skali kao važnom aspektu proučavanja kvalitete života u području geografije te o važnosti i koristi informacija dobivenih putem takvih istraživanja.

Ipak, ne smijemo zaboraviti Michaela Pacionea, jednog od najutjecajnijih geografa koji se bave ovom problematikom. Zaslužan je za koncept teritorijalno-društvenih pokazatelja i analize društveno-prostornih promjena u kvaliteti života na različitim geografskim razinama, od globalne pa do lokalne. U tu svrhu Pacione (2003) je u radu *Quality of Life Research in Urban Geography* razradio petdimenzionalni model kvalitete života kako bi istraživanja ovog koncepta bila od veće vrijednosti građanima i donosiocima odluka (ponajprije političkim akterima) usmjeravajući ih na odgovarajuće društvene grupe ili odabrane prostorne jedinice. U njegovim brojnim radovima, ponajviše se bavio analizom deprivacije unutar gradova, naglašavajući ulogu prostorne perspektive u njenom objašnjavanju. Takvo istraživanje prisutno je u radu *Quality of life in Glasgow: an applied geographical analysis* (1986) gdje je autor primijenio objektivne i subjektivne indikatore, no na različitim razinama. Na razini grada koristio je objektivne indikatore (59) kako bi identificirao strukturu i distribuciju različitih razina kvalitete života, a kombinaciju subjektivnih (43) i objektivnih indikatora koristio je za analizu strukture kvalitete života unutar depriviranih područja. Anketnim istraživanjem dodatno je istražio deprivirana područja te ustanovio glavne komponente kvalitete života tog područja te kako ona utječu na ukupno zadovoljstvo kvalitetom života. Na koncu je naveo konkretne prijedloge u cilju poboljšanja kvalitete života tih depriviranih područja (starijeg stanovništva). Ističe da je za pravilno razumijevanje kvalitete života nužno kombinirati subjektivne i objektivne aspekte kvalitete života kako bi lokalne vlasti mogle donijeti najbolja rješenja za poboljšanje kvalitete života.

2. TEORIJSKI PRISTUP

2.1. Definiranje pojma kvaliteta života

Kvaliteta života često je spominjani pojam i razlog brojnih diskusija u svakodnevnom životu, ali i jednako tako u znanstvenim, političkim i drugim krugovima. Niz znanstvenih disciplina i struka na različite načine tumače ovaj pojam u skladu sa predmetom istraživanja. Nejasno podrijetlo pojma i brojnost različitih pristupa proučavanja pojma uzrok su još uvijek nepostojanja jedinstvene općeprihvaćene definicije ili standarda za njegovo mjerenje. Odnosno, zbog učestalosti upotrebe i kompleksnosti, termin je jako teško jednoznačno odrediti. Ono u čemu se većina slaže jest da je koncept vrlo složen i višedimenzionalan, promjenjiv ovisno o kontekstu. Stoga, besmisleno je tragati za uniformnom definicijom jer gotovo je nemoguće definirati višedimenzionalne koncepte i iluzorno je očekivati sveobuhvatni pregled od disciplina, od kojih svaka na svoj način proučava koncept kvalitete života (Felce i Perry, 1995).

Još od najranijih vremena čovjekovu pažnju zauzimala su pitanja o boljem, kvalitetnijem životu i na koji način to postići. Čak je i Platon dugo godina proveo u razmišljanju o političkom sustavu koji bi osigurao visoku kvalitetu života za svakog pojedinca unutar jedne zajednice. Kako bi se to ostvarilo potrebno je da se svaki pojedinac priključi procesu odlučivanja koje utječe na zajednicu (Plevnik, 2006). Aristotel je pak zdravlje smatrao uvjetom za dobar život. On je kvalitetu života proučavao kroz tri aspekta: zadovoljstvo (osjećanje), čast (način života), bogatstvo (vanjsko i unutarnje). Ako čovjek ima određeni cilj, onda je kvaliteta ovisna o postizanju tog cilja, ili općenito, ako se može otkriti razlog postojanja i življenja onda možemo i definirati nivo kvalitete života kroz dostizanje (ostvarenje) tog razloga (cilja) (Avelini Holjevac, 2006).

U prvoj polovini 20. stoljeća kvaliteta života na razini nekog društva mjerena je materijalnom razinom života, odnosno najčešće stvarnim BDP-om po glavi stanovnika. Povećavanjem životnog standarda (posebice nakon 1960-ih), ustanovilo se da materijalno bogatstvo ne označava nužno i veću kvalitetu života. Pod utjecajem raznih istraživanja, odnos prema pojmu kvalitete života se mijenja, te se uvode novi društveni pokazatelji koji obuhvaćaju širi aspekt kvalitete života (ne samo materijalni). Dakle, postaje jasno da je novi način upotrebe koncepta kvalitete života daleko od inicijalne i ograničene upotrebe kvalitete života kao indeksa blagostanja populacije. Kvalitete života postala je puno više od društvene analogije za BDP (Felce i Perry, 1995).

Suvremene definicije o kvaliteti života navode nova pravila i evaluaciju ljudskog života. Tako se kvaliteta života čovjeka usko veže za njegovo zadovoljstvo ili nezadovoljstvo vlastitim životom, stanovanjem, materijalnim statusom, okolinom, zdravljem i okolišem. Gledano iz geografske perspektive, kvaliteta života nam pokazuje odnos zajednice ili pojedinca prema mjestu/prostoru i njegovo/njihovo vrednovanje tog mjesta ili prostora. Istraživanje podrazumijeva proučavanje svih obilježja i posebnosti mjesta te način na koji ga zajednica ili pojedinac doživljavaju (Slavuj, 2011 prema Cutter 1985).

Iako je Cummins (1999) izdvojio preko sto različitih definicija kvalitete života, mi ćemo iznijeti samo nekoliko njih koje smatramo vrijednim spomena. Prema Cumminsu (1997) kvaliteta života je istodobno objektivna i subjektivna dimenzija, i svaka obuhvaća sedam područja: materijalno bogatstvo, zdravlje, produktivnost, intimnost, sigurnost, blagostanje zajednice i emocionalno blagostanje.

Felce i Perry (1995) definiraju kvalitetu života kao jedinstven materijalno-psihološki fenomen, odnosno kao ukupno blagostanje koje sadržava objektivne deskriptore i subjektivna vrednovanja tjelesnog, materijalnog, društvenog i emocionalnog blagostanja, zajedno s proširenim osobnim razvojem i smislenim aktivnostima vrednovanim osobnom skalom vrijednosti.

Liu (1977) kvalitetu života smatra odrazom subjektivnih osjećaja i objektivnog stanja blagostanja ljudi i okoliša u kojem žive u određenom vremenskom trenutku. Obilježja pojedinca, karakteristike mjesta i tijek vremena varijacije su koje utječu na kvalitetu života.

Prema Salzaiu (1980) kvaliteta života odnosi se na stupanj izvrsnosti karakteristika života. Pojedinčevo blagostanje i zadovoljstvo životom određeno je s jedne strane vanjskim (objektivnim) faktorima njegova života, a s druge strane unutarnjom (subjektivnom) percepcijom i procjenom tih faktora, života i samoga sebe.

Seferagić (1993) pak ističe kako je osnovna kvaliteta svakidašnjeg života njegova cjelovitost, tj. multidimenzionalnost. To znači da ona obuhvaća sve ono što čovjekov život sadrži u jednom običnom danu: stanovanje, putovanje, rad, školovanje, oblačenje i prehranu, održavanje zdravlja, te zadovoljavanje kulturnih, zabavnih i rekreativnih potreba. Pretpostavlja se da bi čovjek morao imati mogućnost da sve te potrebe zadovolji u mjestu življenja (ili rada,

ako komutira). Ako tome nije tako, struktura svakodnevnice je ozbiljno narušena, pa se ona otežano održava ili, češće, reducira.

Lay (1991) kvalitetu života definira kao egzistencijalno stanje manje ili veće (ne)zadovoljenosti potreba pojedinca, odnosno potreba različitih zajednica, grupa, skupina ljudi, i sl.

Pojedini geografi su pak na sebi svojstven način probali definirati i ponuditi obrazloženje pojma kvalitete života. Tako primjerice Andraško (2009) kvalitetu života definira kao kvalitativnu evaluaciju ljudskog života, na subjektivnoj razini izraženog kao osjećaje sreće ili zadovoljstva, što je rezultat utjecaja i relativne interakcije vanjskih (okolišnih, ekonomskih i socijalnih) i unutarnjih (psiholoških) čimbenika.

Pacione (2003a) smatra da je u središtu istraživanja odnos između ljudi i njihovog svakidašnjeg urbanog okoliša. Razumijevanje tog odnosa između ljudi i urbanog okoliša jedno je od ključnih suvremenih geografskih problema.

Slavuj (2011) u svojoj disertaciji istražuje specifičan odnos stanovnika grada i njihovog okoliša, te sukladno tome definira kvalitetu života kao subjektivno iskustvo stanovnika koja se ogleda u razini zadovoljstva objektivnih (vanjskih) karakteristika okoliša.

Zbog nepostojanja jedinstvene standardne definicije kvalitete života često dolazi do preklapanja i izmjenjivanja termina kvalitete života sa raznim drugim terminima. Neki imaju istovjetno, a neki potpuno različito značenje. Neki od termina sa kojima se termin kvalitete života preklapa su: sreća, zadovoljstvo životom, ugodnost za život (eng. *liveability*), kvaliteta mjesta, životni standard, subjektivno blagostanje, kvaliteta okoliša, kvaliteta mjesta stanovanja (eng. *residential quality*), i dr. (Slavuj, 2011).

Dissart i Deller (2000) tvrde da bez obzira na korišteni koncept, čovjekova kvaliteta života ovisi o vanjskim (objektivnim) čimbenicima njegova života i unutrašnjoj (subjektivnoj) percepciji istih i sebe kao pojedinca. To je prva dihotomna kategorija priznata od većine znanstvenika. Stoga se u istraživanjima kvalitete života nastoji mjeriti zajednički učinak objektivnih i subjektivnih čimbenika na ljudsko blagostanje.

Na koncu se iz navedenog pregleda može zaključiti kako se radi o vrlo složenom i višedimenzionalnom konceptu kojeg je vrlo teško definirati. Međutim, nužnost traženja jedne uniformne definicije u moru isprepletenih interesa i područja istraživanja, nema previše smisla. Iako se značenja razlikuju ovisno o znanosti i kutu proučavanja, ipak se mogu razaznati sličnosti među njima. Većina definicija uključuje objektivne (vanjske) situacije ili uvjete na temelju kojih pojedinac izražava svoje zadovoljstvo. U ovom radu istražuje se odnos između stanovnika četvrti i njihovog neposrednog urbanog okoliša. Pritom je kvaliteta života definirana je kao subjektivno zadovoljstvo stanovnika svojim mjestom stanovanja kroz odabrane domene (okoliš, promet i infrastruktura, dostupnost usluga i sadržaja, i slobodno vrijeme). Drugim riječima, razina zadovoljstva stanovnika sa četiri odabrane domene i pripadajuće poddomene, te ukupno zadovoljstvo četvrti kao mjestom za život.

2.2. Koncepti kvalitete života

Iako u literaturi postoji velik broj raznih koncepata i pristupa proučavanju kvalitete života, izdvojiti ćemo samo one najbliže tematici koju obrađujemo. Jedna od temeljnih podjela kvalitete života određuje se s pomoću dvaju koncepta; užeg i šireg koncepta. Uži koncept se odnosi na kvalitetu nečijeg pojedinačnog života (koliko on dobro živi svoj život), a širi na mjerenje uvjeta kvalitete života nekog pojedinca, odnosno obuhvaća pokazatelje životnih uvjeta koji čine okolinu i kulturu u pojedinom društvu (Rapley, 2003).

Pod utjecajem raznih istraživanja i napretkom znanosti razvila su se i dva različita pristupa proučavanja koncepta kvalitete života: skandinavski i američki. Imena su dobila prema zemlji iz kojih dolaze utemeljitelji pojedinog koncepta. Glavna razlika među pristupima je ta da se skandinavski pristup bavi mjerenjem objektivnih pokazatelja, dok se američki pristup oslanja na subjektivne pokazatelje mjerene na razini građana pojedinaca (Lučev, 2006).

Skandinavski pristup usmjeren je na shvaćanje da su „dobro društvo“ i društveno blagostanje pokazatelj boljitka, pri čemu se boljitak ili blagostanje shvaća kao mogućnost pristupa izvorima kojima ljudi kontroliraju osobnu razinu življenja i upravljaju njome te za čiji se napredak, kao sredstvo postignuća, koristi javna politika. Prihod, vlasništvo nad nekretninama i pokretninama, znanje, društveni odnosi, razina sigurnosti, fizička i psihička energija i drugo; izvori su kojima se osigurava blagostanje. Posebna pozornost odnosi se na

kvalitetu života društva u cjelini i to putem mjerenja rezultata društvenih procesa ili učinka socijalne politike (Noll i Heinz-Herbert 2002).

Američki pristup naglašava pojedinčevo subjektivno blagostanje kao glavnu mjeru kvalitete života. Pritom su glavni pokazatelji blagostanja mjerenje zadovoljstva i sreće. Pristup se u potpunosti poklapa sa američkim sustavom vrijednosti, karakterom društva i kulture koje počiva na snažnom individualizmu gdje je pojedinac u središtu svih zbivanja. Prema tome, u pristupu se ističe kako je građanin kao pojedinac najbolji procjenitelj rezultata koje neka socijalna politika ostvaruje za njega i za društvo u cjelini (Noll i Heinz-Herbert 2002).

2.3. Mjerenje kvalitete života

2.3.1. Subjektivni i objektivni indikatori

Mjerenje koncepta kvalitete života najčešće se odvija putem socijalnih (objektivnih) i subjektivnih indikatora ili pokazatelja. Danas se većina radova i istraživanja o kvaliteti života bazira na kombinaciji tih dvaju pokazatelja zbog lakšeg razumijevanja samog koncepta.

Istraživanje socijalnih indikatora kvalitete života nastalo je u SAD-u. Točnije, termin socijalnih indikatora prvi put je upotrijebljen u knjizi Raymonda Bauera, voditelja NASA-inog projekta, 1966.godine (Noll i Heinz-Herbert 2002). Naime, NASA je u suradnji sa Američkom akademijom znanosti i umjetnosti pokrenula projekt kojim su željeli ustanoviti i predvidjeti učinke svemirskog programa na američko društvo. Voditelj tog projekata, Bauer smatrao je da socijalne indikatore predstavljaju statistika, statističke serije i svi drugi oblici evidencije koji nam omogućuju određivanje stanja i smjer kretanja u odnosu na naše vrijednosti i ciljeve. Međutim, Bauer je zaključio kako ne postoje adekvatni pokazatelji kojima bi se mogle mjeriti društvene promjene, niti da postoji konceptualni okvir za opis, te da takvo stanje treba mijenjati (Rapley, 2003).

Subjektivni pokazatelji temelje se na doživljaju pojedinca i vrednovanju društvenih uvjeta. Subjektivna kvaliteta života uglavnom se mjeri pomoću psihometrijske Lickertove skale, kojim se nastoji doznati stupanj zadovoljstva, odnosno nezadovoljstva ispitanika na razini od izuzetno pozitivnog do izuzetno negativnog stava prema određenom aspektu kvalitete života (Slavuj, 2011). Neki od aspekta mogu biti zadovoljstvo životom, zadovoljstvo poslom

koji pojedinac obavlja, percepcijom ostvarenja pravde u društvu, klasnom identifikacijom i sl. Podaci se najčešće prikupljaju putem anketnog upitnika, ali i mogu biti prikupljeni tijekom longitudinalnog istraživanja stanovništva. Prikupljanje subjektivnih mjera statističkim tehnikama i metodama može pomoći u prepoznavanju vrijednosti društva ili različitih društvenih grupa (Kolenikov, 1998).

Nadalje, subjektivni indikatori odražavaju osobnu percepciju te su omogućili definiranje ključnih dimenzija kvalitete života. Bez njih bi bilo jako teško odrediti što zasluhuje najviše pažnje i koje dimenzije posebno proučavati. Omogućavaju lakše uspoređivanje rezultata i lakšu identifikaciju ključnih problema istraživanja. Ako se još k tome i redovito prikupljaju određeni indikatori, tada je vrlo lako ustvrditi tendenciju promjena na bolje ili gore kod zajednica, društava, prostora, itd. (Pacione, 1982).

Objektivni pokazatelji prezentiraju društvene činjenice neovisno o osobnoj procjeni, a temelje se na kvantitativnim statističkim podacima kao što su npr. stopa nezaposlenosti, broj radnih sati na tjedan, stopa smrtnosti dojenčadi, broj škola po stanovniku, razina obrazovanja, razina zagađenja, stopa kriminala, i dr.

Smith (1973) ih definira kao mjere stanja i promjena tijekom vremena u glavnim dimenzijama društvenih uvjeta koji se mogu mjeriti. A cilj javnih politika trebalo bi biti njihovo prikupljanje i primjena. Knox (1975) pak ističe da su socijalni (objektivni) indikatori složene mjere socijalnog blagostanja, oblikovane da omoguće preciznu i iscrpnu procjenu razina blagostanja.

Dugo su vremena ekonomski pokazatelji smatrani glavnim pokazateljima kvalitete života. Ekonomskim rastom i usporedno porastom životnog standarda počelo se sve više sumnjati u to kako materijalno bogatstvo nije uvjet subjektivnog blagostanja i veće razine kvalitete života. Osim toga, ekonomski napredak ne uvjetuje paralelan razvoj ostalih aspekata života koji utječu na kvalitetu života. Tako primjerice, povećana produktivnost, razina poduzetničke aktivnosti, inovacije i sl., generalno donese boljitak nekom prostoru, ali i s druge strane donose potencijalna zagađenja, povećanja stresa, smanjenja slobodnog vremena i dr., što na koncu uzrokuje pad kvalitete života (Rapley, 2003). Zato je potrebno koristiti i druge društvene pokazatelje koji obuhvaćaju što širi aspekt kvalitete života kako bi istraživanja bila što preciznija.

Jedan od glavnih poticaja za razvoj socijalnih (objektivnih) pokazatelja bila je mogućnost praćenja promjena tijekom vremena, odnosno potreba za kvalitetnim informacijama kojima se služe znanstvenici, vlade, tržišta, itd. Također, smatralo se da socijalni indikatori mogu otkriti neka socijalna pitanja koja će pritom utjecati na veću aktivnost zajednice u rješavanju tih istih pitanja. Isto tako, poticaj je bila i primjena socijalnih indikatora za predviđanje budućih trendova u društvu te prognoza smjera kretanja. Međutim, i dalje veliki problem predstavlja neujednačenost metodologije, koja onemogućava smislene prostorne usporedbe među različitim područjima. Iako postoji težnja za razvojem jedinstvenih pokazatelja koji će pokazivati kvalitetu života određenih država, regija, prostora, i sl., još uvijek ne postoji univerzalni skup objektivnih indikatora za praćenje i mjerenje kvalitete života. Dok god tome bude tako, teško će se dolaziti do praćenja trendova i uspoređivanja rezultata istraživanja (Slavuj, 2012).

2.3.2. Istraživačke domene kvalitete života

Prije nego objasnimo relevantne istraživačke domene, smatramo važnim detaljnije pojasniti sam pojam domena. Domena je zapravo područje, dimenzija ili aspekt u našim životima, a može se odnositi npr. na obitelj, okoliš, ekonomsku situaciju, zdravlje, sigurnost, obrazovanje, promet, itd.

U današnjim istraživanjima kvalitete života, neovisno o disciplini i kutu proučavanja, ukupna kvaliteta života dobiva se istraživanjem pojedinih domena i poddomena. Pritom objektivne domene sadržavaju kulturološki relevantne mjere objektivnog blagostanja, dok subjektivne domene sadržavaju zadovoljstvo koje neka domena znači svakom pojedincu. Primjerice, materijalno blagostanje mjeri se zbrojem podataka o prihodu, načinu stanovanja i osobnom posjedovanju. Dok se mjerenje svake subjektivne domene postiže dobivanjem zadovoljstava određene domene, mjerenih važnošću koju ta domena ima za svakog pojedinca.

Većina autora, obzirom na znanstvenu disciplinu kojom se bave, određuju različite dimenzije/domene kvalitete života. Tako primjerice u psihologiji Cummins (1997) proučava kvalitetu života kroz sedam domena: materijalno blagostanje, zdravlje, produktivnost, intimnost, sigurnost, blagostanje zajednice i emocionalno blagostanje. S druge strane, u sociološkim istraživanjima Lay (1991) istražuje kvalitetu života stanovništva putem četiri temeljne dimenzije: socijalno blagostanje, sigurnost, slobodu i samorealizaciju. Dimenziju

socijalnog blagostanja objašnjava sa nekoliko sljedećih pokazatelja: prehrana, stanovanje, uvjeti rada, zdravlje, odmor i rekreacija, i obrazovanje.

U istraživanjima vezanim uz obiteljsku kvalitetu života neke od odabranih domena su: obiteljske interakcije, roditeljstvo, podrška vezana uz dizabilitet, fizička/materijalna dobrobit i emocionalna dobrobit (Summers i dr., 2005).

Ured Programa Ujedinjenih naroda za razvoj u Hrvatskoj (UNPD Croatia) proveo je istraživanje kvalitete života u Hrvatskoj 2006. godine, prilikom kojeg je izrađen upitnik koji je obuhvatio šest područja/domena: ekonomsku situaciju, zaposlenost, obitelj i kućanstvo, život zajednice i socijalnu participaciju, zdravlje i zdravstvenu skrb te znanje, obrazovanje i usavršavanje (UNPD, 2007).

Za potrebe ovog rada razvijen je posebni pristup mjerenju kvalitete života prilagođen aspektu istraživanja. U skladu sa istraživanim prostorom Gradske četvrti Stenjevec, odabrane su domene (4) i pripadajuće poddomene (31) koje će se istraživati. To su ukupno četiri domene: okoliš, promet i infrastruktura, dostupnost sadržaja i usluga te slobodno vrijeme. Primjerice, u domeni dostupnosti sadržaja i usluga istražuju se poddomene poput vrtića, škola, tržnica, trgovina za dnevnu opskrbu, itd. Navedene domene odabrane su jer se smatraju najrelevantnijim za istraživano područje i koncept.

2.4. Kvaliteta života i geografija

Vežu geografije i kvalitete života najbolje je predočio Andraško (2009) koji smatra da se ta veza može promatrati na dva načina: 1) uloga geografije i njena pozicija u istraživanjima kvalitete života i 2) značenje takvih istraživanja za geografiju.

Temeljna uloga koju geografija može imati u okviru kvalitete života kako tvrdi Frazier (1982, prema Andraško, 2009) je ta da većina problema povezanih sa ljudskim životom ima određenu geografsku dimenziju. Također i brojni drugi autori još izravnije naglašavaju postojanje određene „geografske dimenzije kvalitete života“. Takvo mišljenje usko je povezano sa prirodnom potrebom da se uključe aspekti prostornosti u okvir kvalitete života, što je izraslo uz pretpostavku da se kvaliteta života ne mijenja samo od „čovjeka do čovjeka“ nego i u ovisnosti „od mjesta do mjesta“ (Andraško, 2007; prema Andraško 2009).

Obzirom da životni prostori pojedinaca mogu varirati, ipak postoje područja gdje su koncentrirane svakodnevne životne aktivnosti većine ljudi. Tipični primjeri takvih istraživanja odnose se na istraživanja stanovništva u specifičnom/određenom području kao što su susjedstva, gradovi i sl. Budući da je zadaća geografije da analizira prostorne aspekte ili varijacije određenih, relevantnih komponenata ili procesa i kasnije dođe do sinteze stečenih znanja, glavna prednost geografije nalazi se u njoj sposobnosti da ustanovi prostorne razlike odabranog teritorija s gledišta kvalitete života (Andraško, 2009).

U suprotnosti sa gore navedenim stavom, nailazimo na pitanje važnosti istraživanja kvalitete života za geografiju. Tijekom 1960-ih i 1970-ih raste interes za uključivanjem istraživanja kvalitete života u geografiju. Porast interesa odvijao se usporedno sa otkrićem da su ekonomski pokazatelji nedostatni da se razumiju i opišu ljudska blagostanja u najširem smislu te riječi. Osim toga, pojačani intenzitet urbanizacije i preseljenja seoskog stanovništva doveo je do pojave brojnih problema u gradu vezanih uz opterećenje okoliša, sigurnosti, stambenog pitanja, itd. Stoga, većina tadašnjih istraživanja odnosila se na istraživanje društvenih uvjeta, situacija ili deprivacija u urbanim područjima. Pojedini autori su kasnije prilagodili procedure faktorske ekologije i počeli prikazivati prostorne razlike u socijalnoj skrbi. Jedan od njih bio je poznati geograf P. L. Knox koji je promovirao kartiranje društvenih i prostornih varijacija u kvaliteti života kao fundamentalni cilj geografije i predložio uz to povezan metodološki okvir. Nadalje, tijekom 1980-ih, porast interesa za aspekte kvalitete okoliša vodio je ka uključivanju indikatora okoliša u geografske studije kvalitete života. Povezivanje istraživanja kvalitete života i GIS-a označio je veliki iskorak u primjenjivosti geografskih istraživanja, a posebno u vizualizaciji ključnih problema putem karata kvalitete života (Andraško, 2009).

Jedan od najistaknutijih odgovora na pitanje o značenju istraživanja kvalitete života za geografiju ponudio je Pacione. On je smatrao da je glavno u istraživanjima kvalitete života upravo istraživanje odnosa ljudi i njihovog okoliša. Odnosno jedno od esencijalnih pitanja u socijalnoj geografiji je potraga za razumijevanjem prirode odnosa osoba-okoliš (Pacione, 2003b).

Također, geografska skala predstavlja važan aspekt istraživanja kvalitete života u geografiji. Ona prvenstveno određuje stupanj do kojeg će naše znanje vezano za kvalitetu života biti uopćeno. Što je veće područje istraživanja i što je veća populacija, to je viši stupanj

uopćavanja našeg znanja o kvaliteti života. Također, geografska skala je jedan od uvjetnih čimbenika mnogih drugih aspekata istraživanja kvalitete života. Odražava se u izboru pokazatelja, metodama prikupljanja, obrade i prikazivanja podataka. Prema tome, mnogi autori navode da je lokalna razina najpogodnija za geografska istraživanja kvalitete života (Andraško, 2009).

2.5. Posebnost geografske perspektive

Posebnost geografskih istraživanja kvalitete života za razliku od drugih perspektiva (psiholoških, ekonomskih, socioloških) koje se bave ovom temom, je u tome da naglasak stavljaju na prostorni aspekt, odnosno s posebnim zanimanjem analiziraju prostorne manifestacije ovog fenomena (Slavuj i Šakaja, 2017).

Slovenski geograf Krevs (1998, prema Slavuj i Šakaja, 2017) odlično je istaknuo glavne karakteristike geografskog pristupa istraživanja kvalitete života. U prvom planu istraživanja je proučavanje prostornih razlika u kvaliteti života među različitim prostornim cjelinama te analiziranje uzorka takvog razmještaja.

Posebna pozornost obraća se na:

- prostornu dostupnost – pritom se misli na dostupnost najbliže trgovine, ljekarne, zelene površine, i sl. (usluga i lokacija koje su potrebne za zadovoljavanje općih potreba);
- prostornu udaljenost - poput udaljenosti od izvora buke ili izvora zagađenja zraka (lokacije koje negativno utječu na kvalitetu života stanovnika);
- prostorno preklapanje - dviju ili više pojava koje objašnjavaju određeni aspekt kvalitete života stanovnika nekog mjesta (primjerice broj oboljelih od dišnih bolesti i blizina izvora zagađenja zraka).

Potrebni podaci prikupljaju se po prostornim cjelinama (općine, gradovi, statistički krugovi, gradska susjedstva). Statističke analize u geografskim istraživanjima kvalitete života koriste se za zaključivanje o sličnostima i razlikama u kvaliteti života među različitim prostornim jedinicama. Rezultati analiza prikazuju se na prostorni način putem tematskih karata. Pritom je gotovo neizostavna upotreba geografskih informacijskih sustava koji služe za analizu i vizualizaciju prostornih podataka. Svakako je bitno spomenuti da je u središtu interesa

prostor, bez obzira na korištenje subjektivnih pokazatelja zasnovanih na ispitivanju zadovoljstva stanovnika. Prema tome, krajnji cilj je znanje o prostoru, a ne pojedincu (Krevs 1998, prema Slavuj i Šakaja, 2017).

Dakle, geografska istraživanja kvalitete života posebnu pažnju daju elementima kao što su dostupnost, udaljenost, razmještaj te preklapanje različitih prirodnih i društvenih karakteristika u prostoru (Krevs, 1998).

Takav vrlo složeni i sustavan geografski pristup omogućuje sveobuhvatni pregled raznih društvenih, prirodnih, ekonomskih i političkih aspekata stvarnosti te objektivnih obilježja prostora i subjektivnih evaluacija tih objektivnih obilježja. Sve navedeno, uz dobro poznavanje prostornih metoda analiza (uključujući kartografiju, GIS i daljinska istraživanja) i primjenu prostornih podataka, daje uvid u specifičan geografski doprinos razumijevanju kvalitete života u konkretnom prostoru (Slavuj i Šakaja, 2017).

3. GEOGRAFSKA OBILJEŽJA GRADSKE ČETVRTI STENJEVEC

3.1. Historijsko-geografski razvoj

Iako je Stenjevec jedna od onih zagrebačkih četvrti koje su svoj današnji urbani izgled zadobile tek u drugoj polovici prošloga stoljeća, čini se da je taj prostor bio nastanjen među prvima na zagrebačkom području. Neki su povjesničari čak pokušavali dokazati da se glasovita rimska Andautonija nalazila ovdje, međutim pokolebalo ih je tek otkriće bogatog nalazišta materijalnih ostataka nekadašnjeg naselja kod današnjeg Šćitarjeva (Grad Zagreb, 2018b).

Arheološki nalazi svakako ukazuju na nazočnost ljudi na tom području u antička vremena. Na temelju dosadašnjih istraživanja može se zaključiti da je rimskodobno naselje u Stenjevcu egzistiralo oko 40. do 160 g. poslije Krista. Premda, neki slučajni nalazi poput baze za kip rimskog cara Decija koji je vladao 249.-250. poslije Krista, upućuju i na dulji vijek trajanja naselja, no to se ne može sa sigurnošću potvrditi. Naselje u Stenjevcu razvilo se zbog blizine vrapčanskog kamenoloma, odakle se vadio građevinski kamen i prevezio iz savskog pristaništa (riječne luke nedaleko naselja) vodenim putem u sve dijelove carstva. U to doba Sava je bila plovna, barem za splavi i za manje plovne objekte (Gregl, 1989).

Pronađeni ostaci iz rimskog razdoblja mahom su koncentrirani uz Trg Stenjevec, staru urbanu jezgru ovog prostora. Taj je trg jedini u Hrvatskoj, osim središnjega varaždinskog trga, do danas zadržao karakteristični barokni ljevkast oblik (Grad Zagreb, 2018b).

Nadalje, na području Stenjevcu pronađeni su i ostaci materijalne kulture ranog srednjeg vijeka. Fibula (nakit) iz ranog 7. st. pronađena je na području antičkog groblja, a predstavlja slavenski ženski nakit, što dokazuje prisutnost Slavena na tom području. Novija arheološka istraživanja potvrdila su postojanje groblja iz 10.-12.st. u Stenjevcu. Nalazi se u blizini crkve, a njegove karakteristike upućuju da se radi o tipičnom srednjovjekovnom groblju na redove. Postojanje groblja upućuje na činjenicu da je u to vrijeme u Stenjevcu moralo postojati i naselje. Prema tome, možemo zaključiti da je Stenjevec jedno od rijetkih naselja na području Zagreba, u kojem tako reći možemo pratiti kontinuitet naseljavanja od 1.st. poslije Krista, preko dolaska Slavena, pa konačno i Hrvata u ovo područje (Simoni, 2004).

Današnja crkva uznesenja Blažene Djevice Marije, koja zajedno s drugim građevinama na Trgu tvori jedinstvenu zaštićenu kulturno-spomeničku cjelinu, podignuta je na temeljima

stare crkve iz 1334. U crkvi se nalazi gotički drveni kip Majke Božje s malim Isusom na lijevoj i žezlom u desnoj ruci, za koji je puk vjerovao kako je doplovio Savom na trnju (Grad Zagreb, 2018b).

Godine 1857. na području današnje Gradske četvrti Stenjevec postojala su dva naselja, Stenjevec sa 84 i Špansko sa 111 stanovnika. Prvi preduvjeti intenzivnijeg naseljavanja i razvoja toga područja nastaju šezdesetih godina 19. stoljeća: 1862. se gradi željeznička pruga Zagreb - Zidani most, a godinu dana kasnije osniva se Pučka škola u Stenjevcu. Od 1877. do 1879. u Jankomiru se gradi najveća bolnica za duševne bolesnike u Hrvatskoj. Postupno se otvara sve više obrtničkih radionica, trgovina i gostionica. Južni dio Četvrti naseljavaju obitelji koje se bave vrtlarstvom i svojim proizvodima prehranjuju zapadni dio Zagreba. No, broj stanovnika stenjevečkog područja do sredine se prošloga stoljeća povećava vrlo sporo. Veliko ubrzanje rasta stanovnika Stenjevec započinje pedesetih godina prošlog stoljeća ponajprije zahvaljujući preseljenju industrije iz središta grada i otvaranju novih poduzeća (Grad Zagreb, 2018b).

Tada na prostoru Stenjevec, u Jankomiru, niče jedna od najznačajnijih zagrebačkih industrijskih zona. Tu se grade velike tvornice i druga poznata poduzeća poput Končara (pogon tvornice elektroproizvoda), Jedinstva (tvornica kovinotokarskih proizvoda), TEP-a (tvornica električnih proizvoda), Jugorapida (pogon tvornice motora), Šavrića (tvornica drvnih proizvoda), Kontinentalprijevoza (prijevoznike usluge), Pismorada (proizvodnja i ugradnja prometne signalizacije), Risa (tvornica gumenih i plastičnih proizvoda) i drugih. Na određen način, ta otvaranja i preseljenja promijenila su urbanističku sliku ovog područja te postala jasan pokazatelj budućih kretanja. U novije vrijeme većinu tih nekadašnjih velikih gospodarskih subjekata zamjenjuje sve veći broj manjih privatnih tvrtki koje se pretežno bave uslužnim djelatnostima. Četvrt radikalno mijenja izgled osamdesetih godina zahvaljujući iznimno intenzivnoj stambenoj gradnji na prostorima Malešnice i Španskog (Grad Zagreb, 2018b).

3.1.1. Administrativno-teritorijalni ustroj

U drugoj polovici četrdesetih godina prošloga stoljeća područje današnje četvrti Stenjevec u sastavu je Kotara Zagreb, ali još ne pripada Gradu Zagrebu. Dijelovi toga područja tek se na samom kraju 1949. godine pripajaju Gradu kao gradski rajon Stenjevec. Godine 1952. ukidaju se gradski rajoni, a dijelovi današnjeg Stenjevec, zajedno s dijelovima prostora današnje

Gradske četvrti Podsused – Vrapče, ulaze u sastav novoformiranih perifernih općina Stenjevec i Vrapče. Naselja Jankomir, Opatovina i Stenjevec pripadaju općini Stenjevec, a Špansko ulazi u sastav Općine Vrapče. Tri godine kasnije formirana je Općina Susedgrad koja obuhvaća područja današnjih četvrti Stenjevec i Podsused – Vrapče te naselje Prečko, danas u sastavu Gradske četvrti Trešnjevka – jug. Općina Susedgrad 1955. pripaja se Općini Črnomerec. Nakon sedmogodišnjeg funkcioniranja Grada Zagreba kao jedinstvene općine, u razdoblju od 1967. do 1974., ponovo je osnovana Općina Susedgrad koja praktički u granicama s početka pedesetih, ali sada bez Prečkog, postoji do 31. prosinca 1990. Na području današnje četvrti Stenjevec do početka 1994. djeluje šest mjesnih zajednica: Gajnice, Malešnica, "Matija Gubec", Stenjevec, Špansko i Vrapče-jug. Dijelovi područja bivših mjesnih zajednica Gajnice i Stenjevec, sjeverno od željezničke pruge, danas pripadaju Gradskoj četvrti Podsused-Vrapče (Grad Zagreb, 2018b).

U veljači 2009. na području Gradske četvrti Stenjevec osnovano je šest mjesnih odbora koji djeluju i u današnje vrijeme. To su mjesni odbori: Malešnica, „Matija Gubec“, Stenjevec-jug, Špansko-jug, Špansko-sjever i Vrapče-jug (Grad Zagreb, 2018b).

3.2. Fizičko-geografska obilježja

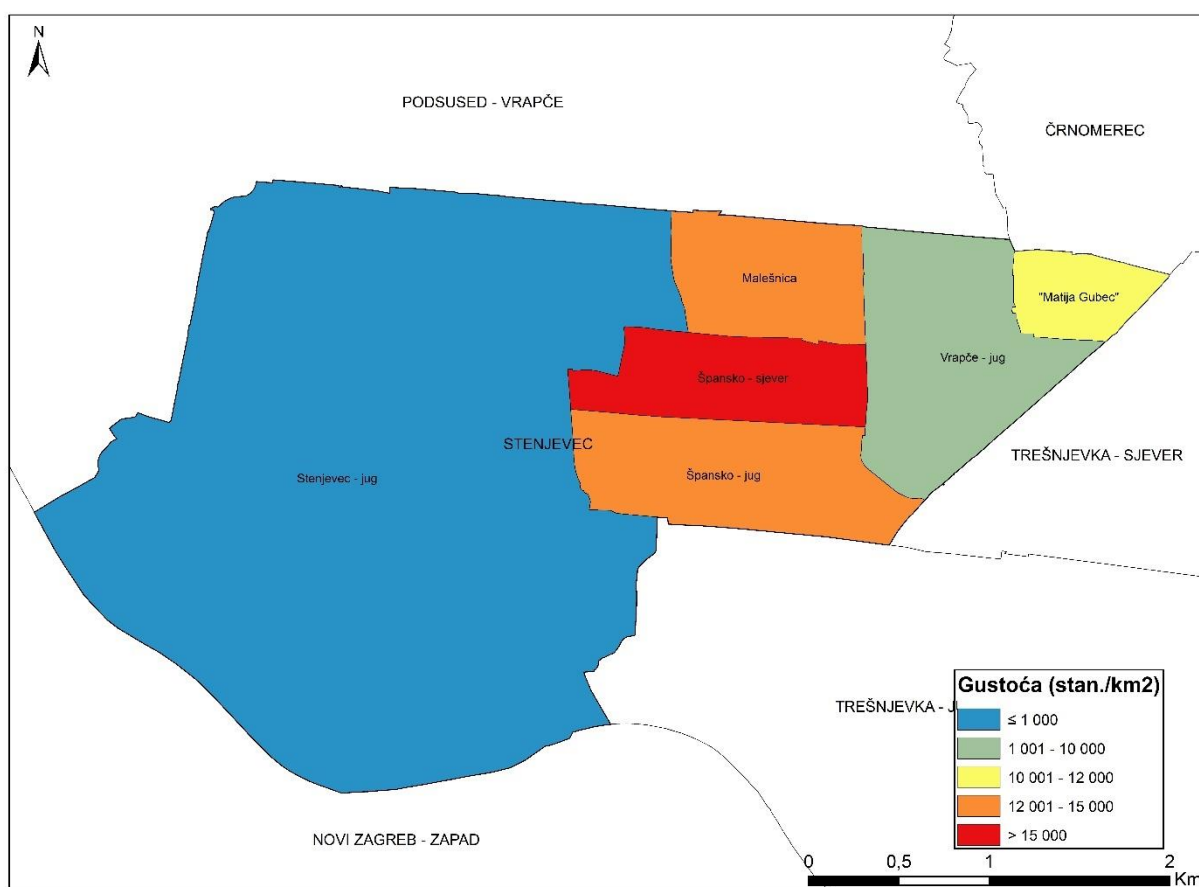
Gradska četvrt Stenjevec smještena je na zapadnom dijelu grada Zagreba, sjeverno od rijeke Save i južno od željezničke pruge Zagreb-Ljubljana. U smjeru istok-zapad proteže se od Zagrebačke ceste do Škorpikove ulice. Graniči s Gradskim četvrtima Podsused – Vrapče i Črnomerec na sjeveru, Trešnjevka – sjever na istoku, Trešnjevka – jug na jugoistoku i Novi Zagreb – zapad na jugu, na Savi. Prostor Gradske četvrti u cijelosti je nizinski, na jugu naslonjen na lijevu obalu Save. Tu se u Savu ulijevaju otvoreni donji tokovi podsljemenskih potoka Dubravica, Medpotoki, Vrapčak i Kustošak (Grad Zagreb, 2018a).

3.3. Demografska obilježja

3.3.1. Struktura i gustoća naseljenosti

Gustoća naseljenosti pokazuje broj stanovnika koji žive na određenom području ili jedinici površine. Jedan je od osnovnih demogeografskih pokazatelja koji pridonosi spoznaji o određenom prostoru te omogućuje usporedbe između prostornih jedinica (Nejašmić, 2005).

Dvije su trećine područja Četvrti urbanizirane, pri čemu je istočni dio najurbaniziraniji i najgušće naseljen (sl. 2). To se posebice odnosi na naselja Malešnicu i Špansko u kojima prevladava stambeni karakter i to najvećim dijelom stambene zgrade (tab. 1). Visoka stopa izgrađenosti pretežito stambenih zgrada posljedica je i poticane stanogradnje u okviru POS-a (programa poticane stanogradnje), koje su izgrađene prije 10-ak godina u jugoistočnom dijelu Španskog (Špansko-Oranice). S druge strane, na području mjesnih odbora „Matija Gubec“ i Vrapče-jug prevladaju obiteljske kuće i pojedini obrti, manja poduzeća, i sl.

Sl. 2. Gustoća naseljenosti mjesnih odbora Gradske četvrti Stenjevec

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Na sjeverozapadnom dijelu, na području mjesnog odbora Stenjevec-jug prevladavaju uglavnom gospodarski sadržaji, donedavno oni tipično industrijski, a u novije vrijeme sve više trgovački i uslužno-obrtnički. Jedino krajnji sjeverni dijelovi uz Samoborsku cestu i krajnji istočni uz Malešnicu imaju stambenu funkciju. Južni dio Četvrti (Stara loza), osim Savske opatovine, uglavnom nije nastanjen i tu prevladavaju poljoprivredne površine s vodocrpilištem

i šumom uz savski nasip. To se odnosi na područje južno od Ljubljanske avenije do rijeke Save (Grad Zagreb, 2018a).

Tab. 1. Gustoća naseljenosti mjesnih odbora Gradske četvrti Stenjevec 2011. godine

Mjesni odbori	Broj stanovnika	Površina (km²)	Gustoća naseljenosti (st./km²)
Malešnica	9.516	0,69	13.791
„Matija Gubec“	3.668	0,32	11.462
Stenjevec-jug	7.898	8,25	958
Špansko-jug	13.510	1,01	13.376
Špansko-sjever	10.731	0,70	15.330
Vrapče-jug	6.067	1,21	5.014
GRADSKA ČETVRT STENJEVEC	51.390	12,18	4.219

Izvor: Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018: www.zagreb.hr

3.3.2. Ukupno (opće) kretanje stanovništva

Ukupno kretanje stanovništva Gradske četvrti Stenjevec moguće je pratiti prema zadnjim popisnim godinama 2001. i 2011. godine. Statistička usporedba sa ranijim popisima nemoguća je zbog nedostupnosti podataka i zbog značajnih promjena granica Četvrti. Prema popisu iz 2001. godine, gradska Četvrt Stenjevec imala je 41.257 stanovnika, a prema popisu iz 2011. godine 51.390 stanovnika. Međutim, moramo napomenuti kako se ta brojka iz 2001. mora umanjiti za dio mjesnog odbora Gajnice (890 stanovnika) i djelić mjesnog odbora Prečko (36 stanovnika) koji više ne pripadaju četvrti Stenjevec. Prema tome, korigirani broj stanovnika 2001. godine iznosi 40.331 stanovnika. Tako je Gradska četvrt Stenjevec u razdoblju od 2001.-2011, apsolutno porasla za 11.059 stanovnika, a relativno za 27,4% (Grad Zagreb, 2018c).

Na razini mjesnih odbora (tab. 2) najveći relativni porast broja stanovnika doživjelo je Vrapče-jug (44,2%) pa slijedi naselje Špansko* (36,5%), Stenjevec-jug (28,9%) i Malešnica (10,8%). Mjesni odbor „Matija Gubec“ tek je neznatno povećao broj stanovnika za 0,6%.

Ukupno gledajući gradske četvrti u Zagrebu, najveću demografsku progresiju bilježi upravo četvrt Stenjevec (27,4%), ali i ostale rubne četvrti Novi Zagreb-zapad (18,6%) i Sesvete (18,2%) u kojima je u posljednjih desetak godina došlo do značajnog povećanja stambene

izgradnje, što je bio privlačni faktor za novo doseljavanje kao i interno preseljavanje mlađeg stanovništva iz drugih gradskih četvrti (Rajić i dr., 2016).

Tab. 2. Broj stanovnika Gradske četvrti Stenjevec i pripadajućih mjesnih odbora 2001. i 2011. godine

Mjesni odbori	2001.	2011.	Promjena (%)
Malešnica	8.592	9.516	10,8
"Matija Gubec"	3.647	3.668	0,6
Stenjevec-jug	6.128	7.898	28,9
Špansko-jug*	17.758	24.241	36,5
Špansko-sjever*			
Vrapče-jug	4.206	6.067	44,2
GRADSKA ČETVRT STENJEVEC	40.331	51.390	27,4

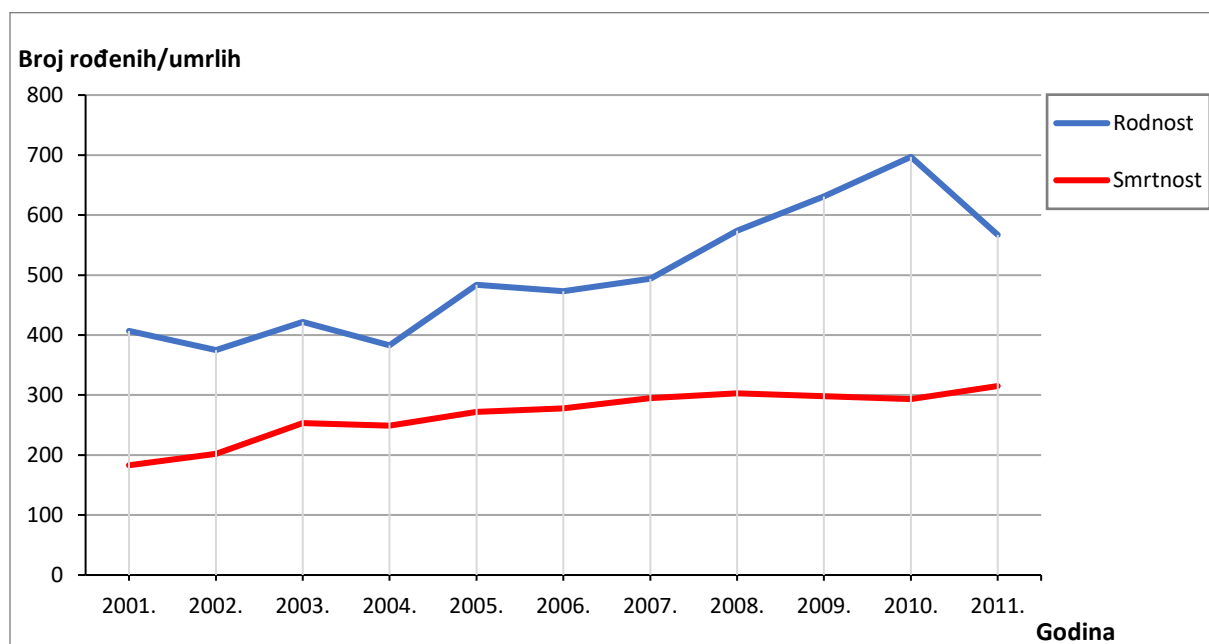
Izvor: Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova, Grad Zagreb – Stanovništvo, kućanstva i stanovi, popis 2001. i 2011.*

*usklađeno za promjenu mjesnih odbora sa Špansko na Špansko-sjever i Špansko-jug

3.3.3. Prirodno kretanje stanovništva

Prirodno kretanje stanovništva uvjetovano je ponajviše biološkim činiteljima, no važnu ulogu imaju i društveno-gospodarski, psihološki, kulturni i drugi čimbenici. Temeljne sastavnice su natalitet (rodnost) i mortalitet (smrtnost), a njihov rezultat je prirodna promjena koja može biti pozitivna, negativna ili stagnacijska. Gradska četvrt Stenjevec u razdoblju od 2001.-2011. bilježi pozitivnu prirodnu promjenu i to kroz sve godine. Kontinuirani trend rasta nataliteta u većoj, i mortaliteta u manjoj mjeri, posljedica je prvenstveno značajnijeg doseljavanja na područje Četvrti. Visoki intenzitet doseljavanja odvijao se poglavito u razdoblju prije izbijanja gospodarske krize (sve do 2008.) zbog relativno povoljnijeg gospodarskog rasta i zapošljavanja. Stoga, istaknuti prirodni rast vidljiv je u godinama nakon 2008., a posebno 2010. godine. Osim toga, još jedan od uzroka većeg doseljavanja leži u činjenici da se od početka 2000-ih počelo sa sve intenzivnijom stambenom izgradnjom, odnosno izgrađen je zamjetan broj POS-ovih (poticana stambena izgradnja) stanova za osobe sa manjim prihodima, što je dodatno privuklo mlade parove na preseljenje. U navedenom razdoblju od 2001.-2011.g. Gradska četvrt Stenjevec zabilježila je drugi najveći prirodni rast

(2566 stanovnika) od svih četvrti u gradu Zagrebu odmah iza Gradske četvrti Sesvete (2725 stanovnika) (Rajić i dr., 2016).

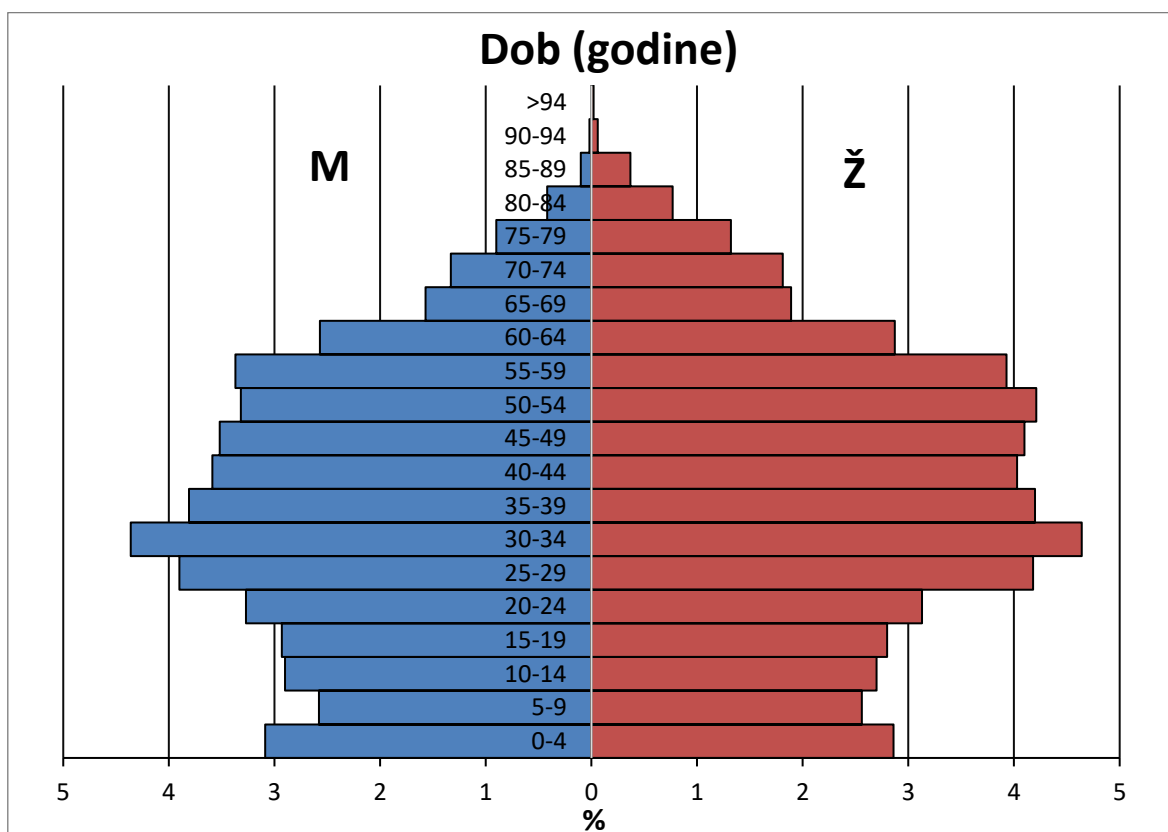
Sl. 3. Broj rođenih i umrlih u Gradskoj četvrti Stenjevec od 2001.-2011. godine

Izvor: Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018: *Vitalna statistika, Prirodno kretanje stanovništva po gradskim četvrtima Grada Zagreba od 2001. do 2010., Prirodno kretanje stanovništva po gradskim četvrtima Grada Zagreba od 2011. do 2015.*

3.3.4. Sastav stanovništva prema spolu i dobi

Sastav stanovništva prema spolu općenito (u „zatvorenoj populaciji“) karakterizira manjak ženskog stanovništva u mlađim dobnim skupinama, kao posljedica diferencijalnog nataliteta po spolu i višak ženskog stanovništva u starijim dobnim skupinama, kao posljedica diferencijalnog mortaliteta po spolu. Teži se ravnoteži brojčanog odnosa muškog i ženskog stanovništva, no zbog selektivnosti migracije i starenja, neravnoteža je sasvim uobičajena pojava na svim prostornim razinama (Nejašmić 2005). Upravo takvo stanje prisutno je i u Gradskoj četvrti Stenjevec zbog gore navedenih razloga. Prema popisu iz 2011. godine analiza spolne strukture ukazuje na malu prevlast ženskog (52,5%) nad muškim stanovništvom (47,5%). Takva spolna struktura ne razlikuje se značajnije od spolne strukture Grada Zagreba gdje je zabilježeno 46,7% muške populacije i 53,3% ženske populacije. Odnosno ako gledamo prema koeficijentu feminiteta, Gradska četvrt Stenjevec ima nešto manji koeficijent feminiteta (110,3) u odnosu na Grad Zagreb (113,9).

U analizi strukturnih obilježja određene populacije, struktura stanovništva prema dobi (uz onu prema spolu) predstavlja najvažniji dio biološke (demografske) strukture. Najjednostavniji analitički pokazatelj dobne strukture određene populacije je njezina prosječna starost. Gradska četvrt Stenjevec jedna je od najmlađih četvrti u Zagrebu (uz Gradsku četvrt Sesvete). Prosječna starost iznosi 38 godina dok je prosjek starosti Zagreba 41,6 godina. Osim toga, nizak indeks starosti (71,5) zorno prikazuje vrlo mladu dobnu strukturu četvrti Stenjevec u odnosu na grad Zagreb u kojem je taj indeks puno veći i iznosi 118,9 (Grad Zagreb, 2018c). Najbrojnije su dobne kohorte u muškoj i ženskoj populaciji od 25.-39.g. (pogotovo od 30-34g.) (sl. 4). Svi prethodno navedeni pokazatelji dobne strukture odraz su već spomenute pojačane imigracije pretežno mlađeg stanovništva, a povod tome bila je intenzivnija stambena izgradnja (pogotovo ona poticana).

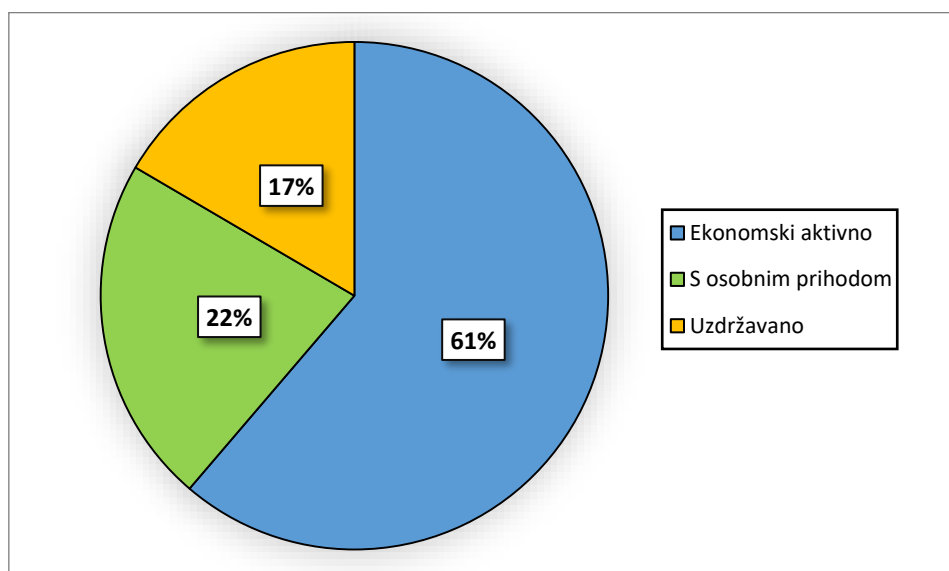

Sl. 4. Dobno-spolna struktura Gradske četvrti Stenjevec 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva 2011. godine, Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, DZS, Zagreb

3.3.5. Socioekonomska struktura stanovništva

Prema popisu iz 2011. godine stopa aktivnosti u Gradskoj četvrti Stenjevec iznosila je 61%, odnosno toliki je bio udio ekonomski aktivnog stanovništva (sl. 5). Od toga je 89,5% zaposleno, dok je ostalih 10,5% bilo nezaposleno ili u traženju posla. Ekonomski neaktivno stanovništvo čini sveukupno 39%, od čega osobe s osobnim prihodom 22%, a uzdržavano stanovništvo 17%. Na razini grada Zagreba, udio uzdržavanog stanovništva iznosi jednak udio, dok je nešto veći udio osoba s osobnim prihodom (29%), te nešto manji udio uzdržavanog stanovništva (54%) u odnosu na promatranu Četvrt (Grad Zagreb, 2018c). Prema tome, iznadprosječna stopa aktivnosti ukazuje nam da na prostoru četvrti Stenjevec živi pretežno radno aktivno stanovništvo.

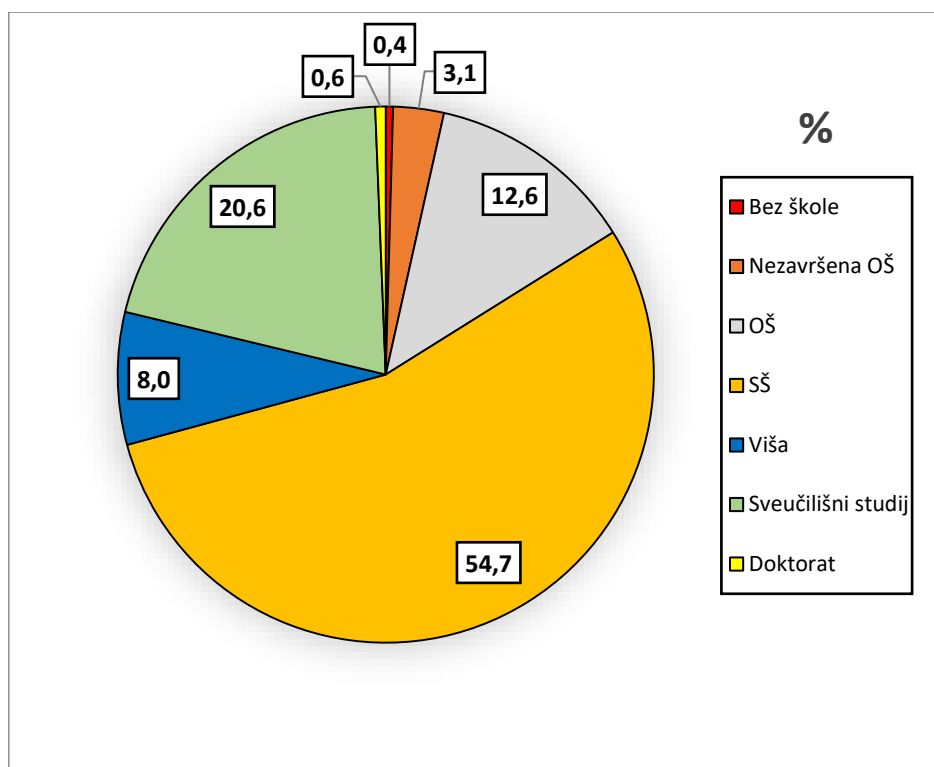
Sl. 5. Stanovništvo Gradske četvrti Stenjevec prema ekonomskoj aktivnosti 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva 2011. godine, Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, DZS, Zagreb

3.3.6. Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovni sastav stanovništva čini „ljudski kapital“ i jedan je od najznačajnijih obilježja stanovništva, posebno s gledišta potencijalnog gospodarskog razvoja određenog prostora (Nejašmić i dr. 2009). U obrazovnoj strukturi stanovništva prevladava stanovništvo sa završenom srednjom školom (54,7%), a malo više od petine stanovništva (20,6%) ima završeno sveučilišno obrazovanje (sl. 6). Slijedi stanovništvo sa završenom osnovnom školom (12,6%),

zatim sa završenom višom školom (8%), sa nezavršenom osnovnom školom (3,1%), te na koncu sa najmanjim udjelima osobe sa doktoratom (0,6%) i bez škole (0,4%). Gradska četvrt Stenjevec skoro pa u potpunosti se poklapa sa prosjekom Zagreba, odnosno nema zamjetnijih odstupanja.

Sl. 6. Obrazovna struktura stanovništva Gradske četvrti Stenjevec 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva 2011. godine, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, starosti i spolu, DZS, Zagreb

4. ANALIZA OBJEKTIVNIH POKAZATELJA

U prikazivanju i istraživanju kvalitete života nekog prostora koristi se velik broj različitih indikatora (bilo subjektivnih ili objektivnih) u kojem odabir indikatora ovisi o kutu proučavanja, preferencijama istraživača, karakteristikama prostora, i sl. Pritom, objektivni indikatori koji se koriste u većini istraživanja o kvaliteti života uobičajeno se odnose na analizu demografskih karakteristika stanovništva. Strukture stanovništva prema dobi, spolu, obrazovanju, i sl., vrlo su važne jer ukazuju na potrebe i aspiracije koje stanovništvo ima prema prostoru u kojem živi, te se u skladu sa tim i donose politike razvoja tog prostora. Međutim, spomenuta demografska analiza provedena je u prethodnom poglavlju, stoga o toj analizi neće biti riječi u ovom poglavlju.

Analiza objektivnih pokazatelja u ovom poglavlju odnosi se na analizu prostornih podataka putem geografskog informacijskog sustava. Varijable koje su korištene kao objektivni pokazatelji kvalitete života odabrane su obzirom na relevantnost problematike i istraživanog područja, te obzirom na raspoloživost prostornih podataka. Izabrane varijable odnose se na aspekt dostupnosti.

Odabrane varijable su sljedeće:

- ❖ dostupnost autobusnih stanica
- ❖ dostupnost vrtića
- ❖ dostupnost osnovnih škola
- ❖ dostupnost sportskih objekata

Glavni je zadatak bio izdvojiti područja unutar Četvrti obzirom na manju li veću dostupnost prema odabranim varijablama. Također, odrediti i ukupnu razinu dostupnosti cijele Četvrti. Cjelokupna analiza odvija se kroz dva dijela. U prvom dijelu odabrane varijable analiziraju se zasebno (svaka varijabla posebno), dok se u drugom dijelu analiziraju zajedno, spojene u jednu analizu. Prema tome, u drugom dijelu je s obzirom na razinu dostupnosti prema izabranim varijablama izvršena svojevrsna tipologija (diferencijacija) područja unutar Gradske četvrti Stenjevec. Drugim riječima, izdvojena su područja sa izvrsnom dostupnosti i ona sa slabijom i slabom dostupnosti, što na koncu u jednoj mjeri i određuje stupanj kvalitete života nekog područja.

Osim toga, moramo napomenuti da su sve analize rađene na temelju stambeno-mješovite namjene prema GUP-u iz 2016. godine. Tako je zapadni dio Četvrti (pretežno Stenjevec-jug i manji dio Špansko-jug) izdvojen iz analiza jer je tamo prisutna isključivo gospodarska namjena. Nema smisla raditi analizu dostupnosti odabranih varijabla u područjima gdje ne živi stanovništvo.

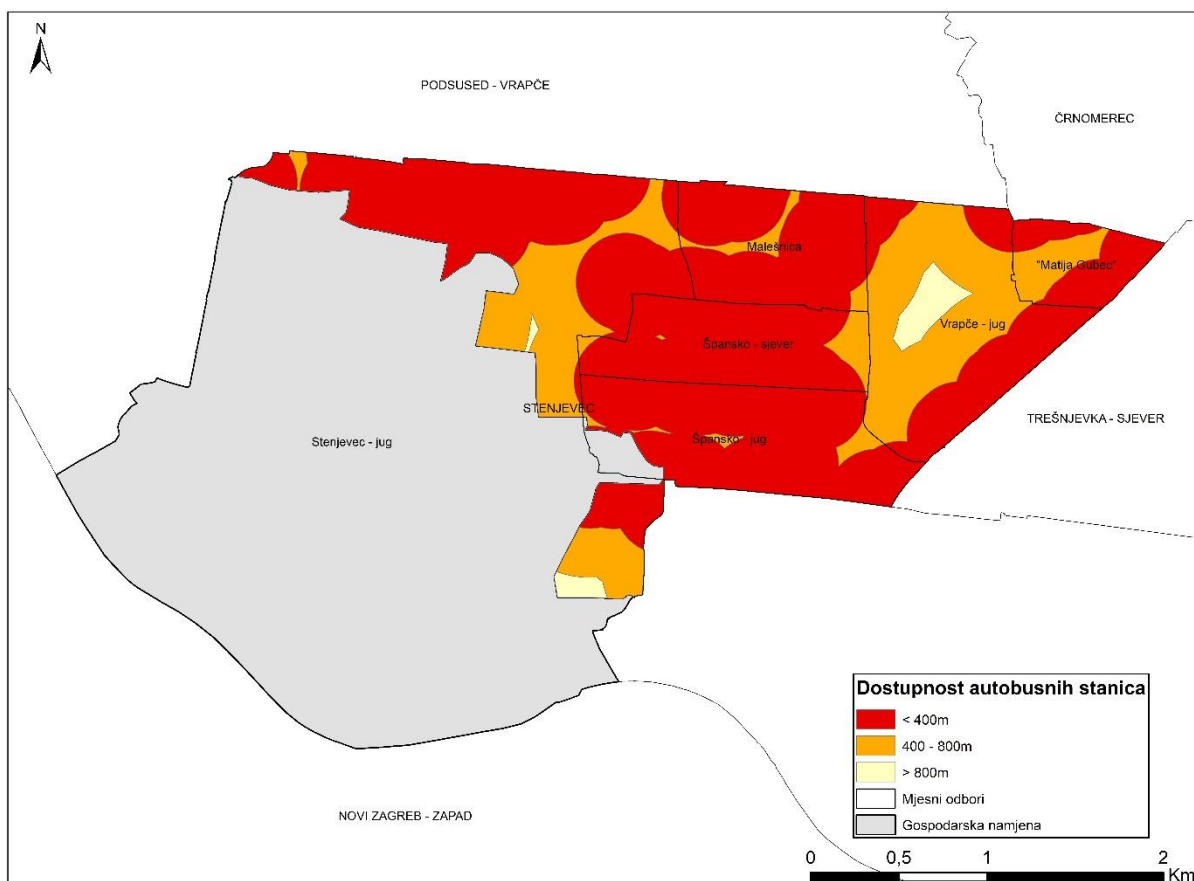
4.1. Pojedinačna analiza varijabli

U ovom dijelu, odabrane varijable analizirane su svaka pojedinačno. Područja su izdvojena prema udaljenosti od autobusnih stanica, vrtića, osnovnih škola i sportskih objekata. Kriterij dostupnosti koncipiran je na sljedeći način:

- < 400 metara (do 5 minuta hoda) – izvrsna dostupnost
- 400-800 metara (5-10 minuta hoda) – dobra dostupnost
- > 800 metara (više od 10 minuta hoda) – loša dostupnost

4.1.1. Dostupnost autobusnih stanica

Prema varijabli dostupnosti autobusnih stanica, izdvojena su područja sa većom ili manjom dostupnosti. Kao što se vidi na slici 7., većina Četvrti ima izvrsnu dostupnost autobusnih stanica (unutar 400m). Na razini mjesnih odbora, jako dobru dostupnost autobusnih stanica imaju Malešnica, Špansko-sjever i Špansko-jug. Nešto slabiju dostupnost imaju mjesni odbori „Matija Gubec“ te Stenjevec-jug. Najslabiju dostupnost ima Vrapče-jug, gdje se najveći dio područja nalazi u krugu od 400-800m od stanica autobusa.

Sl. 7. Dostupnost autobusnih stanica u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

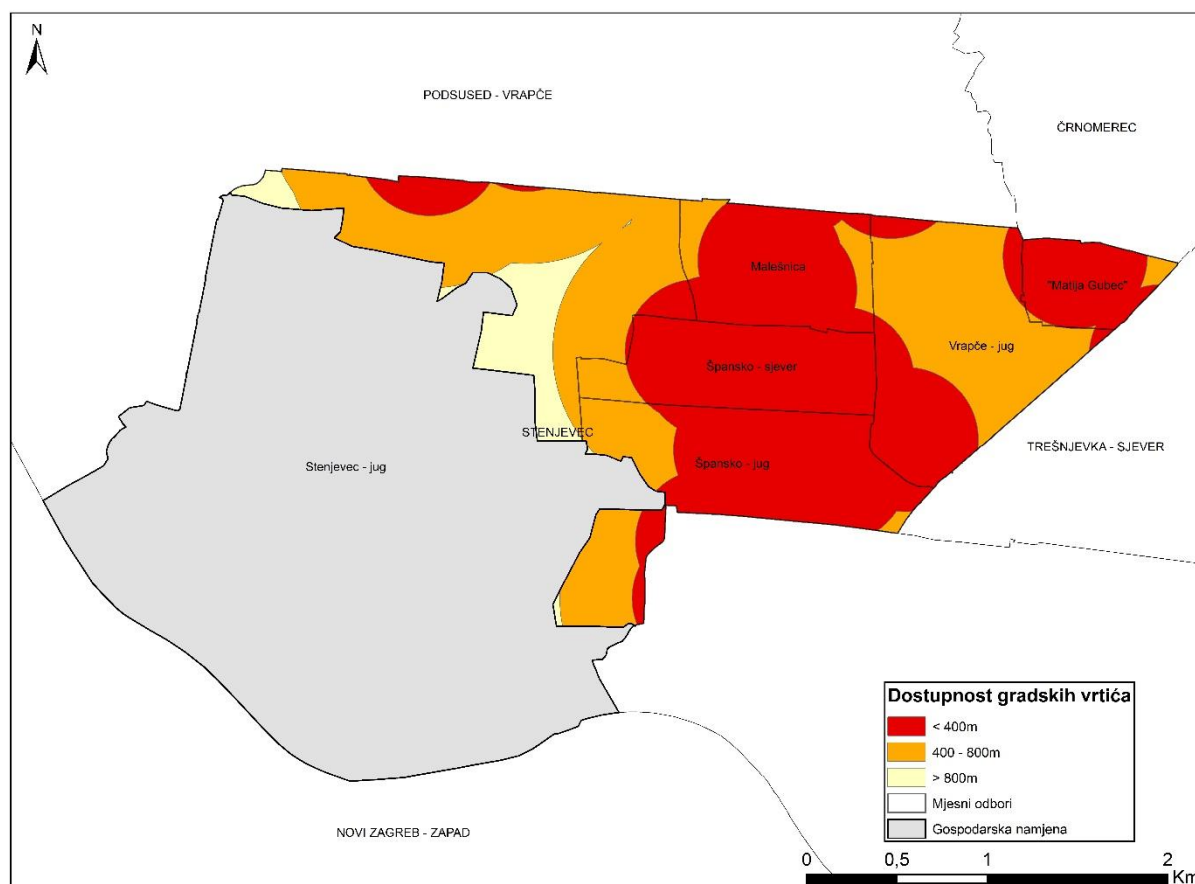
4.1.2. Dostupnost vrtića i osnovnih škola

U analizi dostupnosti vrtića uključeni su svi gradski vrtići koji se nalaze u neposrednoj blizini Četvrti, dok su privatni vrtići isključeni iz analize. Također, bitno je istaknuti (a nije vidljivo na karti) da željeznička pruga koja čini sjevernu granicu Četvrti predstavlja značajnu barijeru u dostupnosti u ovom slučaju vrtića, ali i osnovnih škola i sportskih objekata. Tako se primjerice u sjevernim dijelovima Četvrti (pogotovo Stenjevec-jug) najbliži vrtić nalazi sa druge strane pruge, izvan Četvrti, što iskrivljuje prikaz o dostupnosti vrtića u tom dijelu, imajući uz to još na umu i nedostatak prijelaza preko ili ispod pruge.

Dostupnost vrtića u Gradskoj četvrti Stenjevec je na poprilično dobroj razini, makar postoje značajnije razlike na razini mjesnih odbora. Najvišu razinu dostupnosti imaju mjesni odbori Malešnica, Špansko-sjever i jug, te „Matija Gubec“, dok je dostupnost vrtića u Vrapču-jug na nižoj razini (sl. 8). Zbog ranije spomenutih razloga evidentno je da mjesni odbor

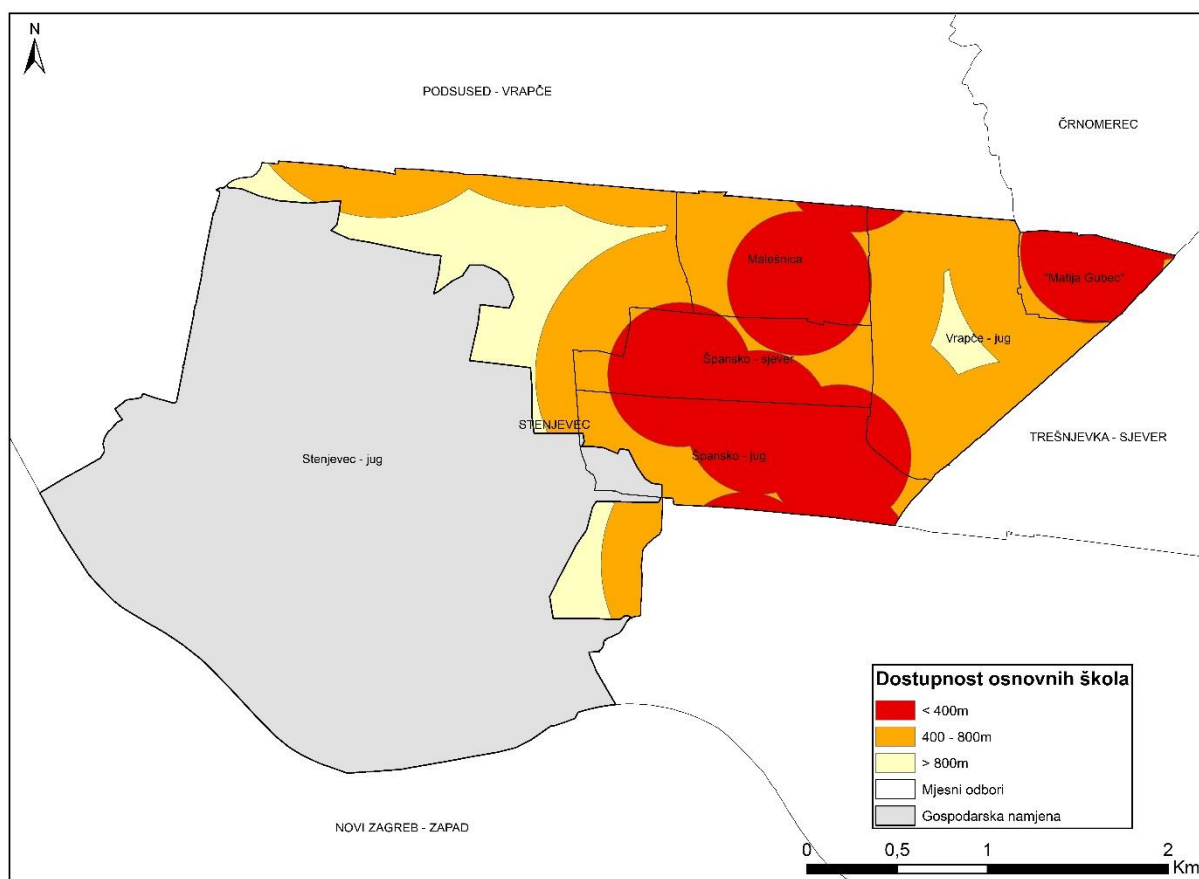
Stenjevec-jug ima najlošiju dostupnost vrtića od svih mjesnih odbora. Najveći dio tog područja se nalazi u krugu od 400-800m od vrtića, a čak su neka područja još i udaljenija od najbližeg vrtića (više od 800m).

Sl. 8. Dostupnost gradskih vrtića u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Analiza dostupnosti osnovnih škola obuhvatila je sve redovne osnovne škole, dok su iz analize izdvojene sve umjetničke, vjerske i druge škole. Prema dostupnosti osnovnih škola vrlo je slična situacija kao i sa dostupnosti vrtića. Odnosno, razlika je u tome što je broj osnovnih škola manji u odnosu na broj vrtića, tako da su razlike u dostupnosti još izraženije. Tako je u mjesnim odborima Malešnica, Špansko-sjever i jug te „Matija Gubec“ dostupnost osnovnih škola većinom izvrsna do vrlo dobra. S druge pak strane, dosta lošiju dostupnost ima područje Vrapče-jug, gdje se većina područja nalazi od 400-800m udaljenosti od osnovnih škola, dok je najlošije stanje u Stenjevcu-jug. Tamo se u većini područja najbliža osnovna škola nalazi od 400-800m ili pak (značajni dio) na više od 800m (sl. 9).

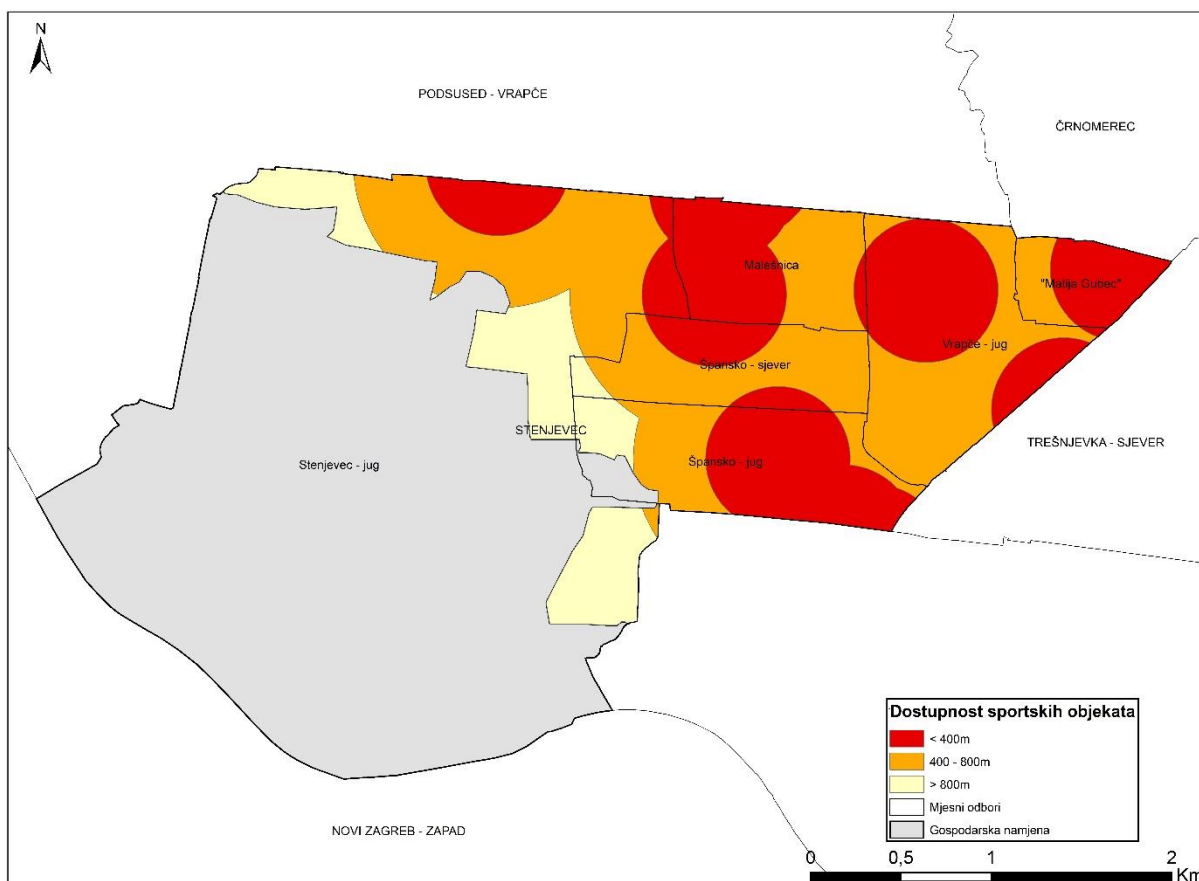

Sl. 9. Dostupnost osnovnih škola u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

4.1.3. Dostupnost sportskih objekata

U analizi sportskih objekata uključeni su svi sportski objekti, igrališta i centri koji se nalaze u prostornim podacima dobivenih od Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada. U Gradskoj četvrti Stenjevec dostupnost sportskih objekata je na relativno dobroj razini. Većina područja nalazi se unutar 400m ili od 400-800m od najbližeg sportskog objekta, što je zadovoljavajuće s obzirom da blizina sportskih objekata ipak ima malo manju važnost u odnosu na blizinu stanica autobusa ili osnovne škole (sl. 10). Gledano prema mjesnim odborima, područja Malešnice i „Matije Gubec“ imaju najbolju dostupnost. Nešto su malo slabije dostupna područja Vrapče-jug, te Špansko sjever i jug. Posebice se to odnosi na zapadnije dijelove Španskog (osobito Špansko-jug) u kojima je udaljenost veća od 800m od najbližeg sportskog objekata. Uvjerljivo najlošiju dostupnost ima Stenjevec-jug, u kojem se većina područja nalazi na udaljenosti većoj od 400m ili pak većoj od 800m od sportskog objekta.

Sl. 10. Dostupnost sportskih objekata u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

4.2. Ukupna analiza varijabli

U ovom dijelu analize objedinili smo sve izabrane varijable u jednu i na temelju toga izdvojili područja sa većom ili manjom dostupnosti. Drugim riječima, napravili smo tipologiju područja unutar Gradske četvrti Stenjevec prema dostupnosti na temelju odabranih varijabli (autobusne stanice, vrtići, osnovne škole i sportski objekti). Način na koji smo došli do konačnog rezultata sastojao se od više koraka i kriterija. Prvo smo odredili kriterije udaljenosti za varijable. Tako je za varijable autobusnih stanica, vrtića i osnovnih škola određena granična udaljenost od 400 metara u kojim su područja podijeljena na ona unutar ili izvan navedene granične udaljenosti. Dok je za varijablu sportskih objekata određena granična udaljenost od 800 metara, u kojim su područja podijeljena na ona unutar ili izvan granične udaljenosti (tab. 3).

Prema tim kriterijima, u geografskom informacijskom sustavu izdvojeno je ukupno 13 područja unutar Četvrti kod kojih je došlo do poklapanja svih odabranih varijabli. Pritom je korišten alat prostorne analize *Intersect* koji služi za izdvajanje (objedinjavanje) elemenata koji se nalaze na presjeku dva ili više elemenata.

U sljedećem koraku napravljena je tipologija izdvojenih preklapljenih područja (13) prema zadanim kriterijima. Za varijable autobusnih stanica, vrtića i osnovnih škola bodovanje se vršilo tako da su ona područja koja se nalaze unutar 400 m od zadanih varijabli dobila 5 bodova, a ona koja se nalaze izvan, 3 boda. Za varijablu sportskih objekata dodijeljeno je 2 boda za područja koja se nalaze unutar 800 m, a 1 bod za ona izvan 800 m. Detaljnije pojašnjeno u tablici broj 3.

Tab. 3. Kriteriji udaljenosti i sustav bodovanja prema odabranim varijablama

Varijabla	Kriterij udaljenosti	Bodovi		Varijabla	Kriterij udaljenosti	Bodovi
Autobusne stanice, vrtići i osnovne škole	< 400 m	5		Sportski objekti	< 800 m	2
	> 400 m	3			> 800 m	1

Izvor: Autor, 2019.godine

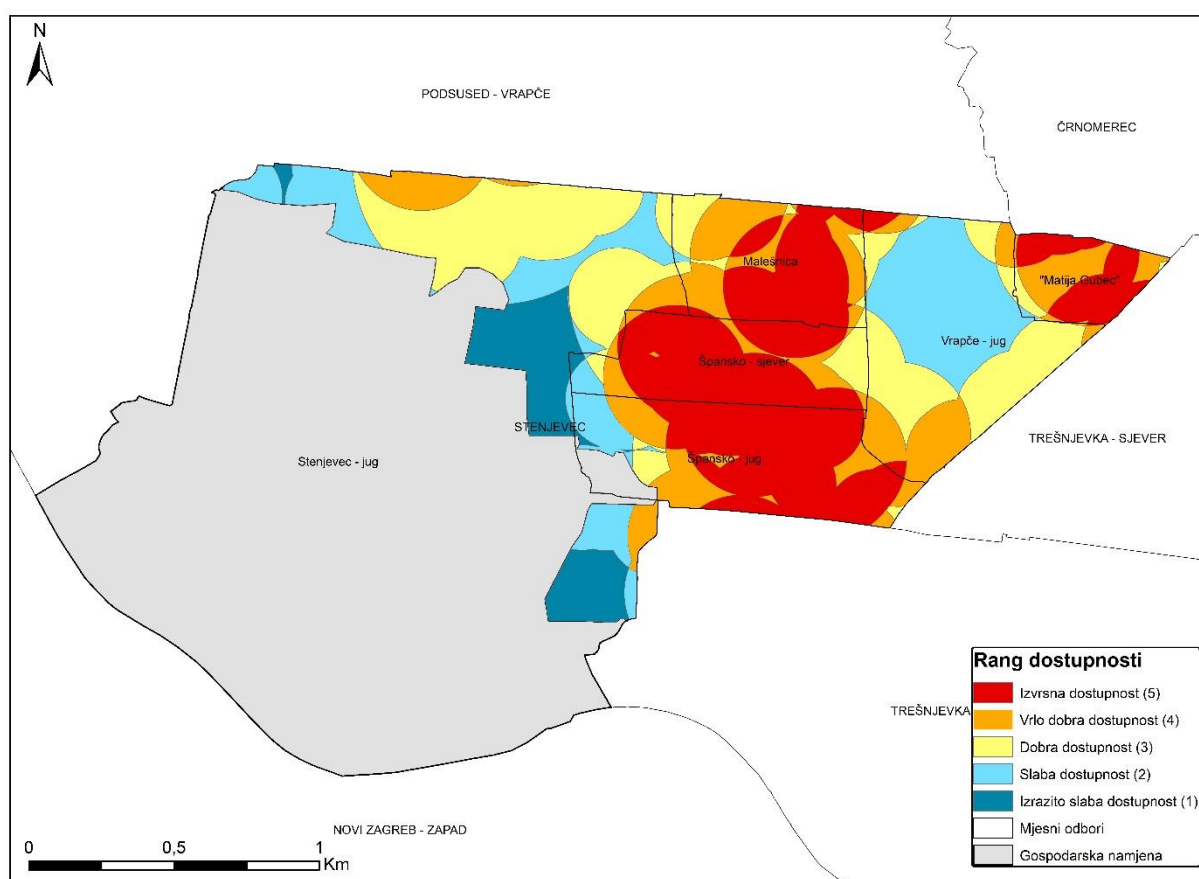
U zadnjem koraku izvršeno je bodovanje i rangiranje područja unutar Gradske četvrti Stenjevec (detaljnije objašnjeno u tablici 4). Područja su mogla ostvariti maksimalno 17, a minimalno 10 bodova, te je u skladu sa tim napravljeno rangiranje. Rangiranje je pokazalo koja područja imaju veću/bolju dostupnost od onih područja koji imaju slabu i vrlo lošu dostupnost.

Tab. 4. Sustav bodovanja i rangiranja područja prema odabranim varijablama

Broj bodova	Udio	Ocjena
10	50-60%	1 – izrazito slaba dostupnost
11, 12	60-70%	2 – slaba dostupnost
13	70-80%	3 – dobra dostupnost
14, 15	80-90%	4 – vrlo dobra dostupnost
16, 17	90-100%	5 – izvrsna dostupnost
Ukupan broj bodova: 17		

Izvor: Autor, 2019.godine

Objedinjena analiza svih varijabli pokazala je da je dostupnost prema već spomenutim varijablama najbolja na područjima mjesnih odbora Malešnica, „Matija Gubec“, Špansko-sjever i Špansko-jug (sl. 11). U područjima Malešnice i „Matije Gubec“ dostupnost varira od pretežno izvrsne i vrlo dobre do najmanje, dobre dostupnosti. Vrlo je slična situacija i na području Španskog (sjever i jug) uz iznimku slabije ili čak izrazito slabe dostupnosti u zapadnom dijelu oba mjesna odbora. Pretežno slaba dostupnost prisutna je na području Vrapče-jug, gdje je dostupnost većinom slaba do dobra. Zamjetno je da središnji dio Vrapče-jug ima slabu dostupnost, dok rubniji dijelovi imaju bolju dostupnost. Uvjerljivo najlošiju dostupnost od svih mjesnih odbora ima Stenjevec-jug. U tom mjesnom odboru skoro da ne postoji područje sa izvrsnom dostupnosti. Također, vrlo dobru dostupnost ima tek neznatan dio navedenog mjesnog odbora. Dakle, prevladava dobra dostupnost uz zamjetan dio izrazito slabe dostupnosti i slabe dostupnosti.

Sl. 11. Tipologija područja u Gradskoj četvrti Stenjevec prema dostupnosti

Izvor: Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA (ANALIZA SUBJEKTIVNIH POKAZATELJA)

U ovom poglavlju bavit ćemo se analizom rezultata provedenog anketnog istraživanja, te ćemo nastojati potvrditi, opovrgnuti ili eventualno odbaciti prethodno postavljene hipoteze. Bavit ćemo se analizom subjektivnih procjena ispitanika o zadovoljstvu kvalitetom života u Gradskoj četvrti Stenjevec na temelju odabranih domena i poddomena (kasnije detaljnije objašnjene). Zatim, glavnim prednostima i nedostacima koje su ispitanici istakli, te mjerama za koje ispitanici smatraju da bi poboljšale kvalitetu života u navedenoj Četvrti. U nastavku se nastoji istražiti i objasniti funkcionalna opremljenost Četvrti te na koncu saznati mišljenje ispitanika o eventualnoj migraciji u skorijoj budućnosti.

5.1. Uzorak

Temelj za izradu diplomskog rada predstavlja provedeno anketno istraživanje o kvaliteti života među stanovnicima Gradske četvrti Stenjevec u Zagrebu. Uzorkom je obuhvaćeno ukupno 228 ispitanika pri čemu je temeljna nit vodilja bila prikupiti raspršeni uzorak, odnosno obuhvatiti što različitije lokacije unutar Četvrti. Pritom se u svakom mjesnom odboru nastojao prikupiti proporcionalni uzorak sukladan broju stanovnika pojedinog mjesnog odbora (2011) u odnosu na ukupni broj stanovnika Gradske četvrti Stenjevec (2011). Udio ispitanika u uzorku istraživanja prema mjestu stanovanja prikazan je u tablici 5. Najviše anketiranih je iz mjesnog odbora Špansko-jug (27,2%), Špansko-sjever (24,6%) i Malešnica (17,5%), dok je najmanji udio ispitanika iz mjesnog odbora „Matija Gubec“ (4,4%).

Tab. 5. Struktura uzorka prema mjesnim odborima

Mjesni Odbor	Broj ispitanika	Udjel (%)
Malešnica	40	17,5
„Matija Gubec“	10	4,4
Stenjevec-jug	36	15,8
Špansko-jug	62	27,2
Špansko-sjever	56	24,6
Vrapče-jug	24	10,5
Ukupno: GČ Stenjevec	228	100

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.2. Ispitanici

Prema spomenutom kriteriju uzorak je obuhvatio ukupno 228 ispitanika. Od toga broja, veći udio (60,5%) čine žene, dok manji udio (39,5%) čine muškarci. Prema dobnoj strukturi najveći broj ispitanika pripada mlađim dobnim skupinama od 30-39 godina (36%), te od 18-29 godina (27,2%). Četvrtina ispitanika (25,4%) pripada zreloj dobnoj skupini od 40-49 godina, dok je starijih dobnih skupina najmanje te one iznose 7,9% za one od 50-64 godine, te svega 3,5% za one sa 65 ili više godina (tab. 6).

Struktura anketiranih prema trenutnom statusu ukazuje na izrazito visok udio zaposlenog stanovništva od čak 76,8%. Po udjelu zatim slijede studenti koji čine 11,4%, dok najmanje udjele čine umirovljenici sa 6,6%, te nezaposleno stanovništvo od svega 5,3%.

Obrazovna struktura ispitanih ukazuje na vrlo povoljnu obrazovnu strukturu Gradske četvrti Stenjevec, s obzirom da najveći udio ispitanika ima završeno fakultetsko obrazovanje (42,1%). Nešto više od trećine ispitanika (34,2%) ima srednjoškolsko obrazovanje, dok skoro petina ispitanih (19,7%) ima završenu višu školu/preddiplomski studij/stručni studij. Doktorat posjeduje 3,4% ispitanih, a završenu osnovnu školu njih samo 0,9%. Nijedan ispitanik kao najviši završen stupanj obrazovanja nije istaknuo nezavršenu osnovnu školu.

Tab. 6. Sociodemografska obilježja ispitanika

	Broj ispitanika	Udjel (%)
SPOL	228	100
muški	90	39,5
ženski	138	60,5
DOB	228	100
18-29	62	27,2
30-39	82	36
40-49	58	25,4
50-64	18	7,9
65 i više godina	8	3,5
TRENTNI STATUS	228	100
student	26	11,4
nezaposlen	12	5,3
zaposlen	175	76,8
umirovljenik	15	6,5
OBRAZOVANJE	228	100
nezavršena osnovna škola	0	0
osnovna škola	2	0,9
srednja škola	78	34,2
viša škola/preddiplomski studij/stručni studij	45	19,7
fakultet	96	42,1
doktorat	7	3,1

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

Obzirom da je Gradska četvrt Stenjevec relativno mlada četvrt, u kojoj je značajnija izgradnja počela nakon 1980-ih godina, u skladu sa tim polako su se počele bilježiti veće stope doseljavanja. Stoga, u anketno istraživanje uvršteno je pitanje o vremenu doseljenja u Četvrt, koje nam služi za praćenje (demografskog, prostornog, urbanističkog, društvenog, i sl.) razvoja same Četvrti. Prema tome, najveći udio ispitanika (31,1%) doselio je prije manje od 10 godina, odnosno prije 10-20 godina (28,1%) što se poklapa sa intenzivnijom gradnjom nakon 2000-ih. Nešto više od petine ispitanika (21,5%) živi u Četvrti od rođenja. Anketirano stanovništvo koje je doselilo u razdoblju od 20-30 godina iznosi 12,3%, dok je najmanji udio, njih 7% doselio prije više od 30 godina (tab. 7).

Tab. 7. Anketirani prema migracijskim obilježjima i vremenu doseljenja u Gradsku četvrt Stenjevec

Migracijska obilježja/vrijeme doseljenja	Broj ispitanih	Udjel (%)
Žive od rođenja	49	21,5
Prije manje od 10 godina	71	31,1
10-20 godina	64	28,1
20-30 godina	28	12,3
Prije više od 30 godina	16	7
Ukupno	228	100

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.3. Predstavljanje odabranih domena za koncept kvalitete života

Koncept kvalitete života proučavan je kroz odabrane domene i poddomene. Na temelju dosadašnjih spoznaja, istraživane literature i karakteristika prostora odabrane su četiri glavne domene sa pripadajućim poddomenama koje smatramo relevantnim za istraživani prostor i problematiku.

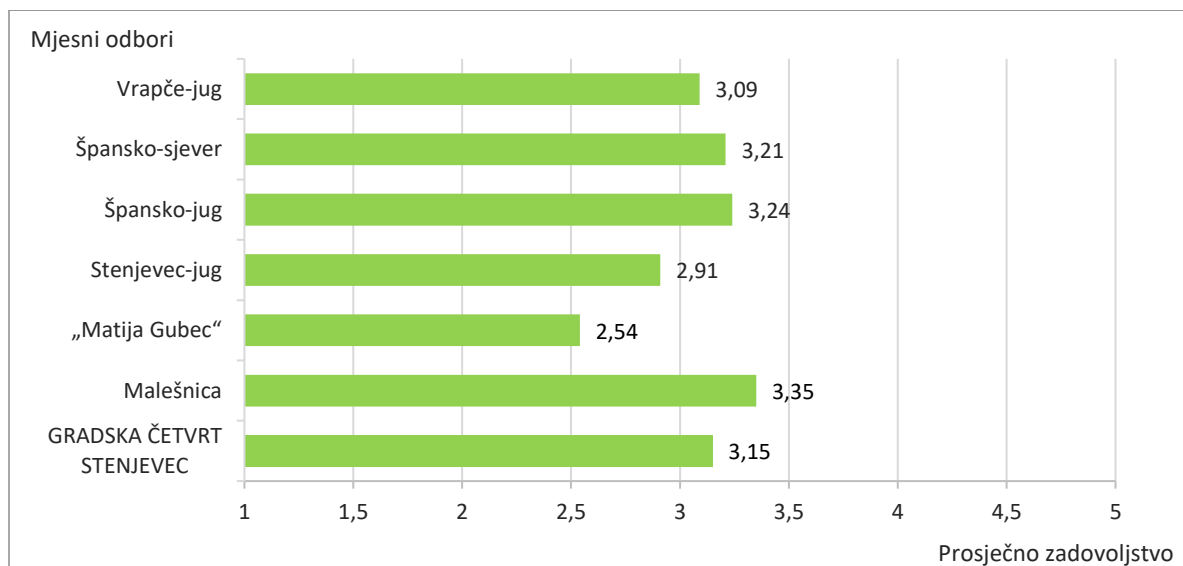
Odabrane domene i poddomene su sljedeće:

- 1) **Okoliš** (estetski izgled okoliša u blizini stanovanja, količina javnih zelenih površina, uređenost javnih zelenih površina, kvaliteta zraka, buka od prometa)
- 2) **Promet i infrastruktura** (parkirališna mjesta, kvaliteta prometnica, kvaliteta nogostupa, blizina stanica javnog prijevoza, povezanost sa ostalim dijelovima grada, učestalost linija javnog prijevoza, izgrađenost biciklističkih staza, odvoz smeća i održavanje čistoće, kanalizacija i odvodnja)
- 3) **Dostupnost usluga i sadržaja** (vrtić, osnovna škola, pošta, banka, knjižnica, ambulanta, ljekarna, tržnica, trgovina za dnevnu opskrbu, šoping centar, kafići, restorani, obrtničke usluge)
- 4) **Slobodno vrijeme** (sportski objekti i igrališta, dječja igrališta, parkovi i druga područja za rekreaciju, sastajališta za druženje)

5.3.1. Okoliš

Prilikom proučavanja koncepta kvalitete života gotovo je nemoguće izostaviti element okoliša. Čovjekov neposredni prirodni okoliš pokazao se kao jedan od najvažnijih čimbenika u subjektivnom vrednovanju kvalitete života. Zapravo je teško uopće i izdvojiti istraživanje na temu kvalitete života koje nije uključivalo domenu okoliša. Obilježja mjesta u kojem se živi, odnosno neposredni okoliš stambenog objekta značajno utječe na percepciju kvalitete života. Značajke okoliša snažan su faktor privlačnosti ili neprivlačnosti određenog prostora, stoga elementi kao što su kvaliteta zraka, broj javnih zelenih površina, uređenost parkova, buka od prometa i sl. poprilično utječu na kvalitetu života pojedinca (Slavuj, 2011).

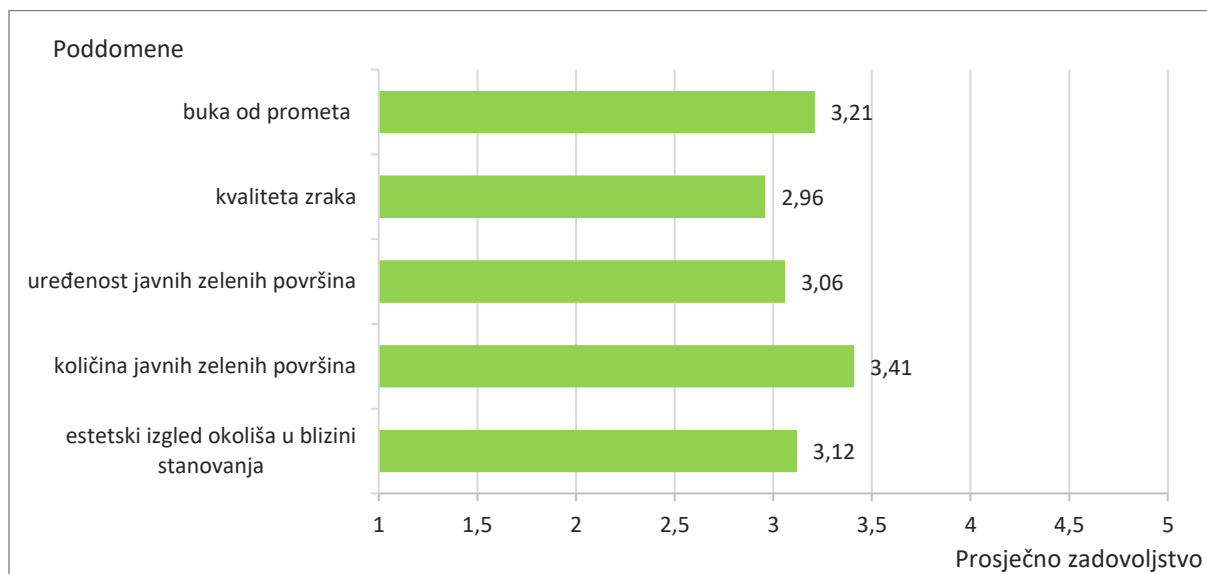
Ukupno prosječno zadovoljstvo domenom okoliša u Gradskoj četvrti Stenjevec iznosi 3,15 od ukupno moguće ocjene 5 (sl. 12). Na razini mjesnih odbora postoje značajnije razlike u stupnju zadovoljstva okolišem, pa su tako ispitanici sa područja „Matije Gubec“ najnezadovoljniji (2,54), dok su nasuprot tome ispitanici Malešnice bili prosječno najzadovoljniji (3,35). Iznad prosjeka razine zadovoljstva cjelokupne Četvrti bili su još ispitanici sa područja Španskog-jug (3,24) i Španskog-sjever (3,21). Dok su nešto niže od prosjeka Četvrti bili ispitanici Vrapča-jug (3,09) te Stenjevec-jug (2,91).

Sl. 12. Prosječno zadovoljstvo domenom okoliša prema mjesnim odborima

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

Prema rezultatima anketnog istraživanja za poddomene okoliša u četvrti Stenjevec, prosječno najveće zadovoljstvo ispitanici su pokazali za količinu javnih zelenih površina (3,41), dok su nešto manje zadovoljniji bili bukom od prometa (3,21). Sa uređenosti javnih zelenih površina (3,06) i estetski izgledom okoliša u blizini stanovanja (3,12) anketirani su izrazili niži stupanj zadovoljstva. Međutim, ispitanici su izrazili najveće prosječno nezadovoljstvo kvalitetom zraka, koji su prosječno ocijenili sa 2,96 (sl. 13).

Sl. 13. Prosječno zadovoljstvo poddomenama okoliša u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.3.2. Promet i infrastruktura

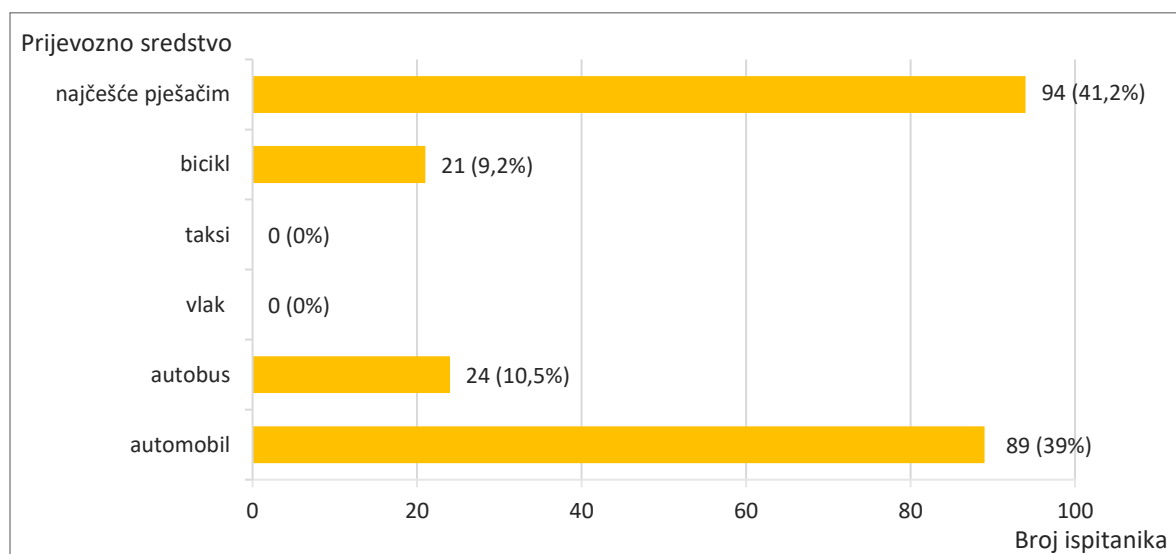
Razvoj prometne infrastrukture veoma je bitan faktor u povezivanju prostora, jer utječe na prostorno širenje i na prostornu strukturu grada. Mogućnost prostorne pokretljivosti ljudi i dobara održava se na način urbane izgradnje i na prostorni razmještaj gradskih djelatnosti (Vresk, 2002). Kvaliteta i gustoća prometnica olakšavaju mobilnost ljudi i roba te omogućavaju rast produktivnosti, odnosno stvaraju preduvjete za lagodniji život.

Promet je neodvojivi element urbanog okoliša s kojim se svakodnevno susrećemo, te koji ovisno o svojim značajkama pozitivno ili negativno utječe na kvalitetu života. Nedostatak parkirališnih mjesta, loša kvaliteta prometnica i nogostupa, slaba povezanost linijama javnog gradskog prijevoza, i sl. mogu nepovoljno utjecati na sveukupan dojam o atraktivnosti

susjedstva za život. Promet uzrokuje razna zagađenja, buku, nesreće te je svakako jedan od glavnih vizualnih elemenata krajolika grada (Slavuj, 2011).

Prometni problemi sve se više nameću kao veliki problemi u mnogim gradovima, za čije se rješavanje počinju ulagati značajnija financijska i ljudska sredstva. Poduzimaju se veliki zahvati, grade nove prometnice, obnavljaju stare, uvode novi oblici prometa, nove regulacije prometa itd., a sve u cilju što efikasnijeg, bržeg, dostupnijeg i kvalitetnijeg prometa. O prometu se promišlja na nov način, dolazi se do novih ideja. Prema tome, možemo reći da su prometna infrastruktura i dobro organiziran promet vrlo važna stavka za kvalitetan život u gradu (Vresk, 2002).

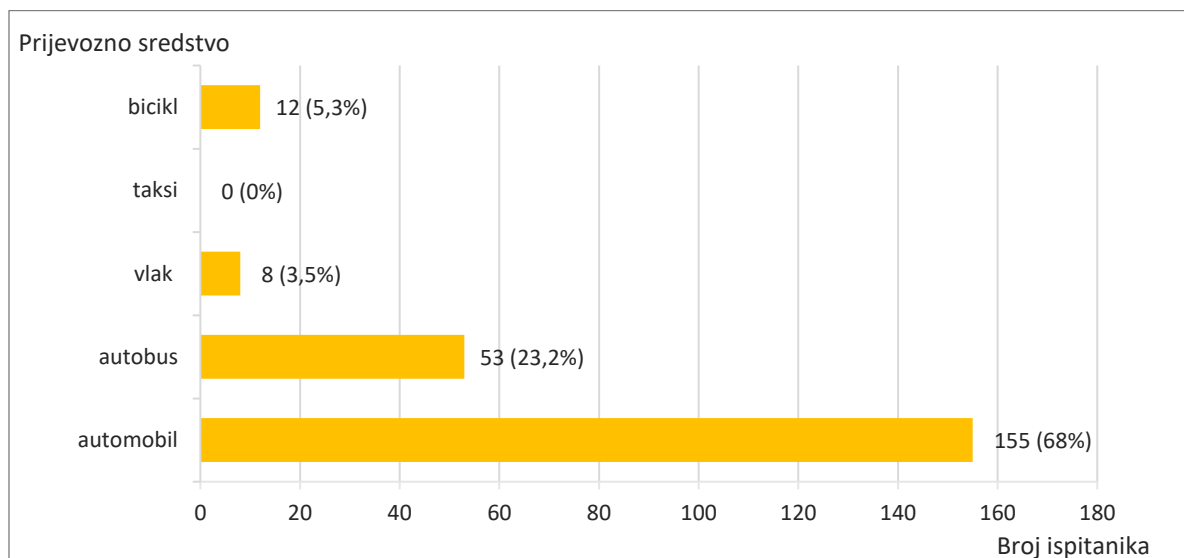
U anketnom istraživanju ispitano stanovništvo upitano je o prometnoj mobilnosti unutar i izvan Gradske četvrti Stenjevec. Točnije, istraženo je koje prijevozno sredstvo ispitanici najčešće koriste unutar Četvrti, a koje izvan. Nastojalo se dobiti uvid o prometnim navikama i preferencijama stanovnika Četvrti, odnosno o načinima kretanja unutar i izvan Četvrti. Osim toga, bitno je napomenuti da je anketiranom stanovništvu za kretanja unutar Četvrti ponuđen i odgovor pješaćenja. Za kretanja unutar Četvrti (sl. 14), ispitanici najčešće ne koriste nijedno prijevozno sredstvo, nego pješake (41,2%). Na drugom mjestu stanovnici najčešće koriste vlastiti automobil (39%). Prijevozna sredstva koja najmanji udio ispitanika koristi za kretanja unutar Četvrti su autobus (10,5%) i bicikl (9,2%). Nijedan ispitanik nije istaknuo da najčešće koristi vlak ili taksi.

Sl. 14. Najčešće korišteno prijevozno sredstvo unutar Gradske četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

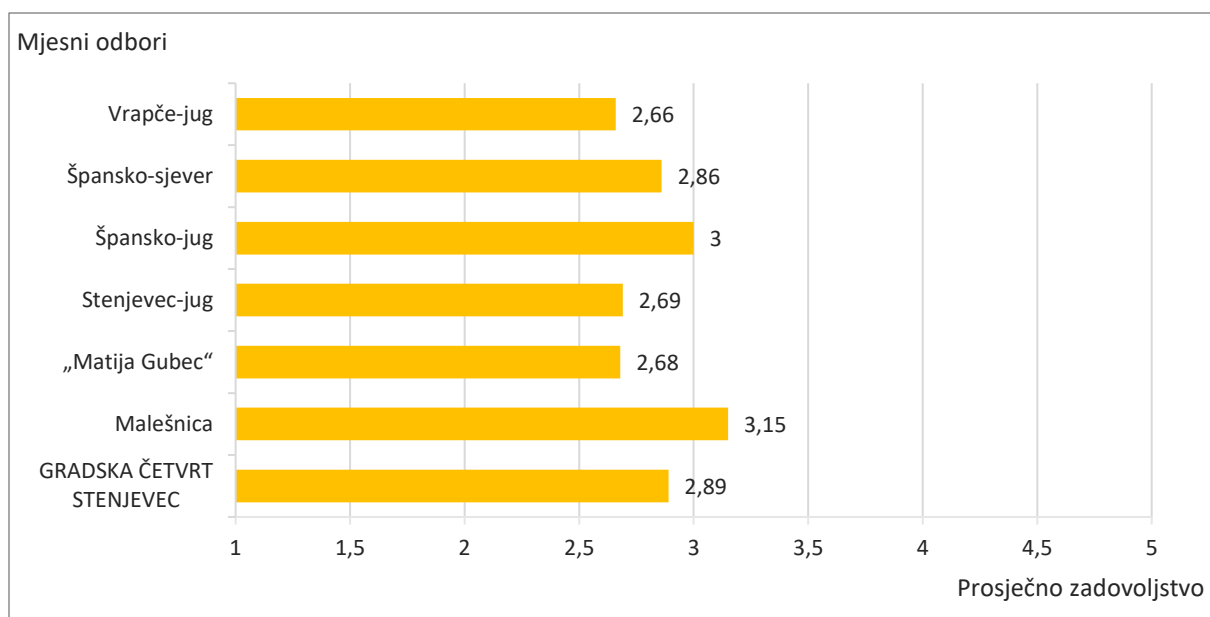
S druge pak strane, najčešće korišteno prijevozno sredstvo za odlazak izvan Četvrti Stenjevec je vlastiti automobil (68%), kojeg u tom slučaju koristi više od dvije trećine ispitanika. Nešto malo manje od četvrtine ispitanika (23,2%) najčešće koristi autobus kao oblik prijevoza, dok najmanji udio anketiranih najčešće koristi vlak (3,5%). Također, svega 5,3% ispitanika najčešće odabire bicikl kao prijevozno sredstvo za odlazak izvan Četvrti u kojoj žive. Nijedan ispitanik nije odabrao taksi kao najčešće prijevozno sredstvo (sl. 15).

Sl. 15. Najčešće korišteno prijevozno sredstvo za odlazak izvan Gradske četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

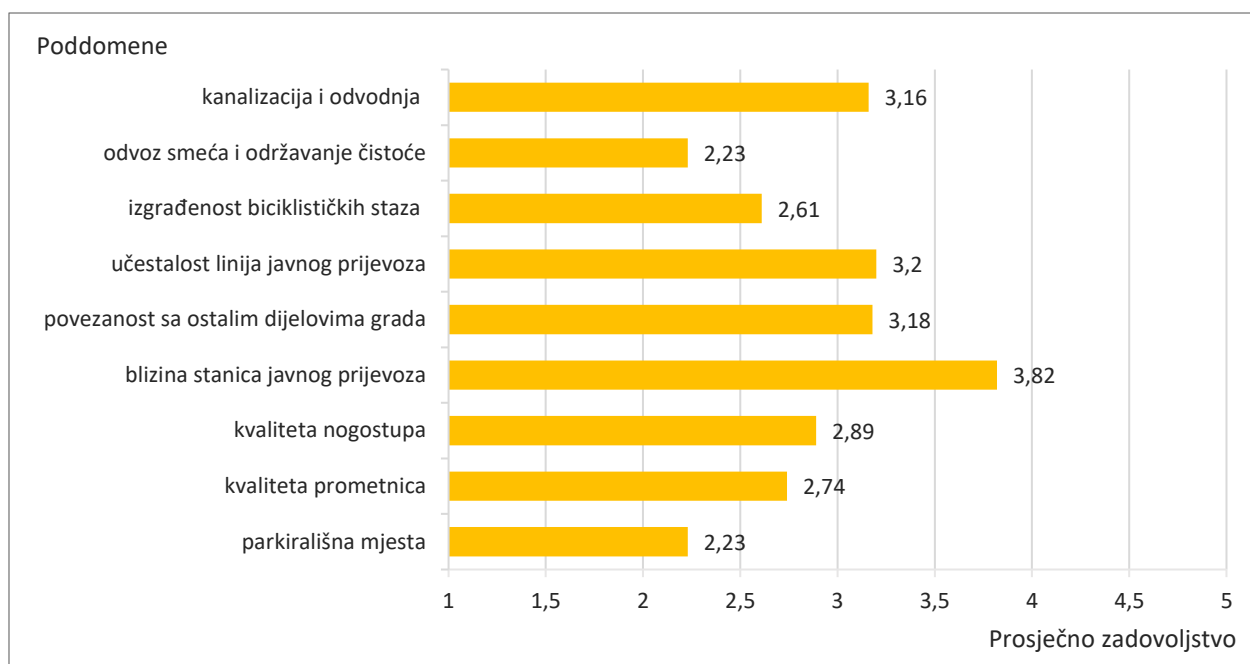
Ukupno prosječno zadovoljstvo domenom prometa i infrastrukture u Gradskoj četvrti Stenjevec iznosi 2,89. Prema mjesnim odborima, postoje razlike u razini zadovoljstva navedenom domenom. Tako iznadprosječnu i najveću (u odnosu na prosjek Četvrti) ocjenu ima Malešnica (3,15), te zatim slijedi Špansko-jug (3). Ispodprosječno su zadovoljni ispitanici iz Španskog-sjever (2,86), dok su rezultati pokazali da su ispitanici iz Stenjevec-jug (2,69), „Matije Gubec“ (2,68) i Vrapče-jug (2,66) prosječno najnezadovoljniji domenom prometa i infrastrukture (sl. 16).

Sl. 16. Prosječno zadovoljstvo domenom prometa i infrastrukture prema mjesnim odborima i ukupno u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

Prosječno zadovoljstvo poddomenama prometa i infrastrukture daju realniju sliku stanja vrednovanja ispitanika. Tako su ispitanici Četvrti prosječno najzadovoljniji blizinom stanica javnog prijevoza (3,82) u odnosu na ostale ponuđene poddomene. Također, učestalost linija javnog prijevoza (3,2), povezanost sa ostalim dijelovima grada (3,18) te kanalizaciju i odvodnju (3,16) smatraju pozitivnijim u odnosu na ostale poddomene. S druge strane, ispitanici su daleko najnezadovoljniji parkirališnim mjestima i odvozom smeća i održavanjem čistoće (2,23). Nešto su više zadovoljniji sa izgrađenosti biciklističkih staza (2,61) kvalitetom prometnica (2,74) te kvalitetom nogostupa (2,89) (sl. 17). Izrazito nezadovoljstvo odvozom smeća te stanjem parkirališnih mjesta može se pripisati glavnim problemima grada Zagreba u cjelini, a ne samo Gradskoj četvrti Stenjevec. Navedeni su problemi rezultat nagomilanih dugogodišnjih problema grada koji se zbog niza razloga nisu adekvatno i na vrijeme rješavali.

Sl. 17. Prosječno zadovoljstvo poddomenama prometa i infrastrukture u Gradskoj četvrti Stenjevec

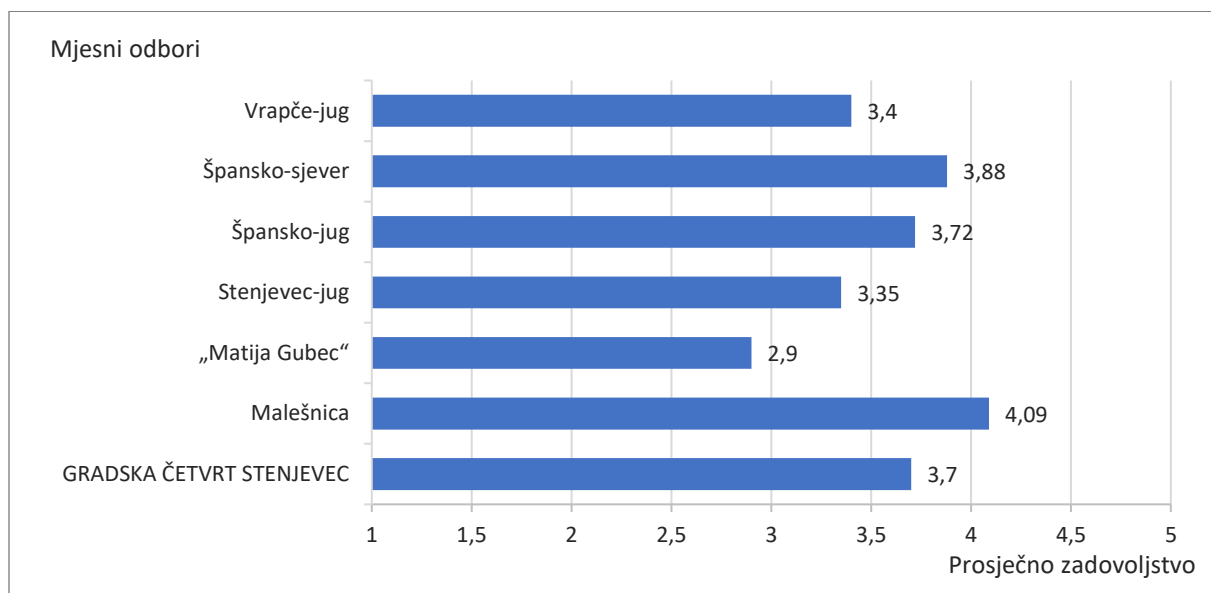
Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.3.3. Dostupnost usluga i sadržaja

Suvremene prakse geografskih istraživanja kvalitete života posebnu pozornost obraćaju proučavanju prostorne dostupnosti. Prema tome, dostupnost usluga i sadržaja za obavljanje svakodnevnih aktivnosti poput obrazovnih ustanova, ambulanata, trgovina za dnevnu opskrbu, pošta, i sl., iznimno su bitne stavke koje utječu na kvalitetu života. Osim toga, bolja pokrivenost i dostupnost usluga i sadržaja omogućuje lakše ostvarivanje svakodnevnih životnih potreba, što na koncu dovodi i do većeg zadovoljstva kvalitetom života. Pogotovo se to odnosi na društvene grupe poput starijeg stanovništva, djece, trudnica, invalida itd., koji su zbog smanjene mobilnosti i osjetljiviji na manju dostupnost. Također, različita područja unutar grada pokazuju različitu razinu dostupnosti, ovisno o fizičko-geografskim karakteristikama, fizionomiji grada, demografskoj strukturi, i sl. Tako su primjerice određene usluge i sadržaji dostupniji u središtu grada nego u rubnim dijelovima grada, i obratno (Slavuj, 2011).

Obzirom na ukupno prosječno zadovoljstvo domenom dostupnosti usluga i sadržaja (sl. 18.), analizom je ustanovljeno da su ispitanici Gradske četvrti Stenjevec relativno zadovoljni tom domenom (3,7). Međutim, na razini mjesnih odbora postoje velike razlike u stupnju zadovoljstva. Tako su anketirani sa područja Malešnice prosječno najzadovoljniji navedenom

domenom (4,09), dok su nešto malo manje zadovoljniji ispitanici Španskog-sjever (3,88). Ispitanici Španskog-jug prosječno su zadovoljniji (3,72) u razini prosjeka cijele Četvrti. Manje zadovoljstvo od prosjeka Četvrti su pokazali anketirani sa područja Vrapče-jug (3,4) i Stenjevec-jug (3,35), dok su prosječno najnezadovoljniji ispitanici sa područja „Matija Gubec“ (2,9).

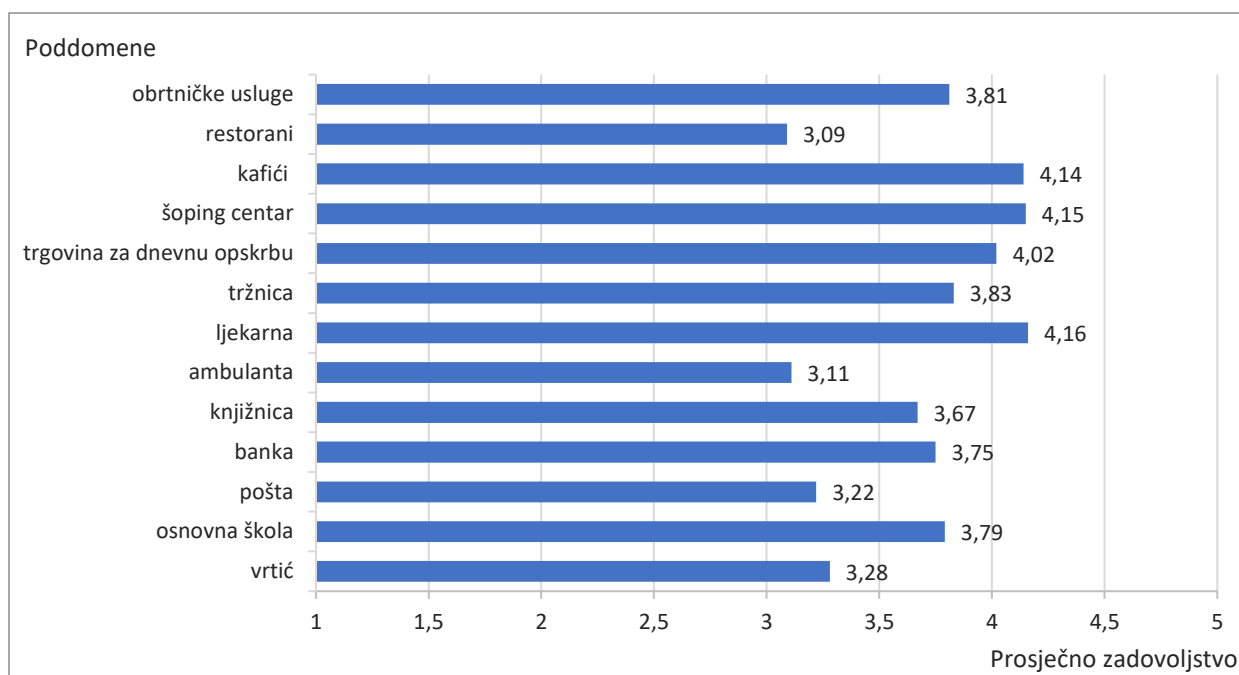

Sl. 18. Prosječno zadovoljstvo domenom dostupnosti usluga i sadržaja prema mjesnim odborima i ukupno u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

Gledano prema poddomenama dostupnosti usluga i sadržaja u Gradskoj četvrti Stenjevec (sl. 19.), ispitanici su iskazali najveće zadovoljstvo sa dostupnosti ljekarni (4,16), šoping centra (4,15) i kafića (4,14). Također su izrazili visoku razinu zadovoljstva sa dostupnosti trgovina za dnevnu opskrbu (4,02). Nešto su malo manje zadovoljniji sa dostupnosti tržnice (3,83), obrtničkih usluga (3,81), osnovnih škola (3,79), banki (3,75) i knjižnica (3,67). Dostupnost vrtića (3,28) i pošti (3,22) stavke su kojima ispitanici nisu previše zadovoljni. Ispitanici su prosječno najmanje zadovoljstvo iskazali sa dostupnosti ambulanta (3,11) i restorana (3,09) u Gradskoj četvrti Stenjevec.

Sl. 19. Prosječno zadovoljstvo poddomenama dostupnosti usluga i sadržaja u Gradskoj četvrti Stenjevec

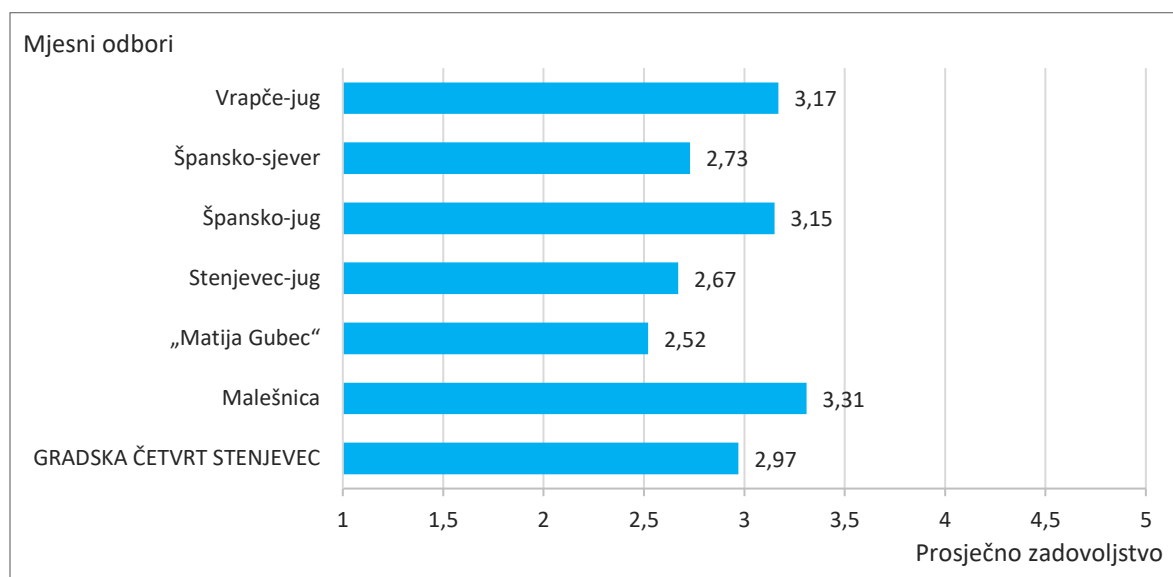
Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.3.4. Slobodno vrijeme

Načini provođenja slobodnog vremena i ponuđene aktivnosti pojedincima u sredini u kojoj žive jedan su od čimbenika koji utječu na ukupnu kvalitetu života u određenom prostoru. Pritom postoje različiti pristupi i aspekti istraživanja načina provođenja slobodnog vremena. Tako primjerice postoje fizički (organiziranost i opremljenost raznim sadržajima specifičnih prostora za slobodno vrijeme, javni servisi, rekreacijski prostori i sl.), društveni (stupanj povezanosti članova određene zajednice, postojanje kulturnih društava i pratećih sadržaja) i okolišni (prirodni) uvjeti neke zajednice koji utječu na aktivnosti kojima se pojedinci bave u slobodno vrijeme (Johnson i Backman, 2010; prema Podgorelec i dr., 2017). Međutim, naš fokus istraživanja bio je usmjeren na proučavanje subjektivne percepcije ispitanika o dostupnosti sadržaja za provođenje slobodnog vremena u Četvrti.

Aspekt slobodnog vremena, odnosno zadovoljstvo dostupnosti sadržaja za provođenje slobodnog vremena u Gradskoj četvrti Stenjevec ispitanici su prosječno ocijenili sa 2,97. U pojedinim mjesnim odborima ispitanici su zadovoljniji, a u pojedinim manje zadovoljniji. Tako su prosječno najnezadovoljniji ispitanici sa područja mjesnog odbora „Matija Gubec“ (2,52), dok su nešto više zadovoljniji u Stenjevcu-jug (2,67) i Španskom-sjever (2,73). Najveće

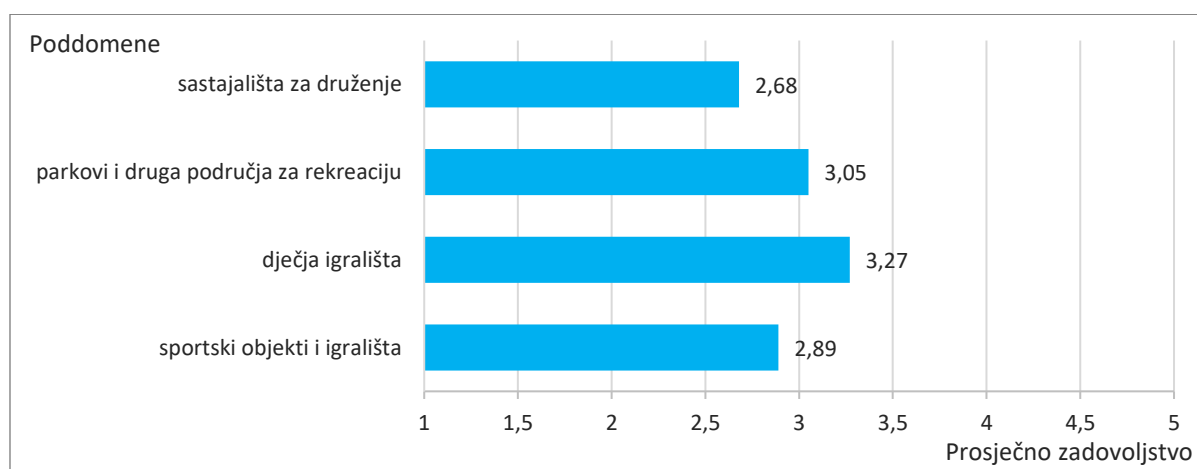
izraženo zadovoljstvo domenom slobodnog vremena iskazali su stanovnici Malešnice (3,31), dok su ispitanici Vrapče-jug (3,17) i Špansko-jug (3,15) nešto manje zadovoljni (sl. 20).

Sl. 20. Prosječno zadovoljstvo domenom slobodnog vremena prema mjesnim odborima i ukupno u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

Što se tiče poddomena slobodnog vremena (sl. 21.), ispitanici su prosječno bili najzadovoljniji sa dostupnosti dječjih igrališta (3,27). S druge pak strane, najmanje zadovoljni su bili poddomenom sastajališta za druženje (2,68). Ipak veću razinu zadovoljstva iskazali su prema dostupnosti sportskih objekata i igrališta (2,89), a još veću prema parkovima i drugim područjima za rekreaciju (3,05).

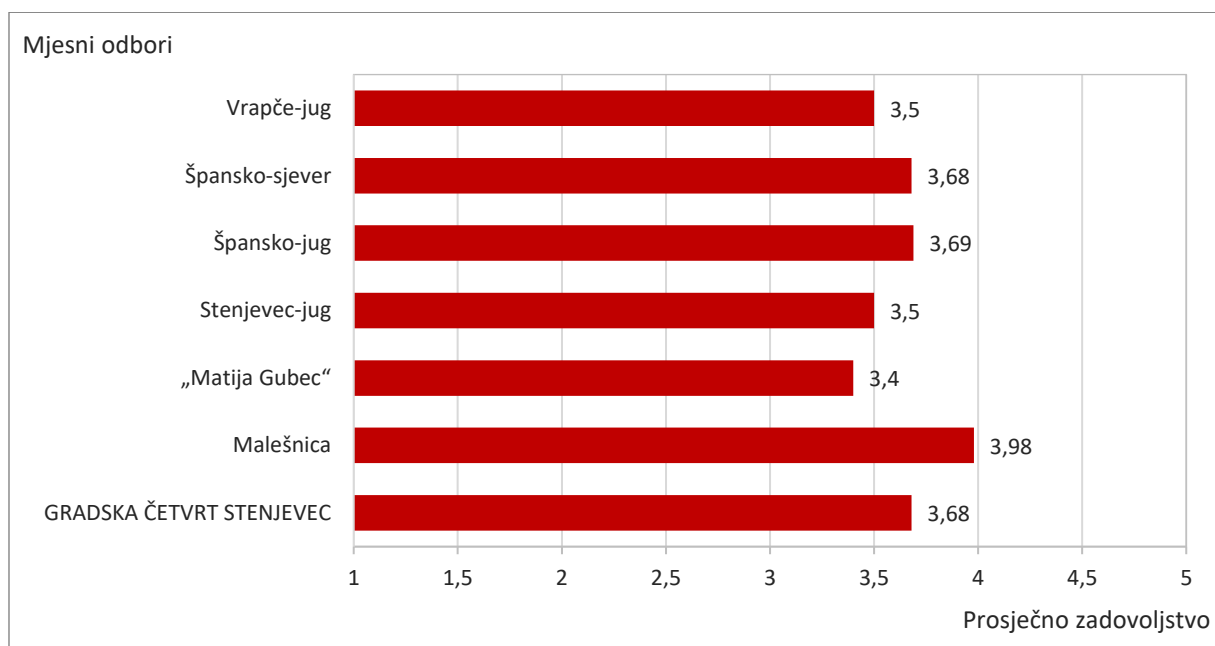

Sl. 21. Prosječno zadovoljstvo poddomenama slobodnog vremena u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.4. Ukupno prosječno zadovoljstvo ispitanika

U jednom od pitanja, od anketiranog stanovništva je zatraženo da iskažu ukupni stupanj zadovoljstva obzirom na ponuđene domene i poddomene. Rezultati su pokazali da u Gradskoj četvrti Stenjevec ukupni prosječni stupanj zadovoljstva iznosi 3,68. Iako je pretpostavka bila da nema značajnijih razlika u ukupnom zadovoljstvu kvalitetom života između različitih mjesnih odbora unutar Četvrti, ipak je anketa ukazala na suprotno. Prosječno su najnezadovoljniji ispitanici sa područja „Matije Gubec“ (3,4), dok su nešto malo više zadovoljniji ispitanici Stenjevec-jug i Vrapča-jug (3,5). Ispitanici Španskog-sjever (3,68) i Španskog-jug (3,69) prosječno su zadovoljni u razini prosjeka cjelokupne četvrti. Međutim, prosječno najveće zadovoljstvo kvalitetom života na razini svih mjesnih odbora iskazali su ispitanici sa područja Malešnica (3,98). Prema tome, možemo reći kako Malešnica značajnije odstupa od prosjeka Četvrti, a posebice od mjesnih odbora sa najmanjom prosječnom ocjenom. Rezultati su prikazani na slici 22.

Sl. 22. Ukupno prosječno zadovoljstvo ispitanika kvalitetom života u mjesnim odborima i u Gradskoj četvrti Stenjevec

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.5. Glavne prednosti i nedostaci Gradske četvrti Stenjevec

U cilju dobivanja što realnije slike o kvaliteti života i glavnim obilježjima Gradske četvrti Stenjevec, ispitanicima je postavljeno pitanje da istaknu najveće prednosti i nedostatke Četvrti. Pitanja su bila zatvorenog tipa u kojima se tražilo da među ponuđenim odgovorima zaokruže najmanje jedan, a najviše tri prednosti/nedostatka za koje smatraju da najviše vrijede za njihovo naselje. Uz to, ispitanicima je i bila ponuđena mogućnost samostalnog ispunjavanja odgovora.

Na pitanje o glavnim prednostima Četvrti (tab. 8), ispitanici su kao najučestaliji odgovor istakli *miran dio grada* (65,4%). Zatim, ispitanici smatraju da je Četvrt *odlična za obiteljski život*, što kao veliku prednost ističe njih 64,5%. Navedene prednosti pokazuju privlačnost i pristupačnost četvrti Stenjevec za mlade obitelji što na koncu i dokazuje demografska struktura, koja je velikim dijelom uzrokovana nedavnom izgradnjom brojnih POS-ovih (poticana stambena izgradnja) stambenih objekata. Također, *blizina svih potrebnih usluga i sadržaja* istaknuta je kao jedna od velikih prednosti koju je zaokružilo 63,2% ispitanika. Ujedno se istaknuta prednost poklapa sa visokom razinom prosječnog zadovoljstva domenom dostupnosti usluga i sadržaja (3,7). Osim toga, malo manje od trećine ispitanika (31,1%) istaklo je *dobru prometnu povezanost* kao jednu od prednosti Četvrti. U ovoj prednosti isto tako možemo uočiti određenu korelaciju sa poddomenama prometa i infrastrukture. Tamo je poddomena *blizina stanica javnog prijevoza* prosječno najviše ocjenjena (3,82), dok je *povezanost sa ostalim dijelovima grada* nešto slabije ocijenjena (3,18). Od preostalih prednosti nešto više od 10% ispitanika je istaknulo *čistoću, uredenost i izgled okoliša* (13,6%) i *dobri susjedi* (11,8%).

S druge strane, najveći nedostatak koji je istaknulo preko polovice (56,1%) anketiranih u Četvrti (tab. 8), odnosi se na aspekt prometa odnosno odgovora *loša kvaliteta prometnica (nedostatak parkirališnih mjesta)*, dok trećina ispitanika (33,8%) smatra pak da je u Četvrti prisutna *slaba prometna povezanost* odnosno *loša organizacija javnog prijevoza*. Prema tome, ako pribrojimo ta dva odgovora koja se tiču prometa, možemo primijetiti kako su skoro svi ispitanici istakli promet kao glavni problem Četvrti (89,9%). Nezadovoljstvo prometom i prometnom infrastrukturom jedno je od temeljnih problema grada Zagreba općenito, a ne samo Gradske četvrti Stenjevec. Također, možemo pretpostaviti kako bi nezadovoljstvo bilo puno izraženije da je anketno istraživanje provedeno mjesec dana kasnije, obzirom da je u jednom dijelu naselja Špansko 01.12.2018. godine uvedena naplata parkinga (3.zona) što je izazvalo

opće nezadovoljstvo i pobunu velikog broja građana. Nadalje, nešto više od trećine ispitanika (37,3%) smatra da u Četvrti *nedostaje sportsko-rekreacijskih objekata*, što se poklapa sa slabijom ocjenom prosječnog zadovoljstva poddomenom sportskih objekata i igrališta (2,89). Četvrtina ispitanika (25,4%) istaknula je *nečistoću i zapuštenost okoliša* jednim od glavnih nedostataka. Otprilike jednak broj i udio ispitanika smatra da je Četvrt *nedovoljno opskrbljena sadržajima i uslugama* (17,5%), da ima *nedovoljno parkova i zelenila* (17,1%) te *lošu komunalnu infrastrukturu* (17,1%). Osim toga, ispitanicima je ponuđeno da zaokruže ako su *zadovoljni sa svime i ne bi ništa mijenjali* što je iskazalo njih 8,8%.

Tab. 8. Istaknute prednosti i nedostaci u Gradskoj četvrti Stenjevec

PREDNOSTI	N	%
Miran dio grada	149	65,4
Odlično za obiteljski život	147	64,5
Blizina svih potrebnih usluga i sadržaja	144	63,2
Dobra prometna povezanost	71	31,1
Čistoća, uređenost i izgled okoliša	31	13,6
Dobri susjedi	27	11,8
NEDOSTACI	N	%
Loša kvaliteta prometnica (nedostatak parkirališnih mjesta)	128	56,1
Nedostatak sportsko-rekreacijskih objekata	85	37,3
Slaba prometna povezanost (loša organizacija javnog prijevoza)	77	33,8
Nečistoća i zapuštenost okoliša	58	25,4
Nedovoljna opskrbljenost sadržajima i uslugama	40	17,5
Loša komunalna infrastruktura	39	17,1
Nedostatak parkova i zelenila	39	17,1
Zadovoljan sam svime i ne bih ništa mijenjao!	20	8,8

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.6. Mjere za poboljšanje kvalitete života

U ovom dijelu istraživanja nastojale su se utvrditi neke od mjera koje bi pridonijele boljoj kvaliteti života u Četvrti. Ispitivanje mišljenja i potreba građana vrlo je bitna stavka u donošenju i definiranju gradskih politika razvoja. Prema tome, ispitanicima je dana potpuna sloboda u odgovorima u kojima ih se tražilo da iznesu svoj sud, mišljenje i potrebe o tome što

bi se trebalo napraviti, kako bi se poboljšala kvaliteta života u četvrti gdje žive. Najčešći odgovori ispitanika prikazani su u tablici 9. Pitanje je bilo neobavezno, tako da je odgovorilo 164 ispitanika od ukupno 228 ispitanika, odnosno (71,9%). Odgovori su pretežito preslika navedenih nedostataka, što je i logično obzirom da su i to glavni problemi prema ispitanicima koje bi oni željeli riješiti.

Tako su se najčešći odgovori opet odnosili na aspekte prometa (61,6%) što ispitanici smatraju da se najprije treba popraviti. Konkretnije, ispitanici predlažu rješavanje problema parkinga, prometne zahvate koji će utjecati na bolju regulaciju i odvijanje prometa, bolji i efikasniji javni gradski prijevoz, odnosno uvođenje tramvaja. Tako jedna ispitanica dobro navodi glavne probleme: *„dječji vrtići, sportske dvorane, parkirna mjesta, smanjiti bespotrebna invalidska parkirna mjesta, sreća da su uglavnom prazna, ali to nas ljuti, nemamo mi gdje parkirati, a puno slobodnih mjesta, isto tako previše ležećih policajaca.“*

Zatim, velika većina odgovora (28,7%) odnosi se na nužnost izgradnje novih sportskih sadržaja, odnosno 11% odgovora odnosi se na izgradnju planiranog bazena na trenutnoj karting stazi. Ostali odgovori ispitanika najčešće se odnose na rješavanje već spomenutih glavnih nedostataka. A to se odnosi na poboljšanje čistoće četvrti, ponajprije se tu misli na češći odvoz smeća i bolju organizaciju zbrinjavanja otpada, te na češće čišćenje okoliša od strane nadležnih službi. Zatim se spominje uređenje okoliša, odnosno nužnost povećanja i uređenja zelenih površina, parkova i područja za rekreaciju, uređenje klupica, stazi i sl. Zbog povećanog doseljavanja mlađeg stanovništva, istaknuta je potreba za odgojno-obrazovnim ustanovama, školama i vrtićima. Shodno tome, i potreba za većim kapacitetima zdravstvenih ustanova, uvođenje novih društvenih i kulturnih sadržaja i sl.

U sljedećim crtama izdvojili smo neke od odgovora koji dobro sumiraju generalni stav anketiranih: *„čišćenje lišća, snijega, održavanje klupi, inspekcije parkova, osvijetljenost dječjih parkova, nedostatak većeg parkirališta, previše ležećih policajaca, nedostatak gradskih jaslica“*

„Izgraditi sportske sadržaje i više parkirališnih mjesta“

„Kvart se brzo siri pogotovo mladim ljudima, potrebno su vrtići, škole, ambulante, sportske dvorane, više parkirnih mjesta više parkića u novijem djelu naselja“

„Odvoziti otpad, kositi travu, popraviti klupe i koševе za smeće. "Progustiti" javni prijevoz, možda uložiti u davno planirani tramvaj.“

„Parkovi i planska gradnja, da se susjedi ne rukuju preko prozora u nasuprotnim zgradama“

Tab. 9. Najčešći odgovori ispitanika na pitanje o mjerama za poboljšanje kvalitete života

MJERE	%
Poboljšati promet	61,6
Povećati broj parkirnih mjesta	20,1
Prometni zahvati za bolju regulaciju i odvijanje prometa	17,1
Uvesti tramvaj	9,1
Poboljšati javni gradski prijevoz	7,9
Izgraditi nove sportske sadržaje	28,7
Izgraditi bazen	11,0
Poboljšati čistoću četvrti	23,8
Češći odvoz smeća i bolja organizacija zbrinjavanja otpada	14,6
Redovitije čistiti okoliš	5,5
Urediti okoliš	19,5
Urediti i povećati broj parkova i zelenila	15,2
Izgraditi/povećati kapacitet vrtića i škola	18,3
Izgraditi vrtić/e	12,2
Izgraditi školu/e	6,1
Izgraditi/povećati kapacitet dom zdravlja	9,1
Uvođenje novih kulturnih sadržaja	6,7
Planski planirati naselje i popratne sadržaje	5,5
UKUPNO	100

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

*prikazani su postoci veći od 5% za svaki odgovor u odnosu na ukupan broj odgovora (164)

5.7. Funkcionalna opremljenost Gradske četvrti Stenjevec

Anketirano stanovništvo priupitano je o tome koje usluge i sadržaje pretežno koriste u naselju stanovanja, a koje negdje drugdje. Time se pokušalo ustanoviti kolika je razina zastupljenosti usluga i sadržaja u samoj Četvrti, odnosno može li se većina svakodnevnih potreba zadovoljiti unutar granica Četvrti. Budući da se radi o gradskoj četvrti, administrativno-teritorijalnom dijelu grada, nemoguće je bilo zasebno promatrati Gradsku četvrt Stenjevec i odrediti joj centralitet.

Stoga su u ovom slučaju analizirani pojedini sadržaji i usluge opskrbe, financijskog poslovanja, pošte i elementi slobodnog vremena. Rezultati anketnog istraživanja pokazali su da

skoro svi ispitanici (više od 85%) unutar Četvrti pretežito koriste trgovine za dnevnu opskrbu, ljekarne i poštanske usluge, što smo mogli i pretpostaviti. Također unutar granica Četvrti velik broj ispitanika najčešće koristi sadržaje i usluge poput tržnice (79,4%) banke (78,1%) i obrtničkih usluga (68%). Premda, velik udio ispitanika obrtničke usluge poput frizerskog salona, krojačkih popravaka, postolara, i sl. najčešće ipak koristi u nekom drugom dijelu grada (18,4%) ili pak u središtu grada (9,2%). Preko polovice ispitanika (58,8%) zdravstvene usluge u ambulantama pretežito obavlja u mjestu stanovanja, dok nešto više od četvrtine (26,8%) u nekom drugom dijelu grada (tab. 10).

Ostale trgovine (odjeće, obuće, namještaja, elektronike, itd.) ispitanici također pretežito posjećuju unutar Četvrti (46,9%), dok ih usporedno tome neznatno manji broj pretežito posjećuje u nekom drugom dijelu grada (40,8%). Slična je situacija i sa sportskim objektima i igralištima, koje ispitanici najčešće koriste u svom naselju (44,7%), dok ih također značajan udio koristi i u nekom drugom dijelu grada (32,9%). Sastajališta za druženje najveći broj ispitanika uglavnom ne koristi (38,6%) ili ih pretežno koristi u naselju stanovanja (26,3%). Zanimljivo je kako restorane unutar Četvrti najčešće posjećuje vrlo mali udio ispitanika (11,4%), dok ih najčešće posjećuju u središtu grada (39,5%) ili nekom drugom dijelu grada (38,2%). Na temelju prethodnih analiza i ove analize može se zaključiti kako u Gradskoj četvrti Stenjevec nedostaje (ili ne zadovoljavaju kriterije ispitanika) zdravstvenih ustanova, sportskih sadržaja, određenih kulturnih događaja ili sadržaja te restorana. S druge pak strane, prema svemu sudeći, preostali sadržaji i usluge su na zadovoljavajućoj razini.

Tab. 10. Usluge i sadržaji prema mjestu najčešćeg korištenja ispitanika

	Pretežno u mom naselju		Pretežno u središtu grada		U nekom drugom dijelu grada		Uglavnom ne koristim		Ukupno	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Trgovine za dnevnu opskrbu	216	94,7	1	0,4	9	3,9	2	0,9	228	100
Ljekarna	209	91,7	5	2,2	13	5,7	1	0,4	228	100
Pošta	200	87,7	1	0,4	23	10,1	4	1,8	228	100
Tržnica	181	79,4	8	3,5	24	10,5	15	6,6	228	100
Banka	178	78,1	13	5,7	33	14,5	4	1,8	228	100
Obrtničke usluge	155	68,0	21	9,2	42	18,4	10	4,4	228	100
Ambulanta	134	58,8	26	11,4	61	26,8	7	3,1	228	100
Ostale trgovine	107	46,9	25	11,0	93	40,8	3	1,3	228	100
Sportski objekti i igrališta	102	44,7	15	6,6	75	32,9	36	15,8	228	100
Sastajališta za druženje	60	26,3	33	14,5	47	20,6	88	38,6	228	100
Restorani	26	11,4	90	39,5	87	38,2	25	11,0	228	100

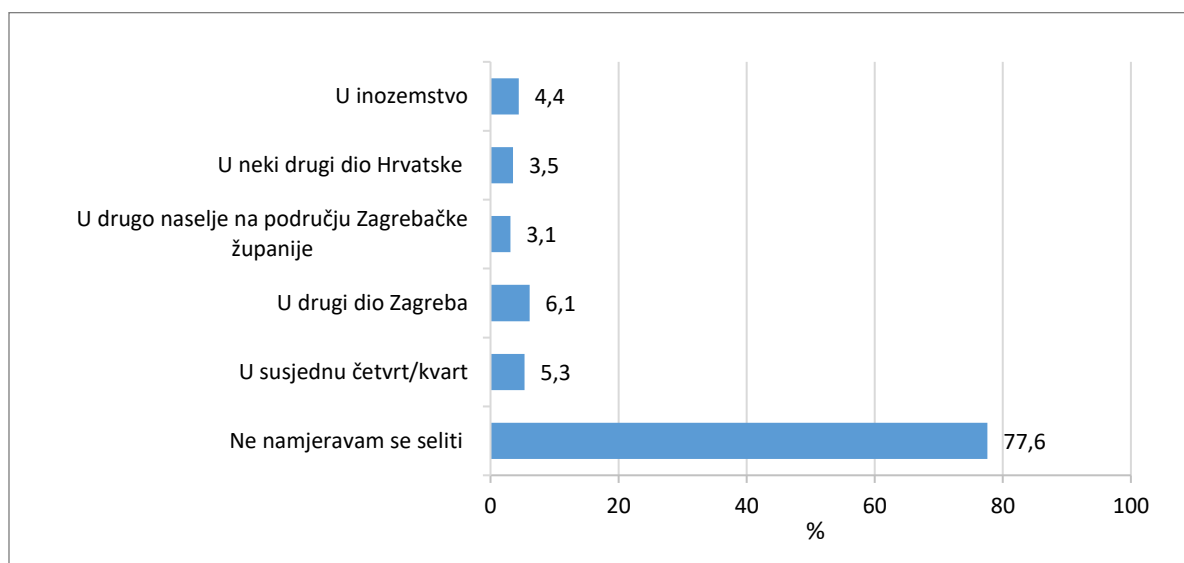
Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

5.8. Potencijalna migracija ispitanika

U posljednjem pitanju u anketi, ispitanici su priupitani o tome planiraju li u skorijoj budućnosti promijeniti adresu stanovanja. Pitanje je bilo zatvorenog tipa sa više ponuđenih odgovora. Navedeno pitanje je postavljeno uz pretpostavku da će ispitanici imati tendenciju preseljenja ako su nezadovoljni kvalitetom života gdje žive i obratno, da neće imati namjeru preseljenja ako su zadovoljni kvalitetom života gdje žive. Moramo napomenuti da je takvu pretpostavku teško tako jednoznačno odrediti jer ipak na migraciju utječu razni gospodarski, socijalni, psihološki i ostali čimbenici koji potiskuju stanovništvo na odlazak. Međutim, ipak možemo stvoriti određenu percepciju ovisno o odgovorima ispitanika.

Analiza spomenutog pitanja (sl. 23) pokazala je da iznimno velik udio ispitanika (77,6%) ne namjerava u skorijoj budućnosti napustiti trenutno mjesto stanovanja. Prema tome, kao što smo naveli i ranije, možemo pretpostaviti da su ti ispitanici relativno zadovoljni kvalitetom života u Četvrti gdje žive. Od onih koji se namjeravaju preseliti, najveći udio njih (6,1%) namjerava se preseliti u drugi dio Zagreba. U susjednu četvrt/kvart namjerava se preseliti 5,3% ispitanika. Od preostalih ispitanika koji se namjeravaju preseliti u skorijoj

budućnosti, njih 4,4% ima namjeru preseliti u inozemstvo, zatim 3,5% ispitanika u neki drugi dio Hrvatske, a najmanje njih 3,1% u drugo naselje na području Zagrebačke županije.

Sl. 23. Potencijalna promjena adrese stanovanja ispitanika u skorijoj budućnosti

Izvor: Anketno istraživanje, 2018. godine

6. ZAKLJUČAK

6.1. Referiranje na hipoteze

1. Provedeno anketno istraživanje pokazalo je da su ispitanici prosječno najnezadovoljniji domenom prometa i infrastrukture (2,89) u odnosu na ostale ponuđene domene, čime je ova pretpostavka potvrđena. Nešto malo više ispitanici su zadovoljniji domenom slobodnog vremena (2,97), a još više domenom okoliša (3,15), dok su domenom dostupnosti usluga i sadržaja ispitanici uvjerljivo najzadovoljniji (3,7).
2. Ukupno zadovoljstvo kvalitetom života pokazalo je da ipak postoje značajnije razlike među mjesnim odborima unutar Gradske četvrti Stenjevec. Ispitanici sa područja mjesnog odbora Malešnica odskakuju u prosječnom zadovoljstvu (3,98) u odnosu na mjesne odbore „Matija Gubec“ (3,4), Vrapče-jug i Stenjevec-jug (3,5), gdje su ispitanici najmanje zadovoljni.
3. Obzirom na fizičko-geografske karakteristike Četvrti, demografsku strukturu, analizu objektivnih i subjektivnih pokazatelja možemo zaključiti kako Gradska četvrt Stenjevec ima dobre preduvjete za kvalitetan obiteljski život. Objektivna analiza pokazala je da je dostupnost vrtića i osnovnih škola na visokoj razini u većini Četvrti. U subjektivnoj analizi ispitanici su kao najveće prednosti istaknuli upravo pojedinosti koji su važni za kvalitetan obiteljski život (*miran dio grada, odlično za obiteljski život i blizina svih potrebnih usluga i sadržaja*).
4. Anketno istraživanje pokazalo je da ispitanici svoje svakodnevne potrebe pretežito obavljaju unutar Gradske četvrti Stenjevec. Tako primjerice, preko tri četvrtine ispitanika svoje svakodnevne potrebe poput odlaska u trgovinu za dnevnu opskrbu, ljekarnu, poštu, banku ili tržnicu obavljaju unutar četvrti Stenjevec.

6.2. Opći zaključci

Jedan od temeljnih ciljeva ovog rada bio je ustanoviti značajke i razinu kvalitete života u Gradskoj četvrti Stenjevec. U svrhu dobivanja što cjelovitije analize i boljeg prikaza stvarnosti, u radu su korišteni subjektivni i objektivni pokazatelji uz analizu osnovnih geografskih obilježja (fizičko-geografskih, historijsko-geografskih i demogeografskih).

Prema analizi temeljnih geografskih obilježja, Gradska četvrt Stenjevec kotira kao vrlo privlačno mjesto za život. Posebno se to odnosi na pozitivna demografska kretanja i povoljnu demografsku strukturu. U zadnjem međupopisnom razdoblju (2001.-2011.) Gradska četvrt Stenjevec bilježi najveću demografsku progresiju (27,4%) od svih gradskih četvrti u gradu Zagrebu. U istom razdoblju bilježi i najveći prirodni rast stanovništva (uz Gradsku četvrt Sesvete). Osim toga, prema pokazateljima dobne strukture (prosječna starost i indeks starosti) druga je najmlađa četvrt (iza Sesveta) u gradu Zagrebu. Također, socioekonomska i obrazovna struktura stanovništva samo potvrđuju povoljnu demografsku sliku Četvrti.

U analizi objektivnih pokazatelja proučavan je aspekt dostupnosti. Izabrane su varijable dostupnosti autobusnih stanica, vrtića, osnovnih škola i sportskih sadržaja na temelju kojih su izdvojena područja sa većom ili manjom dostupnosti prema svakoj varijabli pojedinačno i ukupno prema svim varijablama. Provedena analiza kvalitetno je pokazala razinu dostupnosti različitih područja unutar Gradske četvrti Stenjevec. Na temelju analize svih varijabli izrađena je tipologija područja unutar Četvrti prema dostupnosti, odnosno rangiranje područja na skali od 1-5 pri čemu su područja sa izrazito slabom dostupnosti dobila 1, a područja sa izvrsnom dostupnosti su dobila 5. Iako je analiza rađena prema područjima, a ne prema mjesnim odborima, ipak se mogu izdvojiti mjesni odbori sa boljom ili lošijom dostupnosti. Dakle, generalno se može zaključiti da na područjima Malešnice, Španskog-jug i sjever, te „Matija Gubec“ prevladava izvrsna do vrlo dobra dostupnost, dok je na području Vrapča-jug pretežno slaba dostupnost. Na području Stenjevec-jug dostupnost je najlošija s obzirom da značajni dio mjesnog odbora ima izrazito lošu ili slabu dostupnost, premda su prisutna i područja sa dobrom dostupnosti.

Subjektivna analiza kvalitete života provedena na temelju anketnog istraživanja dala je korisne i zanimljive rezultate o tome kako ispitanici percipiraju kvalitetu života u svojoj četvrti. Istraživanje je pokazalo kako ukupno prosječno zadovoljstvo ispitanika Gradske četvrti Stenjevec iznosi 3,68. Prosječno su najzadovoljniji ispitanici sa Malešnice (3,98), a najnezadovoljniji iz mjesnog odbora „Matija Gubec“ (3,4). Domenom prometa i infrastrukture su ispitanici najmanje zadovoljni (2,89), dok su sa domenom dostupnosti usluga i sadržaja najviše zadovoljni (3,7). Kao najveće prednosti Četvrti ističu *miran dio grada, odlično za obiteljski život i blizinu svih potrebnih usluga i sadržaja*, dok za najveće nedostatke iznose probleme prometa, nedostatke parkinga i sportskih sadržaja (*loša kvaliteta prometnica nedostatak parkirališnih mjesta, slaba prometna povezanost odnosno loša organizacija javnog*

prijevoza, nedostatak sportsko-rekreacijskih objekata). S druge strane, mjere koje treba poduzeti u cilju poboljšanja kvalitete života preslika su glavnih istaknutih problema. Tako se najveći udio ispitanika zalaže za rješavanje prometnih problema, posebice problema parkinga i regulacije prometa. Osim toga, značajan udio ispitanika smatra da bi trebalo izgraditi nove sportske sadržaje (posebice obećani bazen), poboljšati čistoću Četvrti kroz češći odvoz smeća i bolju organizaciju zbrinjavanja otpada, urediti okoliš te izgraditi ili povećati kapacitet vrtića ili škola, itd. Zatim, preko tri četvrtine ispitanika ne namjerava u skorijoj budućnosti napustiti mjesto stanovanja, iz čega možemo okvirno zaključiti kako su zadovoljni kvalitetom života u Četvrti, iako treba imati na umu kako na odluku preseljenja utječe niz različitih faktora.

Prema objektivnoj i subjektivnoj analizi pokazalo se da postoji određeni stupanj korelacije u rezultatima. Pokazalo se da područja sa boljom dostupnosti (objektivna analiza) ujedno imaju (subjektivno izraženu) veću razinu kvalitete života. Drugim riječima, mjesni odbori u kojima su ispitanici izrazili veće zadovoljstvo kvalitetom života, ujedno su prema objektivnoj analizi bolje dostupna područja. Iz toga možemo izvući da u područjima veće dostupnosti prevladava bolja kvaliteta života, odnosno da aspekt dostupnosti ima važnu ulogu u razini kvalitete života. Premda, moramo napomenuti da se mjesni odbor „Matija Gubec“ ne poklapa sa navedenom teorijom, te predstavlja iznimku u pravilu.

Zaključno, rezultati istraživanja izneseni u radu dali su veliki doprinos u shvaćanju razine kvalitete života na području Gradske četvrti Stenjevec, te tako mogu poslužiti kao dobra podloga za donošenje lokalnih politika razvoja kojima je osnovni cilj poboljšanje životnih uvjeta stanovnika.

7. LITERATURA I IZVORI

7.1. Popis literature

Andráško, I., 2009: The role and status of geography in the quality of life research: <http://www.akademickyrepozitar.sk/sk/repozitar/the-role-and-status-of-geography-in-the-quality-of-life-research.pdf> (20.10. 2018.).

Avelini Holjevac, I., 2006: Društvena odgovornost kao informacijska dimenzija kvalitete života, *Informatologia*, 39 (3), 153–158.

Cummins, R., 1997: *Comprehensive quality of life scale (Fifth Edition) manual 5th*, Burwood Vic., Deakin University School of Psychology, http://sid.usal.es/idos/F5/EVA66/ComQol_I5.pdf (17.11.2018.).

Cummins, R. A., 1999: Beyond rural health to well-being: an appraisal of the comprehensive quality of life scale – fifth edition, 5th National Rural Health Conference, Adelaide, Australia, 14. – 17. 03., http://nrha.ruralhealth.org.au/conferences/docs/PAPERS/5_fifth.pdf (25.11.2018.).

Cutter, S., 1985: *Rating places, A geographer's view on Quality of Life*, Association of American Geographers, Resource publications in geography, Washington D. C.

Dissart, J. C., Deller, S. C., 2000: Quality of life in the Planning Literature, u: *Journal of Planning Literature*, Sage Publications, London, 135-160.

Felce, D. and Perry, J., 1995: Quality of Life: Its Definition and Measurement. *Research in Developmental Disabilities*, 16, 51-74.

Grad Zagreb, Službene stranice Grada Zagreba, 2018a: <https://www.zagreb.hr/iz-povijesti/13412> (01.12.2018.).

Grad Zagreb, Službene stranice Grada Zagreba, 2018b: <https://www.zagreb.hr/osnovni-podaci/13411> (03.12.2018.).

Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018c: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova, Grad Zagreb – Stanovništvo, kućanstva i stanovi, popis 2001. i 2011.*, službene stranice Grada Zagreba, <https://www.zagreb.hr/popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova/1043> (15.11.2018.).

Gregl, Z., 1989: *Rimskodobna nekropola Zagreb- Stenjevec*, Katalozi Arheološkog muzeja u Zagrebu, Zagreb.

Knox, P. L., 1975: *Social Well-Being: A Spatial Perspective*, Oxford University Press, London.

Kolenikov, S., 1998: *The Methods of the Quality of Life Assessment*, NES/CEMI, Moskva.

Krevs, M., 1998: *Geografski vidiki življenske ravni prebivalstva v Sloveniji*, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta v Ljubljani, neobjavljena doktorska disertacija, Ljubljana. *Kvaliteta života u Hrvatskoj – regionalne nejednakosti*, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) Hrvatska, 2007.

Lay, V., 1991: Kvaliteta života stanovništva Hrvatske, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, *Sociologija*, 33 (3), 297-314

Liu, B., 1977: Economic and Non-economic Quality of Life: Empirical Indicators and Policy Implications for Large Standard Metropolitan Areas. *The American Journal of Economic and Sociology*, 36(3), 225-240.

Lučev, I., 2006: Povezanost subjektivne kvalitete života s nekim objektivnim mjerama kvalitete života te demografskim i psihološkim varijablama, Filozofski fakultet, Zagreb

Nejašmić, I., 2005: Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, *Školska knjiga*, Zagreb

Nejašmić, I., Toskić, A., Mišetić, R., 2009: Demografski resursi Republike Hrvatske: sintetični pokazatelji za županije, gradove i općine, *Hrvatsko geografsko društvo*, Zagreb

Noll, Heinz – Herbert, 2002: Social Indicators and Quality of Life Research: Background, achievements and current trends, u: *Advances in Sociological Knowledge over Half a Century*, (ur. Genov i Nicolai) International Social Science Council, Paris, 1-36.

Pacione, M., 1982: The use of objective and subjective measures of life quality in human geography. *Progress in Human Geography*, 6(4), 494-514.

Pacione, M., 2003a: Quality-Of-Life Research in Urban Geography. *Urban Geography*, 24(4), 314-339.

Pacione, M., 2003b: Urban environmental quality and human wellbeing – a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning*, 65, 19-30.

Plevnik, D., 2006: Pravo na vlastiti smisao, *Prometej*, Zagreb, 97-126

Podgorelec, S., Klempić-Bogadi, S., Šabijan, M., 2017: Slobodno vrijeme kao dimenzija kvalitete života stanovništva općine Gornje rijeke, *Geoadria*, 22 (2), 193-221.

Rajić, N., Pejaković, T., Lončarić, S., 2016: *Promjene općeg kretanja i osnovnih struktura stanovništva Grada Zagreba 2001.-2011.*, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Zagreb.

Rapley, P.M., 2003: Quality of Life Research: A Critical Introduction, *Sage Publications Ltd*, London.

Salzai, A., 1980: The meaning of comparative research on the quality of life. U A. Salzai, F. Andrews, (ur), *The quality of life*, Beverly Hills, CA: Sage, 7-21.

Seferagić, D., 1993: Kvaliteta svakodnevnog življenja u prostoru, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, *Prostor*, 1 (2-4), 223-234.

Simoni, K., 2004: Stenjevec: Starohrvatsko groblje, <http://www.gospastenjevecka.hr/MyFiles/c2/c2870ca4-45ad-43c9-8558-f1ab49cf65d0.pdf> (19.11.2018.).

Slavuj, L., 2011: *Kvaliteta života u urbanom okolišu - primjer Grada Rijeke*, Doktorska disertacija, Zagreb

Slavuj, L., 2012: Prilog razumijevanju složenih faktora koji utječu na svakodnevnu kvalitetu života u susjedstvima Grada Rijeke, u: *Akteri društvenih promjena u prostoru: transformacija prostora i kvalitete života u Hrvatskoj* (ur. Svirčić Gotovac, A. i Zlatar, J.), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 219–234.

Slavuj-Borčić, L., Šakaja, L., 2017: Kvaliteta života kao predmet geografskih istraživanja: osvrt na razvoj interesa i teorijskih modela istraživanja, *Hrvatski geografski glasnik*, 79 (1), 5-31.

Smith, D., 1973: *The geography of social well-being in the United States an introduction to territorial social indicators*, McGraw-Hill, New York.

Summers, J. A., Poston, D. J., Turnbull, A. P., Marquis, J., Hoffman, L., Mannan, H., Wang, M., 2005: Conceptualizing and measuring family quality of life., *Journal of intellectual disability research*, 49(10), 777–783.

Vresk, M., 2002: Grad i urbanizacija, *Školska knjiga*, Zagreb

7.2. Popis izvora

Državni zavod za statistiku, 2015: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: stanovništvo prema starosti i spolu, po naseljima, www.dzs.hr (25.11.2018.).

Državni zavod za statistiku, 2015: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: Stanovništvo staro 15 i više godina prema trenutačnoj aktivnosti, starosti i spolu, www.dzs.hr (27.11.2018.).

Državni zavod za statistiku, 2015: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, starosti i spolu, www.dzs.hr (27.11.2018.).

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada (11.01.2019.)

Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018: <https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-stenjevec/160> (22.11.2018.).

Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova, Grad Zagreb – Stanovništvo, kućanstva i stanovi, popis 2001. i 2011.*, službene

stranice Grada Zagreba, <https://www.zagreb.hr/popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova/1043> (15.11.2018.).

Grad Zagreb, službene stranice Grada Zagreba, 2018: *Vitalna statistika, Prirodno kretanje stanovništva po gradskim četvrtima Grada Zagreba od 2001. do 2010., Prirodno kretanje stanovništva po gradskim četvrtima Grada Zagreba od 2011. do 2015.*, <https://www.zagreb.hr/vitalna-statistika/1041> (20.11.2018.).

PRILOZI

I. Popis tablica

Tablica 1. Gustoća naseljenosti mjesnih odbora Gradske četvrti Stenjevec 2011. godine

Tablica 2. Broj stanovnika Gradske četvrti Stenjevec i pripadajućih mjesnih odbora 2001. i 2011. godine

Tablica 3. Kriteriji udaljenosti i sustav bodovanja prema odabranim varijablama

Tablica 4. Sustav bodovanja i rangiranja područja prema odabranim varijablama

Tablica 5. Struktura uzorka prema mjesnim odborima

Tablica 6. Sociodemografska obilježja ispitanika

Tablica 7. Anketirani prema migracijskim obilježjima i vremenu doseljenja

Tablica 8. Istaknute prednosti i nedostaci u Gradskoj četvrti Stenjevec

Tablica 9. Najčešći odgovori ispitanika na pitanje o mjerama za poboljšanje kvalitete života

Tablica 10. Usluge i sadržaji prema mjestu najčešćeg korištenja ispitanika

II. Popis slika

Slika 1. Geografski položaj Gradske četvrti Stenjevec uz pripadajuće mjesne odbore

Slika 2. Gustoća naseljenosti mjesnih odbora Gradske četvrti Stenjevec

Slika 3. Broj rođenih i umrlih u Gradskoj četvrti Stenjevec od 2001.-2011. godine

Slika 4. Dobno-spolna struktura Gradske četvrti Stenjevec 2011. godine

Slika 5. Stanovništvo Gradske četvrti Stenjevec prema ekonomskoj aktivnosti 2011. godine

Slika 6. Obrazovna struktura stanovništva Gradske četvrti Stenjevec 2011. godine

Slika 7. Dostupnost autobusnih stanica u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 8. Dostupnost gradskih vrtića u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 9. Dostupnost osnovnih škola u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 10. Dostupnost sportskih objekata u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 11. Tipologija područja u Gradskoj četvrti Stenjevec prema dostupnosti

Slika 12. Prosječno zadovoljstvo domenom okoliša prema mjesnim odborima

Slika 13. Prosječno zadovoljstvo poddomenama okoliša u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 14. Najčešće korišteno prijevozno sredstvo unutar Gradske četvrti Stenjevec

Slika 15. Najčešće korišteno prijevozno sredstvo za odlazak izvan Gradske četvrti Stenjevec

Slika 16. Prosječno zadovoljstvo domenom prometa i infrastrukture prema mjesnim odborima i ukupno u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 17. Prosječno zadovoljstvo poddomenama prometa i infrastrukture u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 18. Prosječno zadovoljstvo domenom dostupnosti usluga i sadržaja prema mjesnim odborima i ukupno u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 19. Prosječno zadovoljstvo poddomenama dostupnosti usluga i sadržaja u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 20. Prosječno zadovoljstvo domenom slobodnog vremena prema mjesnim odborima i ukupno u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 21. Prosječno zadovoljstvo poddomenama slobodnog vremena u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 22. Ukupno prosječno zadovoljstvo ispitanika kvalitetom života u mjesnim odborima i u Gradskoj četvrti Stenjevec

Slika 23. Potencijalna promjena adrese stanovanja ispitanika u skorijoj budućnosti

III. Anketni upitnik

ANKETNI UPITNIK

„Kvaliteta života u Gradskoj četvrti Stenjevec“

Poštovani,

ova anketa provodi se u svrhu izrade diplomskog rada na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu, a odnosi se na istraživanje kvalitete života u Gradskoj četvrti Stenjevec. Naglašavam kako je ova anketa u potpunosti anonimna, te će se svi podaci koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. Svaki Vaš odgovor je od velike važnosti. Ljubazno Vas molim da odvojite nekoliko minuta i ispunite anketu.

Unaprijed zahvaljujem!

1.Spol?   M   Ž

2.Dob?

a) 18-29   b) 30-39   c) 40-49   d) 50-64   e) 65 i više godina

3. Adresa stanovanja: _____

4. Živate li od rođenja na području Gradske četvrti Stenjevec? Ako ne, kada ste doselili?

a) živim od rođenja   b) prije manje od 10 godina   c) 10-20 god.   e) 20-30 god.   f) više od 30 god.

5. Koji je Vaš trenutni status?

a) student   b) nezaposlen   c) zaposlen   d) umirovljenik

6. Najviši završen stupanj obrazovanja?

a) nezavršena osnovna škola b) osnovna škola c) srednja škola d) viša škola/preddiplomski/stručni studij e) fakultet f) doktorat

I. OKOLIŠ

7. Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima okoliša u četvrti gdje živite? (1= u potpunosti nezadovoljan, 2= uglavnom nezadovoljan, 3= niti zadovoljan niti nezadovoljan, 4= uglavnom zadovoljan, 5= u potpunosti zadovoljan)

	Izrazito nezadovoljan	Uglavnom nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Uglavnom zadovoljan	U potpunosti zadovoljan
Estetski izgled okoliša u blizini stanovanja	1	2	3	4	5
Količina javnih zelenih površina	1	2	3	4	5
Uređenost javnih zelenih površina	1	2	3	4	5
Kvaliteta zraka	1	2	3	4	5
Buka od prometa	1	2	3	4	5

II. PROMET I INFRASTRUKTURA

8. Koje prijevozno sredstvo najčešće koristite unutar gradske četvrti u kojoj živite?

a) automobil b) autobus c) vlak d) taksi e) bicikl f) najčešće pješacim

9. Koje prijevozno sredstvo najčešće koristite za odlazak izvan gradske četvrti u kojoj živite?

a) automobil b) autobus c) vlak d) taksi e) bicikl

10. Koliko ste zadovoljni sljedećim elementima prometa i infrastrukture u četvrti gdje živite?

	Izrazito nezadovoljan	Uglavnom nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Uglavnom zadovoljan	U potpunosti zadovoljan
Parkirališna mjesta	1	2	3	4	5
Kvaliteta prometnica	1	2	3	4	5
Kvaliteta nogostupa	1	2	3	4	5
Blizina stanica javnog prijevoza	1	2	3	4	5
Povezanost sa ostalim dijelovima grada	1	2	3	4	5
Učestalost linija javnog prijevoza	1	2	3	4	5
Izgrađenost biciklističkih staza	1	2	3	4	5
Odvoz smeća i održavanje čistoće	1	2	3	4	5
Kanalizacija i odvodnja	1	2	3	4	5

III. DOSTUPNOST USLUGA I SADRŽAJA

11. Koliko ste zadovoljni dostupnošću usluga i sadržaja u četvrti gdje živite?

	Izrazito nezadovoljan	Uglavnom nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Uglavnom zadovoljan	U potpunosti zadovoljan
Vrtić	1	2	3	4	5
Osnovna škola	1	2	3	4	5
Pošta	1	2	3	4	5
Banka	1	2	3	4	5
Knjižnica	1	2	3	4	5
Ambulanta	1	2	3	4	5
Ljekarna	1	2	3	4	5
Tržnica	1	2	3	4	5
Trgovina za dnevnu opskrbu	1	2	3	4	5
Šoping centar	1	2	3	4	5
Kafići	1	2	3	4	5
Restorani	1	2	3	4	5
Obrtničke usluge (frizeri, krojači, postolari,...)	1	2	3	4	5

IV. SLOBODNO VRIJEME

12. Koliko ste zadovoljni dostupnošću sadržaja za provođenje slobodnog vremena u četvrti gdje živite?

	Izrazito nezadovoljan	Uglavnom nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Uglavnom zadovoljan	U potpunosti zadovoljan
Sportski objekti i igrališta	1	2	3	4	5
Dječja igrališta	1	2	3	4	5
Parkovi i druga područja za rekreaciju	1	2	3	4	5
Sastajališta za druženje (mjesni odbori, udruge, klubovi,...)	1	2	3	4	5

13. Kada uzmete sve navedene pojedinosti u obzir (okoliš, promet i infrastruktura, dostupnost sadržaja i usluga te slobodno vrijeme) koliko ste zadovoljni svojom četvrti kao mjestom za život?

Izrazito nezadovoljan	Uglavnom nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Uglavnom zadovoljan	U potpunosti zadovoljan
1	2	3	4	5

14. Što od sljedećeg pretežno koristite ili posjećujete u središtu Zagreba, a što u četvrti u kojoj živite?

	Pretežno u mom naselju	Pretežno u središtu grada	U nekom drugom dijelu grada	Uglavnom ne koristim
Trgovine za dnevnu opskrbu	A	B	C	D
Ostale trgovine (obuća, namještaj, elektronika...)	A	B	C	D
Pošta	A	B	C	D
Banka	A	B	C	D
Ambulanta	A	B	C	D
Ljekarna	A	B	C	D
Tržnica	A	B	C	D
Sportski objekti i igrališta	A	B	C	D
Restorani	A	B	C	D
Obrtničke usluge (frizeri, krojači, postolari,...)	A	B	C	D
Sastajališta za druženje (mjesni odbori, udruge, klubovi..)	A	B	C	D

15. Koji su, po Vašoj ocjeni, najveće prednosti života u četvrti gdje živite? (maksimalno 3 odgovora)

- a) miran dio grada b) čistoća, uređenost i izgled okoliša c) blizina svih potrebnih usluga i sadržaja
d) dobra prometna povezanost e) odlično za obiteljski život f) dobri susjedi
g) nešto drugo: _____

16. Koji su, po Vašoj ocjeni, najveći nedostaci života u četvrti gdje živite? (maksimalno 3 odgovora)

- a) loša komunalna infrastruktura b) loša kvaliteta prometnica (nedostatak parkirnih mjesta) c) slaba prometna povezanost (loša organizacija javnog prijevoza) d) nedovoljna opskrbljenost sadržajima i uslugama e) nedostatak sportsko-rekreativnih objekata f) nedostatak parkova i zelenila g) nečistoća i zapuštenost okoliša h) zadovoljan sam svime i ne bih ništa mijenjao!
i) nešto drugo: _____

17. Što bi se, po Vašem sudu, najprije trebalo napraviti, kako bi se poboljšala kvaliteta života u četvrti gdje živite?

1. _____

2. _____

18. Planirate li u skorijoj budućnosti promijeniti adresu stanovanja? Ako da, kamo se namjeravate preseliti?

a) ne namjeravam se seliti   b) u susjednu gradsku četvrt/kvart   c) u drugi dio Zagreba   d) u drugo naselje na području Zagrebačke županije   e) u neki drugi dio Hrvatske   f) u inozemstvo

Hvala Vam na pomoći!